

Elektroprivreda

Elektroprivreda Crne Gore
AD Nikšić

List Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić

godina XXXIII broj 346 Nikšić novembar 2013. ISSN 1805136

**X vanredna
Skupština
akcionara
EPCG AD Nikšić
str. 04**

**NOVI SAZIV
ODBORA
DIREKTORA**

**Veselin Grbović,
predsjednik Opštine
Nikšić
str. 22**

**IMAMO VIZIJU
MODERNOG
NIKŠIĆA**

**Obilježen Dan
TE "Pljevlja"
str. 09**

**PRIKUPLJENE
32 JEDINICE
DRAGOCJENE
TEČNOSTI**

VRIJEME JE ZA DRUGI BLOK

PREDSJEDNIK ODBORA DIREKTORA
Srđan Kovačević

IZVRŠNI DIREKTOR
Enrico Malerba

DIREKCIJA ZA ODNOS
SA JAVNOŠĆU

IZVRŠNI RUKOVODILAC
Rajko Šebek
rajko.sebek@epcg.com

RUKOVODILAC SEKTORA ZA
INTERNU KOMUNIKACIJU
Mitar Vučković
mitar.vuckovic@epcg.com

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK
Miodrag Vuković
miodrag.vukovic@epcg.com

REDAKCIJA:
Olivera Vulanović
olivera.vulanovic@epcg.com
Biljana Mitrović
biljana.mitrovic@epcg.com
Marko Burić
marko.buric@epcg.com

KOMPJUTERSKA OBRADA:
Ivana Ilić

Adresa redakcije:
Ulica Vuka Karadžića 2 Nikšić
Telefoni: 040/204-223, 214-252
Fax: 040/214-252
E - mail: list.epcg@epcg.com
Web site: www.epcg.com

Izdavač: Elektroprivreda
Crne Gore AD Nikšić
Tiraž: 1800

SADRŽAJ

NOVI SAZIV ODBORA DIREKTORA.....	04
Aktuelnosti: X vanredna Skupština akcionara EPCG AD Nikšić	
DEVET PONUDA ZA BLOK II.....	05
Otvorene ponude pristigle na tender za izgradnju II bloka TE „Pljevlja“	
VRIJEME JE ZA DRUGI BLOK.....	06-10
Termoelektrana „Pljevlja“ – 31. godinu poslije	
PRIKUPLJENE 32 JEDINICE DRAGOCJENE TEČNOSTI.....	10
Obilježen Dan TE “Pljevlja”	
VEĆA SIGURNOST, DODATNA MOTIVACIJA.	12-13
Ugovor o radu na neodređeno vrijeme, početkom oktobra, potpisalo još 88 zaposlenih	
ČITAV NIZ NOVIH RJEŠENJA.....	14
Usvojeni novi Kriterijumi za dodjelu novčane pomoći zaposlenima	
ZAOSTALI DUG MANJI 1,4 MILIONA EURA	15
Positivan trend naplate u primorskim opštinama	
PUT DO ZADOVOLJNIJEG KUPCA	16-17
Obuke o odnosima sa kupcima u FC Distribucija	
OPTIMISTIČNO, ALI SA OPREZOM U NOVU ZIMU.....	20
ED Berane	
NOVA BROJILA SMANJILA GUBITKE.....	21
ED Cetinje	
ANALIZA OPRAVDANOSTI PREVOĐENJA VODA RIJEKE ZETE U AKUMULACIJU „KRUPAC“ I POVEZIVANJE AKUMULACIJA „KRUPAC“ I „SLANO“ (I).....	22-23
STRUČNI OSVRT: Momir Grbović, dipl.el.ing, sa grupom autora	
IMAMO VIZIJU MODERNOG NIKŠIĆA.....	24
Intervju: Veselin Grbović, predsjednik Opštine Nikšić	
PUŠTENA U RAD NAJVEĆA OFFSHORE FARMA VJETRENJAČA NA SVIJETU	28
Iz svijeta energetike	
SA SVIH MERIDIJANA.....	30
RADOŠEVIĆ NOVI PREDSJEDNIK SKUPŠTINE SOZ-a	30
Zasjedala IV redovna Skupština Sindikalne organizacije zaposlenih EPCG	

16

PUT DO ZADOVOLJNIJEG KUPCA
Obuke o odnosima sa kupcima u FC Distribucija

26

**IZGRADNJA DRUGOG BLOKA
 TE "PLJEVLJA" -
 APSOLUTNI PRIORITET**
Slobodan Daković

18

**MORAMO POPRAVITI
 ODNOS I KOMUNIKACIJU SA
 KUPCIMA**
Zoran Đukanović

Karakteristike terena sliva rijeke Lim..... **32-33**
 Monografija "Resursi površinskih voda Crne Gore",
 mr Slavko Hrvčević (X)

**PORODICA I KOLEGE ULIVAJU MI
 DODATNU SNAGU..... 34**
 ŽIVOTNA PRIČA: Radoslav Lutovac, inkasant u ED Berane

**ELEKTRIČAR, PLANINAR, RIBOLOVAC
 I PČELAR..... 35**
 MLADE SNAGE: Radosav Glavičanin, električar u Službi
 mjerenja ED Podgorica

**POSEBNI USLOVI RAĐA ZAHTIJEVAJU
 REDOVNE PERIODIČNE PREGLEDE..... 36**
 SAVJETI LJEKARA: Dr Vjera Bojović, specijalista
 medicine rada i član ljekarske komisije EPCG

KOMENTAR ŠAHOVSKE PARTIJE..... 36

SVJETSKI BESTSELER..... 41
 Preporuka Gradske knjižare

NAGRADNA IGRA..... 42

SKANDINAVKA..... 43

40

**FUDBAL I ELEKTROTEHNIKA
 SU MOJ IZBOR**
*Jovana Mrkić, reprezentativka
 Crne Gore u fudbalu*

38

GRAD SRDAČNIH LJUDI
 PUTOPIŠNA REPORTAŽA: Ohrid

AKTUELNOSTI: X vanredna Skupština akcionara EPCG AD Nikšić

NOVI SAZIV ODBORA DIREKTORA

Na X vanrednoj Skupštini akcionara EPCG AD Nikšić, izabran je novi saziv Odbora direktora. Imenovani su: **Srđan Kovačević, dipl.el.ing, Miodrag Čanović, dipl.el.ing, Miodrag Radonjić, dipl.ecc, Nikola Martinović, dipl.pravnik, Mr Mauro Miglio, Emilia Rio, dipl. pravnik i Luca Angelo Allievi, dipl. pravnik.** Prethodno su razriješeni članovi prošlog saziva Odbora direktora Elektroprivrede.

Umjesto dosadašnjeg člana Odbora direktora EPCG i doskorašnjeg pomoćnika ministra finansija za trezor, **Borisa**

Buškovića, Skupština akcionara izabrala je **Miodraga Radonjića**, v.d. generalnog direktora Direktorata za državni trezor. Sa italijanske strane **dr Renata Ravanellia** zamijenio je **Luca Angelo Allievi**, generalni savjetnik u A2A grupi.

Takođe, nakon Skupštine održana je i konstitutivna sjednica Odbora direktora, u novom sazivu, na kojoj je za predsjednika reizabran Srđan Kovačević.

Marko BURIĆ

PREDSTAVLJAMO

Luca Angelo Allievi, dipl. pravnik

Luca Angelo Allievi rođen je u Milanu, 19. avgusta 1958. godine. Diplomom pravnog fakulteta stekao je na Državnom univerzitetu u Milanu 1983. godine. U periodu od 1984. do 1989. godine radio je u Nacionalnom udruženju proizvođača, gdje je od 1988-e bio zadužen za filijalu u Milanu. Nakon toga do 1993. godine zaposlen je bio u 3M Group u Italiji tri godine, a potom obavljao funkciju direktora pravnih i korporativnih poslova u OTIS Group. U periodu od 1998. do 2000. godine generalni je savjetnik i sekretar Društva Polimeri Europa, a do 2003-e bio je zaposlen u firmi Autogrill Group, kao generalni savjetnik i sekretar Društva. Kao rukovodilac Grupe za pravne poslove u kompaniji RAS Group (Allianz Group) radio je od 2003. do 2008. godine, gdje je od 2005-e bio i šef za odnose sa javnošću.

Za generalnog savjetnika u A2A grupi imenovan je 2008. godine.

PREDSTAVLJAMO

Miodrag Radonjić, dipl.ecc.

Miodrag Radonjić rođen je na Cetinju, 28. oktobra 1968. godine, gdje je završio osnovnu školu i gimnaziju. Ekonomski fakultet upisao je u Sarajevu (Univerzitet Bosne i Hercegovine) i diplomirao 1994. godine u Podgorici, na Univerzitetu Crne Gore.

U periodu od 1994. do 1997. godine obavljao je poslove nezavisnog računovođe u kompaniji Holding E.I. Obod DD Refrigerators. Nakon toga, od 1997. do 2000. godine u preduzeću MERCUR Co. bio je načelnik IT odsjeka. Od 2000. do 2005. radio je u EURO-MARKET banci, gdje je obavljao poslove načelnika odsjeka za računovodstvo i finansijsku kontrolu, potom načelnika odsjeka za maloprodaju, a od oktobra 2003. do decembra 2005. godine bio je izvršni direktor ove banke.

U periodu od januara 2006. do marta 2008. godine bio je rukovodilac sektora za poslove sa stanovništvom u Hypo Alpe Adria banci. U narednom trogodišnjem periodu, od 2008. do 2011. godine, obavljao je poslove izvršnog direktora za finansije u Podgoričkoj banci. Od 2011. do maja 2013. bio je izvršni direktor za podršku poslovanju u Hypo Alpe Adria banci.

Za v.d. generalnog direktora Direktorata za državni trezor imenovan je juna 2013. godine.

POVODI: Otvorene ponude pristigle na tender za izgradnju II bloka TE „Pljevlja“

DEVET PONUDA ZA BLOK II

Pored četiri ponuđača iz Evrope, češke Škoda Praha, konzorcijuma iz Poljske kojeg čine Pol-Mot, Alstom i Foster Wheeler, konzorcijuma iz Slovačke u čijem sastavu su Istroenergo Group IEG Slovakia i SES TImace, kao i Rosatoma iz Rusije, ponudu je dostavilo i pet kineskih kompanija: China Machinery Engineering Corporation, China Gezouba Group International Engineering Company, TBEL Shenyang Transformer Group, Powerchina Hubei Electric Power Survey i China Nationaly Electric Engineering.

Ponude pristigle na tender, javno su otvorene u prisustvu Tima EPCG za sprovođenje tendera, predstavnika Rudnika uglja i Ministarstva ekonomije, kao i predstavnika kompanija i konzorcijuma koje su zainteresovane za realizaciju tog projekta od strateškog značaja za Crnu Goru. Na prvi pogled, Kinezi su u prednosti. Nude najniže cijene gradnje termoelektrane, između 210 miliona i 310 miliona eura. Od Evropljana, Škoda Praha ponudila je 329,5 miliona eura za blok snage 250 MW, dok je poljski konzorcijum predao ponudu tešku 520 miliona eura za blok od 300 MW.

Tenderom je zahtijevana izgradnja termo-energetskog izvora instalisane snage između 220 do 300 MW, koji će se graditi na lokaciji TE „Pljevlja I“, gdje je već uporedo sa izgradnjom prvog bloka, izgrađeno i 30 odsto infrastrukture potrebne za drugi termo blok. Kojoj će od respektabilnih energetskih kompanija posao biti povjeren, biće poznato nakon procjene dostavljenih ponuda i to u nekoliko segmenata. Presudni će biti tehnički i ekonomsko-finansijski parametri, te spremnost ponuđača na zajedničko ulaganje sa EPCG. Osnova za sve ponude je maksimalna iskorišćenost kapaciteta, uz najbolja i najsavremenija tehnička rješenja, kao i poštovanje najviših standarda u oblasti zaštite životne sredine. Predviđen je i veoma dobar stepen električne efikasnosti od 38 odsto, kao i toplifikacija Pljevalja, kao jedan od važnih preduslova za zdraviju životnu sredinu u tom gradu.

Predsjednik tenderske komisije i direktor Direkcije za poslovni i tehnički razvoj EPCG, **Roberto Kastelano**, istakao je da će Ugovoru o izgradnji objekta sa odabranim ponuđačem pethoditi potpisivanje Ugovora o izradi detaljnog projekta u kojem će se detaljno razraditi svi tehnički parametri.

Kastelano očekuje da će kratku listu sa najpovoljnijim ponudama Komisija sačiniti u narednih 30 do 45 dana.

-Jedan od najvažnijih elemenata tokom analize ponuda biće da li kompanija traži državnu garanciju, istakao je Kastelano poručivši da Elektroprivreda neće potpisati obavezujući ugovor o gradnji dok ne bude potpuno sigurna u tehnički kvalitet ponude.

Plan je da se drugi blok realizuje kroz međudržavni ugovor, uz obavezu za pobjednika na tenderu da obezbijedi kredit od 75 do 85 odsto ukupno potreb-

nog novca za realizaciju projekta ili da uz finansiranje projekta u određenom procentu, bude partner Elektroprivredi u uspješnoj gradnji TE „Pljevlja II“, početoj prije više od tri decenije.

-Nadamo se da će u trenutku potpisivanja Ugovora odabrani investitor biti i naš finansijski partner, kazao je Kastelano.

Put do izbora pravog ponuđača, međutim, neće biti nimalo lak. Kako bi se realizovali svi koraci nije potrebna samo odluka Odbora direktora EPCG, već i Vlada mora odobriti prijedlog utvrđenog partnerstva, kao i glavni akcionari EPCG. Prije ulaska u posao na crt međudržavnog sporazuma Crne Gore i zemlje izabrane kompanije biće ponuđen Parlamentu na usvajanje. U međuvremenu radiće se na stvaranju određenih preduslova, kao što je donošenje posebnog zakona kojim će se definisati i ubrzati izgradnja tog energetskog objekta te objedinjavanje Rudnika uglja i Termoelektrane, čime bi se osiguralo dugoročno snabdijevanje potrošača električnom energijom i obezbijedio kontinuitet proizvodnje.

Biljana MITROVIĆ

Sa otvaranja ponuda u Ministarstvu ekonomije

Presudni će biti tehnički i ekonomsko-finansijski parametri, te spremnost ponuđača na zajedničko ulaganje sa EPCG. Osnova za sve ponude je maksimalna iskorišćenost kapaciteta, uz najbolja i najsavremenija tehnička rješenja, kao i poštovanje najviših standarda u oblasti zaštite životne sredine.

POVODI: TERMOELEKTRANA „PLJEVLJA“ – 31. GODINU POSLIJE

VRIJEME JE ZA DRUGI BLOK

TE „Pljevlja“ prve kilovat sate električne energije crnogorskom elektroenergetskom sistemu isporučila je 22. oktobra 1982. godine, kada je i puštena u probni rad. Na njenoj izgradnji od oktobra 1975. godine radilo je oko 160 izvođača iz Crne Gore i tadašnje Jugoslavije, među kojima je bilo 30 najpoznatijih i najreferentnijih preduzeća iz oblasti elektrogradnje u SFRJ. Prvi blok termoelektrane, instalisane snage 210 MW, pri programiranom radu od 6000 časova godišnje, proizvodio je do 1200 GWh električne energije. Nakon rekonstrukcije 2009, godišnja proizvodnja prvog bloka povećana je na 1400 GWh.

Termoelektrana je koštala oko četiri milijarde tadašnjih dinara. No, iako je njena izgradnja predstavljala veliko finansijsko opterećenje, njen značaj za Crnu Goru i crnogorsku privredu bio je ogroman. Samo činjenica da je TE „Pljevlja“ u hidrološki nepovoljnim 1984. i 1985. godini, dnevno podmirivala 60 odsto potrošnje u Crnoj Gori, dovoljno ide u prilog toj činjenici. Rekordna proizvodnja godina bila je, takođe sušna 2011, kada je proizvedeno oko 1440 GWh električne energije. Uporedo sa izgradnjom prve faze građena je i cjelokupna infrastruktura za dva bloka termoelektrane, jer je već tada planirana izgradnja i drugog bloka, instalisane snage 210 MW i godišnjom proizvodnjom od oko 1300 GWh.

U svakom slučaju, krajem sedamdesetih godina prošloga vijeka bila je to najveća i najznačajnija investicija u Crnoj Gori.

Nakon 31. godine planiranja i najava drugi blok TE „Pljevlja“ konačno će biti prvi novi proizvodni izvor koji se gradi u Crnoj Gori u vrijeme nasušno potrebne električne energije i veoma izraženog deficita, kada se ogroman novac odliva iz Crne Gore za kupovinu električne energije.

DRUGI BLOK TE-NOVI PROIZVODNI IZVOR

Izgradnjom TE „Pljevlja II“, Crna Gora će dobiti novi proizvodni izvor instalisane snage između 220-300 MW, koji će elektroenergetskom sistemu godišnje isporučivati oko 1400 GWh električne energije.

-Biće to moderna elektrana koja će zadovoljavati najstrožije ekološke standarde i biti znatno efikasnija od postojećeg bloka, što obećava profitabilnost i održivost na budućem otvorenom tržištu u zemlji, ali i u inostranstvu, navjtljuje izvršni rukovodilac za poslovni i tehnički razvoj EPCG, **Roberto Kastelano**.

Sa druge strane, ulaskom drugog bloka TE u elektroenergetski sistem, što treba očekivati do 2018. godine - oko tri godine od potpisivanja ugovora, ne samo da će se pokriti izraženi deficit, nego i stvoriti pretpostavke za izvoz određenog viška energije iz sistema. Uz to, izgradnja drugog bloka posebno dobija na značaju ako se zna da se svi isplativi, odnosno kvalitetni hidro projekti nalaze na granicama sa susjedima ili se radi o projektima na granici isplativosti.

Ministar ekonomije u Vladi Crne Gore, **Vladimir Kavarić**, stoga podsjeća da će se izgradnjom Bloka II TE „Pljevlja“ ostvariti strateški cilj u energetici, odnosno obezbijediti elektroenergetska nezavisnost države, eliminisati aktuelni deficit električne ener-

gije, poboljšati sigurnost snabdijevanja kupaca kao stabilnost i održivost elektro-energetskog sistema Crne Gore. Izgradnjom II Bloka TE, posmatrano iz ugla Elektroprivrede Crne Gore, obezbijediće se optimalni odnos između termo i hidroenergetskih izvora u sistemu. Taj odnos u energiji iznosiće: termo 62 odsto - hidro 38 odsto, u snazi: termo 38 odsto - hidro 62 odsto, što je idealno sa stanovišta upravljanja elektroenergetskim sistemom. Rukovodilac Sektora za upravljanje energijom, **Momir Grbović**, navodi da će se, u tom slučaju, proizvodnja unutar sistema kombinovati u zavisnosti od sezone i kretanja cijena električne energije na tržištu.

-Izgradnjom II Bloka, EPCG će raspolagati sa više od 400 MW snage iz termo izvora i oko 660 MW snage iz hidroenergetskih izvora, što čini više od 1000 MW ukupno raspoložive snage u sistemu. U tom slučaju, Crna Gora će imati značajne viškove energije koja će se moći, po veoma povoljnim uslovima, plasirati na tržište. Naime, postojeći i novoizgrađeni blok TE „Pljevlja“ godišnje će proizvoditi skoro tri milijarde kWh električne energije, a crnogorske hidroelektrane oko 1,7 milijardi kWh. Primjera radi, potrošnja (bez KAP-a) u Crnoj Gori, ove godine, iznosila je 2,7 milijardi kWh električne energije, podsjeća Grbović.

I direktor TE „Pljevlja“, **Luka Jovanović**, vjeruje da će izgradnja drugog bloka Elektroprivredu, neminovno, dovesti u znatno bolju poziciju na tržištu električne energije.

-Izgradnjom drugog bloka, biće instalisan jedan novi i savremen objekat koji sa sobom nosi zamajac privrednog razvoja crnogorskog društva i koji, posmatran u paru sa postojećim blokom, donosi visok stepen pouzdanosti čitavog energetskog subjekta i niz kombinacija u nastupu EPCG na tržištu električne energije, ističe Jovanović.

Činjenica je, takođe, da će novi blok sačuvati postojeća i otvoriti nova radna mjesta za domaće kadrove tokom izgradnje, ali i kasnije nakon puštanja u rad.

Isto tako, izgradnjom novog termo-energetskog izvora biće omogućen normalan rad pljevaljskog energetskog kompleksa u kojem je zaposleno 1000 radnika koji bi, u suprotnom, ostali bez posla, a da ne govorimo o ekonomsko-finansijskim komplikacijama koji bi nastali u tom slučaju. Inače, po novim direktivama EU, termoelektrane u regionu od 2018. do 2025. godine moći će da rade još 20 hiljada sati, tako da će izgradnjom Bloka II i radom Bloka I, u režimu rezerve, Crna Gora imati prednost u odnosu na zemlje regiona čime može postati lider po izvozu energije i stabilnosti sistema.

REZERVE UGLJA

Pljevaljsko područje veoma je značajno sa aspekta ukupnog energetskog potencijala Crne Gore. Na osnovu istraživanja i detaljnih analiza svih ležišta procjenjuje se da su ukupne eksploatacione rezerve u pljevaljskom području oko 70 miliona tona, što sa rezervama u tri ležišta (Otilovići, Mataruge i Bakrenjače), za koja Rudnik nema koncesije, od oko 12 miliona tona i maočkim basenom, ukupno iznosi 184,5 miliona tona eksploatacionih rezervi uglja.

Valorizacija tog izvora, u najvećoj mjeri, zavisi od strategije izgradnje proizvodnih jedinica u elektro-energetskom sistemu.

Predsjednik OD RUP-a, **Zoran Gospić**, sa druge strane, naglašava da sva stručna i naučna pamet u Rudniku uglja garantuje da „u pljevaljskom ugljenom području postoje rezerve i kvalitet uglja koji zadovoljavaju rad prvog bloka TE „Pljevlja, kao i rad u paru, bloka I i II, kako je to predviđeno i studijom“.

Gospić podsjeća da se u Pljevljima više od 60 godina ugljen eksploatisao sa različitih lokaliteta i da u RUP-u imaju jasan plan koja ležišta, odnosno lokalitete uključuju, zavisno od potreba za ugljem koje se definišu energetskim bilansom. Pri tome, kaže Gospić, treba imati u vidu da se u geološkoj nauci posebno potenciraju bilansne rezerve, a to su rezerve koje se postojećom tehnikom i tehnologijom mogu uspješno eksploatisati i čija je eksploatacija ekonomski opravdana“.

GRBOVIĆ: Izgradnjom II Bloka TE, obezbijediće se optimalni odnos između termo i hidroenergetskih izvora u sistemu, a proizvodnja unutar sistema će se kombinovati u zavisnosti od sezone i kretanja cijena električne energije na tržištu.

KAVARIĆ: Izgradnjom Bloka II TE „Pljevlja“ ostvariće se strateški cilj u energetici, odnosno obezbijediti elektroenergetsku nezavisnost države, eliminisati aktuelni deficit električne energije, poboljšati sigurnost snabdijevanja kupaca kao stabilnost i održivost elektro-energetskog sistema Crne Gore.

-Urađeno je mnogo projekata, elaborata, studija, ali smo posebno ponosni na Prijedlog dinamike eksploatacije uglja za potrebe TE „Pljevlja“ I i II, sa planom aktivnosti, naglašava Gospić.

U RUP-u, takođe, skreću pažnju na potrebu obnavljanja i osavremenjavanja rudarske opreme i mehanizacije. Zbog toga će, kaže Gospić, u narednom periodu, povećanje proizvodnih kapaciteta neminovno za sobom povlačiti i potrebu investiranja u pojedine lokalitete sa kojih se ugljen eksploatiše i u transportnu mehanizaciju, što će dovesti do optimizacije troškova proizvodnje, koji su, zbog složenih prirodnih uslova u Pljevljima, relativno visoki.

-Rudnik uglja sada dominantno proizvodi u vrlo nepovoljnim uslovima, kako po pitanju dubine zalijeganja ugljenog sloja, tako i složene kombinovane tehnologije eksploatacije koja obuhvata bušenje, miniranje, utovar, transport, drobljenje. Ono što je možda interesantno i što treba imati u vidu, jeste da mi osim što proizvodimo ugljen, isti utovarimo i transportujemo komercijalnim kamionima do deponije TE „Pljevlja“, ističe Gospić.

Predsjednik OD RUP-a najavljuje da će se, u narednom periodu, stvoriti i uslovi za homogenizaciju ugljeva sa više lokaliteta, od faze utovara do najvažnije faze na deponiji termoelektrane, što će doprinijeti stabilnosti energetske sirovine i kvalitetu uglja.

NOVA DEPONIJA PEPELA I ŠLJAKE

Važan preduslov za izgradnju drugog bloka jeste kvalitetno rješavanje pitanja odlaganja pepela i šljake kao nus produkata rada termoelektrane. Lokacija za novu deponiju planirana je na prostoru

JOVANOVIĆ: Izgradnjom drugog bloka, biće instalisan jedan novi i savremen objekat koji sa sobom nosi zamajac privrednog razvoja crnogorskog društva i koji, posmatran u paru sa postojećim blokom, donosi visok stepen pouzdanosti čitavog energetskeg subjekta i niz kombinacija u nastupu EPCG na tržištu električne energije.

pljevaljskog naselja Šumani. Čeka se da pljevaljski lokalni parlament usvoji detaljni urbanistički plan tog područja opštine. Izvršni rukovodilac Direkcije za poslovni i tehnički razvoj EPCG, Roberto Kastelano, navodi da je završen osnovni dizajn nove deponije i njenog transportnog sistema.

-Ali da bi se nastavilo sa njenim usvajanjem (naknadna revizija i tender za finalni dizajn i izgradnju), neki administrativni procesi moraju da se nastave. Naime, za izdavanje urbanističko-tehničkih uslova, potrebno je da se prethodno finalizuje i odobri Detaljni urbanistički plan. U ovom trenutku državni organi rade na tim dokumentima, kaže Kastelano.

U EPCG i TE „Pljevlja“, u medjuvremenu, realizuju se neophodne investicije koje će omogućiti nastavak odlaganja otpadnog materijala na postojećoj deponiji Maljevac u sigurnim ekološkim uslovima.

EKOLOŠKI STANDARDI

Tradicionalni izvori energije, kao što je termopotencijal, posljednjih godina, uslovno rečeno, bili su na „crnoj listi“ energetskih izvora, dok se prioritet davao obnovljivim izvorima energije. Ipak, nakon poznatih događaja u Japanu, razvijene zemlje se ponovo okreću tradicionalnim izvorima energije, pa je prema riječima ministra Kavarića, i Crna Gora tu prepoznala šansu da aktualizuje projekte poput izgradnje drugog bloka TE „Pljevlja“.

Ono što je sigurno, novi blok TE „Pljevlja“ u potpunosti će ispunjavati najzahtjevnije i do sada usvojene uslove u oblasti zaštite okoline prema normama EU iz direktive 2010-75 i zakonima Crne Gore. Neto električna efikasnost Bloka II ne može biti manja od 38%, dok je projektom predviđena i obavezna toplifikacija Pljevalja, zbog čega će se znatno smanjiti zagađivanja vazduha iz individualnih ložišta koja su najveći zagađivač centralnog dijela grada.

Roberto Kastelano podsjeća da je u tehničkim zahtevima koje je EPCG uputila potencijalnim partnerima, ispunjavanje budućih strogih evropskih standarda za emisiju štetnih materija postavljeno kao osnovni uslov. To znači da će novo proizvodno postrojenje usvojiti sve najbolje tehnike za smanjenje zagađivanja u okviru utvrdjenih granica.

-Osim toga, pošto je projektnim zadatkom zahtijevana i dostupnost toplotne energije za daljinsko grijanje grada Pljevalja, izgradnja novog proizvodnog postrojenja će stvoriti uslove za realizaciju mnogo čistijeg sistema grijanja u tom gradu. Podsjećam da studije pokazuju da je veoma velik dio zagađivanja u Pljevljima izazvan od strane zastarjelih sistema grijanja koji se trenutno koriste, podsjeća Kastelano.

Osim toga, ulaganjem u projekte zastite životne sredine, kao što je 10 miliona vrijedan projekat zamjene elektrofilterskog postrojenja 2008. godine, čime je skoro deset puta smanjena emisija čvrstih

čestica iz dimnih gasova pri radu termoelektrane, Elektroprivreda je kao društveno odgovorna kompanija potvrdila čvrstu riješenost da sve svoje kapacitete i buduće investicije usaglasi sa strogim zahtjevima EU u pogledu uticaja na životnu sredinu.

SPAJANJE ENERGETSKIH KAPACITETA

Povezivanjem Rudnika uglja sa EPCG ili Termoelektranom „Pljevlja“, po mišljenju mnogih stručnjaka, izbjegao bi se rizik od isporuke i cijene uglja u budućnosti i stvorili preduslovi za nalaženje strateškog partnera koji će i vlasnički ući u Projekat, što bi bilo najbolje rješenje. U slučaju da odmah ne dodje do spajanja, isplativost investicije i realizacija projekta zavisice i od cijene uglja. Trenutnu cijenu uglja je, naime, potrebno smanjiti, jer u suprotnom energija iz TE „Pljevlja“ ne bi bila konkurentna, dok bi, sa druge strane, konkurentnost RUP-a na slobodnom tržištu bila dovedena u pitanje.

Komparativna iskustva iz okruženja govore da su gotovo svi rudnici uglja u regionu integrisani u rudarsko-energetske komplekse tipa rudnik-elektrana. Rudnici, dakle, posluju u sastavu termoelektrana ili kao dio mješovite korporacije. U ovakvim organizacionim formama uglavnom posluje većina kompanija u jugoistočnoj Evropi. U regionu to su: Gacko, Ugljevik, Kolubara... Na tom principu posluju i neke od najvećih evropskih kompanija poput češkog ČEZ-a i njemačkog RWE-a.

Iako ističe da je od njegovog mnogo važnije mišljenje eksperata iz te oblasti, ministar Vladimir Kavarić, ipak, skreće pažnju da svi rudnici razvojne planove baziraju na razvoju termoenergetskih objekata te da se stoga, u posljednjem periodu, razmatra i analizira mogućnost objedinjavanja TE „Pljevlja“ i RUP-a, kao jedne tehnološke cjeline.

-Spajanje pljevaljskih energetskih subjekata je i uslov za izgradnju drugog bloka, jer se time stvaraju pretpostavke za razvoj i investiranje u nove kapacitete, bilo samostalno ili u okviru zajedničkih ulaganja sa ino partnerima. Smatram da i sa aspekta tržišne logike te dvije kompanije bi trebalo da budu jedna tehnološka cjelina zbog budućeg poslovanja u uslovima slobodnog tržišta što bi moglo dovesti u pitanje tržišnu konkurentnost RUP-a, jer se samo male količine uglja mogu plasirati na slobodno tržište, ukoliko nije prioritetno za termoelektrane, dok je električna energija mnogo traženija i vrednija roba na tržištu, ističe Kavarić.

CASTELLANO: Novi blok TE „Pljevlja“ u potpunosti će ispunjavati najzahtjevnije i do sada usvojene uslove u oblasti zaštite okoline prema normama EU iz direktive 2010-75 i zakonima Crne Gore. Neto energetska efikasnost Bloka II ne može biti manja od 38%, dok je projektom predviđena i obavezna toplotna stanica za obezbjeđenje toplotne energije za daljinsko grijanje Pljevalja, zbog čega će se znatno smanjiti zagađivanja vazduha iz individualnih ložišta koja su najveći zagađivač centralnog dijela grada.

Predsjednik OD Rudnika uglja Pljevlja, Zoran Gospić, navodi da odgovor na ovo pitanje treba da daju akcionari, odnosno vlasnici RUP-a.

-Mi koji živimo i radimo u Pljevljima osjećamo posebno puls lokalne zajednice i građana ovog grada i realno očekujemo da sve projekcije makro organizacije i izgradnje II bloka utiču u pozitivnom smislu na kvalitet života Pljevljaka, kako po pitanju ekologije, tako i zapošljavanja, a zašto ne reći i ravnomjernog regionalnog razvoja. U Rudniku uglja čvrsto vjerujemo da, uz sve probleme koji su eksternog i internog karaktera, dajemo snažan doprinos razvoju energetskog sektora ili kako mi to u Pljevljima kažemo dajemo doprinos razvoju industrijskog i energetskog centra - Pljevalja, a time i Crne Gore, zaključio je Gospić

PROIZVODNA CIJENA ENERGIJE IZ NOVOG BLOKA

Prosječni trošak za proizvodnju električne energije, zajedno sa troškovima finansiranja, iz Bloka II iznosiće između 40 €/MWh i 42 €/MWh. Cijena električne energije iz postojećeg bloka TE, trenutno je neznatno ispod 50 eura po MWh.

Momir Grbović podsjeća da je nabavna cijena band energije na Balkanskom poluostrvu, trenutno, oko 45 €/MWh te da treba očekivati da će do izgradnje II Bloka TE, odnosno u naredne tri – četiri godine, tržišna cijena energije dostići 50 €/MWh.

Sa druge strane, izgradnjom podmorskog kabla, cijena električne energije će porasti minimum za dodatnih 5 €/MWh, s obzirom da se razlika u cijeni energije u regionu i središnjoj Italiji kreće i do 20 €/MWh, procjenjuje Grbović.

Inače, od početka 2015. godine treba da profunkcioniše otvoreno tržište električne energije u Crnoj Gori, kada će cijena zavisi od ponude i potražnje.

TOPLIFIKACIJA PLJEVALJA

Analize Agencija za zaštitu životne sredine i CETI-a, posljednjih godina, potvrđuju da individualna ložišta u Pljevljima predstavljaju glavni uzrok zagađivanja vazduha, a ne TE "Pljevlja", kako se ranije spekulisalo. Naime, istraživanja pokazuju da zagađenje postoji samo u zimskom period, dok grad u ljetnjem periodu nema problema sa vazduhom iako i tada termoelektrana punim kapacitetom. Stoga će se, prema riječima Roberta Kastelana, izgradnjom Drugog bloka i toplifikacijom grada riješiti svi preostali ekološki ciljevi i zaustaviti negativni uticaj individualnih i gradskih kotlarnica na kvalitet vazduha u gradu.

GRADSKIE KOTLARNICE GLAVNI PROBLEM

Iz izvještaja Centra za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore (tabela 1. i tabela 2.) jasno se vidi da tokom januara, kada su u funkciji gradske kotlarnice i individualna ložišta, dnevna srednja vrijednost emisije prašastih čestica u centru Pljevalja (115.04 $\mu\text{g}/\text{m}^3$) u ogromnom procentu prevazilazi vrijednosti propisane evropskih standardima (50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$). Isto tako, tokom avgusta, kada su gradske kotlarnice i individualna ložišta van funkcije, dnevna srednja vrijednost prašastih čestica (31.37 $\mu\text{g}/\text{m}^3$), znatno je ispod propisanih u EU. Važno je istaći i to da je CETI mjerenja sproveo u vrijeme maksimalne proizvodnje TE „Pljevlja“.

U Pljevljima postoji oko 40 gradskih kotlarnica i oko pet hiljada individualnih ložišta za proizvodnju toplotne energije u kojima se koristi uglj. Uvođenjem sistema centralne toplifikacije grada, količina uglja koji se sagorijeva u kotlarnicama bi se značajno smanjila, a time i negativan uticaj na životnu sredinu, odnosno poboljšala bi se vrlo kompleksna ekološka situacija u gradu. Rješenje ovog problema od velikog je značaja za cijelu državu, a naročito je važno za građane Pljevalja, podsjeća Kastelano uz napomenu da se zajednička proizvodnja električne i toplotne energije (kogeneracija), po direktivama EU ubraja pod obnovljive izvore energije. Može se, dakle, zaključiti da toplifikacija Pljevalja ima podjednako visoke efekte: ekološke, u smislu poboljšanja stanja životne sredine u gradu i šire, i ekonomske, u smislu ušteda primarne energije i poboljšanja efikasnosti TE "Pljevlja".

CENTAR ZA EKOTOKSIKOLOŠKA ISPITIVANJA CRNE GORE D.O.O.
IZVJEŠTAJ O ISPITIVANJU BR. 00-15-1101/12

Tabela 1. Statička obrada rezultata mjerenja PM₁₀ čestica

Broj 24 časovnih mjerenja	21
Procenat validnih 24 časovnih mjerenja	100
Minimalna 24 časovna vrijednost ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	26.52
Maksimalna 24 časovna vrijednost ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	321.35
Srednja vrijednost 24 časovnih vremena usrednjavanja ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	115.04
Madian 24 časovnih vremena usrednjavanja ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	87.54
Broj prekoračenja 24 časovne GV	25
Broj prekoračenja 24 časovne TV	

D.O.O CENTAR ZA EKOTOKSIKOLOŠKA ISPITIVANJA CRNE GORE
IZVJEŠTAJ O ISPITIVANJU BR. 00-15-279/8

Tabela 2. Statička obrada rezultata mjerenja PM₁₀ čestica

Broj 24 časovnih mjerenja	26
Procenat validnih 24 časovnih mjerenja	83.87
Minimalna 24 časovna vrijednost ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	11.72
Maksimalna 24 časovna vrijednost ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	69.14
Srednja vrijednost 24 časovnih vremena usrednjavanja ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	31.37
Madian 24 časovnih vremena usrednjavanja ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	30.91
Broj prekoračenja 24 časovne GV	1
Broj prekoračenja 24 časovne TV	0

DRUGI BLOK I PODMORSKI KABAL

Elektroenergetskim bilansom za 2013. godinu, predviđeno je da potrošnja električne energije u Crnoj Gori bude 3.620 GWh, gdje je udio KAP-a 736 GWh (84 MWsnage). Istovremeno, planirana je proizvodnja 3.470 GWh električne energije. Iz navedenog proizlazi da EES Crne Gore, godišnje u prosjeku ima manjak od 150 GWh energije ili 4%. Realizacijom projekta TEP-II, uz zajedničku proizvodnju oba bloka, pojavio bi se značajan višak električne energije. Procjenjuje se da će, nakon realizacije projekta TEP-II, ukupna proizvodnja električne energije u Crnoj Gori biti 4.800 GWh, što je u odnosu na 2013. godinu povećanje od 1.400 GWh iz TE "Pljevlja II". Obim potrošnje procjenjuje se na oko 3.700 GWh, što znači da će se ostvarivati ukupan višak električne energije od 1.100 GWh. To predstavlja jako dobru polaznu poziciju za vrijeme i nakon ugradnje podvodnog kabla između Italije i Crne Gore.

Mitar Vučković

Obilježen Dan TE "Pljevlja"

PRIKUPLJENE 32 JEDINICE DRAGOCJENE TEČNOSTI

Klub DDK Elektroprivrede Crne Gore organizovao je još jednu uspješnu Akciju dobrovoljnog doniranja krvi, ovoga puta u čast Dana TE "Pljevlja". Akciji koja je organizovana u saradnji sa Kabinetom za transfuziju krvi Pljevlja odazvala su se 34 dobrovoljna davaoca, a prikupljene su 32 jedinice životne tečnosti. Ovo je druga godina za redom od kada Klub DDK Elektroprivrede Crne Gore daje svoj doprinos u obilježavanju rođendana termoelektrane, a namjera je da ova Akcija preraste u tradicionalnu. **Ratko Pušonjić**, koordinator podružnice KDDK EPCG u Pljevljima, zadovoljan je tokom Akcije i odzivom dobrovoljnih davalaca. Među humanistima bilo je i pripadnica ljepšeg pola. **Rada Kovačević** (TE "Pljevlja"), kaže da je želja da pomogne drugima bila jača od prvobitnog straha od darivanja krvi.

- Svi oni koji se plaše trebalo bi samo da pokušaju, jer je prvi put najteže, poručila je Rada ljudima koji su u mogućnosti, a iz raznih predrasuda, ne učestvuju u dobrovoljnom darivanju krvi.

Pored članova Kluba DDK iz pljevaljske podružnice (TE "Pljevlja", ED Pljevlja i OJ Snabdijevanje), krv je dao i jedan broj humanista iz RUP-a, a uspješnosti Akcije i ove godine, u značajnoj mjeri, doprinijeli su i dobrovoljni davaoci krvi - članovi našeg Kluba iz Direkcije Društva u Nikšiću, HE "Perućica" i ED Nikšić.

Marko BURIĆ

Akcija opravdala očekivanja: Ratko Pušonjić

Humanost jača od straha: Rada Kovačević

Sa druženja dobrovoljnih davalaca

LOVĆEN OSIGURANJE A.D.

Lovćen osiguranje a.d. je kuća sa najdužom tradicijom u Crnoj Gori, a po prikupljenoj premiji, kapitalu i tržišnom učešću vodeća osiguravajuća kuća. Naš cilj je da u svakom momentu kvalitetno odgovorimo na zahtjeve naših klijenata kao i da obezbijedimo dugoročno održavanje dobre poslovne saradnje, koja se temelji na:

- izgradnji povjerenja,
- brizi o našim osiguranicima,
- sigurnoj nadoknadi štete.

Jer Lovćen osiguranje a.d. je
Simbol Vaše sigurnosti!

Sve bliže informacije možete dobiti u INFO CENTRU:

Ul. Slobode 13A
81000 Podgorica
Tel: +382 20 404 404
Fax: +382 20 404 401

Lovćen osiguranje Vas putem raznovrsne i povoljne ponude osiguranja štiti od svih opasnosti koje Vam mogu nanijeti štetu, zato osigurajte:

- sebe i članove svoje porodice,
- svoju imovinu,
- zaposlene i imovinu Vašeg preduzeća,
- računarsku i ostalu opremu,
- kuću ili stan,
- vozila,
- građevinske mašine,
- plovila,
- vazduhoplove,
- objekte u izgradnji i montaži,
- profesionalnu odgovornost,
- opštu odgovornost prema trećim licima,
- robu u transportu,
- životinje,
- usjeve i plodove i mnogobrojna druga osiguranja.

AKTUELNOSTI: Ugovor o radu na neodređeno vrijeme, početkom oktobra, potpisalo još 88 zaposlenih

VEĆA SIGURNOST, DODATNA MOTIVACIJA

Zaključivanjem Ugovora o radu na neodređeno vrijeme, nastavljena je realizacija Sporazuma između menadžmenta i većinskog, reprezentativnog Sindikata u EPCG, potpisanog početkom septembra 2012. Do kraja godine u stalni radni odnos biće prevedeno još desetak radnika.

Postali ste dio jedne od najvećih firmi u CG: Srdan Kovačević

Prostor za prijem u stalni radni odnos 88 zaposlenih otvorio se realizacijom programa dobrovoljnog odlaska iz kompanije uz isplatu otpremnine, koji je samo tokom ove godine iskoristilo 73-je radnika. Na skromnoj svečanosti organizovanoj povodom potpisivanja Ugovora na neodređeno vrijeme, predsjednik Odbora direktora EPCG, **Srdan Kovačević**, potpisnicima je čestitao rješavanje jednog od najvažnijih pitanja u životu, podsjetivši ih da su sada dio jedne od najvećih firmi u Crnoj Gori.

- Znete da rad u Elektroprivredi, pored niza benefita, nosi i veliku odgovornost, zato vas molim da nastavite sa rezultatima, onako kako ste i počeli, jer su vas upravo ti rezultati kvalifikovali da budete danas ovdje sa nama. Prema mojim informacijama do kraja godine Ugovor o radu na neodređeno vrijeme trebalo bi da potpiše još desetak vaših kolega, istakao je Kovačević.

Veoma važan dan za EPCG: Enriko Malerba

Izvršni direktor, **Enriko Malerba**, kazao je da je prevođenje veće grupe radnika u stalni radni odnos veoma važan dan za EPCG i da predstavlja realizaciju jako bitnog projekta koji za osnovni cilj ima poboljšanje starije strukture zaposlenih u našoj kompaniji.

- To je prilika koju vam je kompanija dala, na osnovu vaših aktivnosti i rezultata koje ste ostvarili. Preostaje da vam uputim iskrene čestitke i da vam kažem da se od sada od vas očekuje još više, naglasio je Malerba. Zaposlenima koji su potpisali Ugovor o radu na neodređeno vrijeme obratio se i vd direktora Glavne direkcije za ljudske resurse i opšte usluge, **Ranko Vojinović**, pojasnivši da je od 299 zaposlenih na određeno vrijeme, Ugovor o stalnom radnom angažmanu potpisan sa 88 radnika koji su ostvarili najbolje rezultate u dosadašnjem radu u EPCG.

- Želim vam puno uspjeha, da budete i dalje lojalni ovoj kompaniji, a mi ćemo, kao i do sada, izvršavati sve obaveze saglasno važećem Kolektivnim ugovorom, kazao je Vojinović.

Potpisivanje Ugovora na neodređeno vrijeme još jedna je potvrda kvalitetnog partnerskog odnosa posloводства i menadžmenta EPCG sa sindikatom kompanije, pa su potpisnike Ugovora o radu na neodređeno vrijeme pozdravili i predsjednik SOZ-a, većinskog-representativnog sindikata, **Zoran Ostojić**, i **Bešir Kajević**, predsjednik Sindikalne organizacije EPCG AD Nikšić.

Predsjednik SOZ-a, čestitao je zaposlenima rješavanje egzistencijalnog pitanja uz očekivanje da će uskoro i ostale kolege, angažovane na određeno, biti prevedene u stalni radni odnos.

- Molim Posloводство da sa svoje strane uradi sve što može i da ostalim kolegama obezbijedi ugovore na neodređeno vrijeme, poručio je Ostojić.

Prvi čovjek Sindikalne organizacije EPCG, koja još nije obezbijedila reprezentativnost, pohvalio je posloводство kompanije što se brine o zaposlenima u teškim ekonomskim vremenima, a potpisnike pozvao da „opravdaju ukazano povjerenje i da doprinesu uspješnom radu naše kompanije“.

Od septembra prošle godine blizu 200 radnika u EPCG zasnovalo je stalni radni odnos. Istovremeno, mogućnost sporazumnog odlaska iz kompanije uz isplatu otpremnine do sada je iskoristilo ukupno 445 zaposlenih.

M. BURIĆ / M. VUČKOVIĆ

KOVAČEVIĆ: Prema mojim informacijama do kraja godine Ugovor o radu na neodređeno vrijeme trebalo bi da potpiše još desetak zaposlenih.

MALERBA: Preostaje da vam uputim iskrene čestitke i da vam kažem da se od sada od vas očekuje još više.

Poštovaćemo Kolektivni ugovor: Ranko Vojinović

Zoran Ostojić i Bešir Kajević na svečanosti

Anketa sa potpisnicima Ugovora o radu na neodređeno vrijeme

ZADOVOLJNI, A I SVJESNI ODGOVORNOSTI

Ivana Šljukić, inženjer u ED Podgorica: Velika mi je čast i zadovoljstvo što sam u jednoj od najvećih kompanija u Crnoj Gori, Elektroprivredi, potpisala Ugovor o radu na neodređeno vrijeme. Taj Ugovor mi donosi veliku sigurnost, ali i obavezu da svojim trudom i zalaganjem opravdam ukazano povjerenje.

Ivana Šljukić

Krsto Zorić, kontrolor u ED Herceg Novi: Srećan sam što sam potpisao Ugovor o radu na neodređeno vrijeme, jer sam na taj način riješio egzistencijalno pitanje. Trudiću se da u budućnosti na najbolji način doprinesem ostvarivanju što boljih rezultata naše kompanije.

Krsto Zorić

Bojan Đordan, inženjer u HE „Perućica“: Biti dio ozbiljnog i uspješnog kolektiva je veliko zadovoljstvo, ali ujedno i velika obaveza i odgovornost. Potpisivanje ugovora na neodređeno vrijeme daje dodatni motiv i stvara obavezu daljeg dokazivanja kako bi se na pravi način, po ugledu na starije i iskusnije kolege, odgovorilo na poslovne izazove koji sa tehničkim i tehnološkim razvojem postaju sve složeniji.

Bojan Đordan

Nakon stručnog osposobljavanja ANGAŽOVANI PO UGOVORU O RADU DO KRAJA GODINE

Visokoškolcima, koji su prethodnih devet mjeseci sticali praktična iskustva u našoj kompaniji, sredinom oktobra, uručena su Uvjerjenja završenom stručnom osposobljavanju. Njihov dalji angažman regulisan je Ugovorom o radu na određeno vrijeme do 27. decembra 2013. Oni su sa članovima menadžmenta EPCG, na zajedničkom sastanku, podijelili utiske o radu u jednoj od najvećih firmi u Crnoj Gori. Stažisti su istakli odličnu saradnju sa mentorima, ocijenivši da će im devetomjesečno iskustvo iz EPCG biti od velike koristi u daljem radu. Takođe, predložili su da sljedeća grupa visokoškolaca što prije dobije konkretne zadatke, a pojedini smatraju da bi trebalo da se budući stažisti upoznaju sa radom u svim djelovima EPCG.

Prisutni članovi menadžmenta, uzeli su u obzir prijedloge visokoškolaca, a v.d. direktora Glavne direkcije za ljudske resurse, **Ranko Vojinović**, zvanično je najavio i u novi krug projekta „Stručno osposobljavanje“ u EPCG.

Stažiste koji su uspješno završili pripravnčki staž u našoj kompaniji, pozdravio je i direktor Glavne finansijske direkcije, **Flavio Bianco**, i poželio im puno uspjeha u daljem radu.

Nova grupa visokoškolaca, stručno osposobljavanje počće već u januaru naredne godine. Kao i prethodnoj grupi, stručno osposobljavanje računae se kao radno iskustvo, ali bez upisa radnog staža, s obzirom da će država visokoškolcima plaćati samo zdravstveno, a ne i penzijsko invalidsko osiguranje. Pri tome, imaće, kao i do sada, mjesečnu nadoknadu u iznosu od 50 odsto prosječne zarade u državi.

Sa sastanka visokoškolaca i menadžmenta EPCG

Maksim Vujačić

VITO

zatočenik žute gošće

WAKING UP

Good morning, sleepy morning
Good morning, blue sky.
Thank you for the love, oh woman,
Thank you for bearing, oh grass.

THE FIRST SNOW

Sonja, come out, lets ramble,
I have a crazy desire to wander tonight.
Sonja, come and speak only
Little tenderness under your coat.

A little tenderness, a little self
Of great famine one bit.
Sonja, come out to ramble
Tonight was an unreal beautiful city.

On the road the sky fell exhausted
Can no longer survive, Vitomir
And each hoping betrayed you,
Calm down great unrest...

Direkcija za odnose sa javnošću
poklanja Vam pet primjeraka knjige

Usvojeni novi Kriterijumi za dodjelu novčane pomoći zaposlenima

ČITAV NIZ NOVIH RJEŠENJA

Menadžment EPCG i reprezentativna Sindikalna organizacija zaposlenih (SOZ) usvojili su, početkom oktobra, novi tekst Kriterijuma za dodjelu novčane pomoći zaposlenima za slučajeve propisane Kolektivnim ugovorom.

Pravo na novčanu pomoć, shodno članu 51. Kolektivnog ugovora, može se ostvariti u slučaju duže ili teže bolesti, zdravstvene rehabilitacije, kao i liječenja zaposlenog ili člana njegove uže porodice, nabavke lijekova, otklanjanja posljedica elementarnih nepogoda u domaćinstvu zaposlenog te smrti zaposlenog ili smrti člana njegove uže porodice.

Usvojenim Kriterijumima je, u skladu sa članom 51. Kolektivnog ugovora koji propisuje gornju granicu, odnosno visinu do koje se zaposlenom može dodijeliti pomoć za pojedini slučaj, propisana procedura i uslovi za dodjelu novčane pomoći.

Novousvojeni Kriterijumi, nude niz novina u odnosu na dosadašnji tekst Kriterijuma iz 2005.godine. Ovdje bih posebno istakao novine u pogledu ostvarivanja prava na zdravstvenu rehabilitaciju (banjsko liječenje) i pomoći za slučaj nabavke lijekova za zaposlenog ili člana njegove uže porodice, kao i duže i teže bolesti, kao jednih od, do sada, najčešće korišćenih vidova pomoći za slučajeve propisane Kolektivnim ugovorom.

Novousvojenim Kriterijumima propisano je da, u slučaju zdravstvene rehabilitacije u nekoj od Banja, zaposleni ima pravo na novčanu pomoć u visini do 20 obračunskih vrijednosti koeficijenta u neto iznosu. Ukoliko banjsko liječenje bude koristio preko Fonda za zdravstveno osiguranje, zaposlenom će se nadoknaditi 60 % nerefundiranog iznosa troškova liječenja, dok će se, u slučaju da se liječenje ne koristi preko pomenutog Fonda, zaposlenom pokriti 60 % troškova banjskog liječenja.

Pravo na pokrivanje troškova banjskog liječenja, prema novousvojenim Kriterijumima, zaposleni će moći ostvariti samo jednom u dvije godine i to za najduže 21-vni tretman, osim u slučaju da je zdravstvena rehabilitacija propisana usljed povrede na radu, kada zaposleni ostvaruje pravo na 100% nerefundiranih troškova banjskog liječenja jednom u toku kalendarske godine. Takođe, jednom u pet godina, može se ostvariti i pravo na novčanu pomoć po osnovu banjskog liječenja člana uže porodice, ali u vrijednosti 50% iznosa previđenog za zaposlenog.

Za nabavku lijekova za sebe ili člana svoje uže porodice zaposleni može da pod-

nese zahtjev za pokrivanje nerefundiranih troškova, a najviše do 40 obračunskih vrijednosti koeficijenta u neto iznosu.

Zaposleni ili član njegove uže porodice koji je obolio od teže bolesti u smislu člana 3. novousvojenih Kriterijuma, ima pravo na jednokratnu novčanu pomoć za pokrivanje troškova liječenja u visini 60 % nerefundiranih troškova, a najviše do 40 obračunskih vrijednosti koeficijenta u neto iznosu. Ukoliko je zaposleni od strane Fonda za zdravstveno osiguranje upućen na liječenje ili operativni zahvat izvan Crne Gore ima pravo na jednokratnu novčanu pomoć u visini pet obračunskih vrijednosti koeficijenta u neto iznosu. Ove vidove pomoći zaposleni može ostvariti jedan put u toku kalendarske godine.

Što se tiče ostvarivanja prava na pomoć u slučaju duže bolesti, a za čije ostvarivanje treba da se ispuni prethodni uslov da je zaposleni privremeno spriječen za rad usljed bolesti u trajanju preko tri mjeseca neprekidno, predmetnim aktom je utvrđeno da za svaki mjesec spriječenosti za rad zaposlenom pripada pomoć u visini od 0,5 obračunskih koeficijentata u neto iznosu, a ne više od 20 obračunskih vrijednosti koeficijenta.

Navedeno pravo na pomoć u slučaju duže bolesti ostvaruje se nakon okončanja bolovanja, odnosno privremene spriječenosti za rad, a uz Zahtjev za dodjelu pomoći po ovom osnovu, zaposleni je dužan da dostavi i nalaz i mišljenje ljekarske komisije o privremenoj spriječenosti za rad.

PROCEDURA I POTREBNA DOKUMENTACIJA

Sami postupak i procedura za dodjelu novčane pomoći, koje sprovodi nadležna Komisija, precizno su i jasno uređeni, počev od prijema Zahtjeva, provjere potpunosti i vjerodostojnosti dostavljene dokumentacije, pa do dostavljanja obrazloženog prijed-

loga nadležnom organu za dodjelu novčane pomoći, ukoliko su se za to ispunili uslovi. Pored izvještaja ljekara specijaliste o upućivanju na banjsko liječenje, uputa Fonda za zdravstveno osiguranje sa odobrenjem za rehabilitaciju i potvrde o refundiranom iznosu troškova banjskog liječenja, ukoliko Fond refundira dio troškova, zaposleni treba da dostavi original fakture za usluge banjskog liječenja. To znači da se ova vrsta pomoći zaposlenom, za razliku od ranijeg rješenja, sada dodjeljuje nakon što je korišćenje te vrste liječenja, odnosno rehabilitacije okončano, a shodno stvarno nastalim troškovima prilikom korišćenja te vrste zdravstvene usluge.

Zahtjev za dodjelu novčane pomoći, sa potrebnom dokumentacijom, zaposleni podnosi sindikalnom povjereniku lokalne sindikalne podružnice. Nakon toga, sindikalni povjerenik zahtjev sa pratećom dokumentacijom prosljeđuje na dalji postupak nadležnoj komisiji, koja je, inače, formirana odmah nakon usvajanja Kriterijuma.

Sindikalnim povjerenicima već su dostavljeni obrasci Zahtjeva za dodjelu novčane pomoći za svaki poseban slučaj utvrđen Kriterijumima. U predmetnim obrascima, taksativno je navedena propisana dokumentacija koju je zaposleni, uz zahtjev za dodjelu pomoći, obavezan da dostavi.

Ovdje je od posebne važnosti uloga sindikalnih povjerenika u primjeni procedure za dodjelu novčane pomoći. Jer, ukoliko oni na samom startu kvalitetno odrade posao, odnosno provjere potpunost i vjerodostojnost dostavljene dokumentacije, a što bi, imajući u vidu dosadašnju dobru komunikaciju i praksu, trebao biti slučaj, kasnije će se izbjeći situacije u kojima će zaposleni u roku od 15 dana morati dopuniti nepotpunu dokumentaciju, a što bi prestavljalo nepotrebnii gubitak dragocjenog vremena.

Autor je Predrag KRIVOKAPIĆ, izvršni rukovodilac Direkcije za ljudske resurse

ISPLATA POMOĆI UZ OKTOBARSKU ZARADU?

S obzirom da je prije donošenja novih Kriterijuma, pristigao znatan broj Zahtjeva zaposlenih za dodjelu novčane pomoći, shodno članu 30. Kriterijuma, oni će se rješavati po odredbama novousvojenog akta. Očekuje se da će nadležna komisija uspjati da veći dio pristiglih Zahtjeva obradi do kraja oktobra. U onim slučajevima gdje se budu stekli uslovi, biće donijeta odluka o dodjeli novčane pomoći koje bi trebalo da budu isplaćene uz oktobarsku zaradu.

U FOKUSU: Pozitivan trend naplate u primorskim opštinama

ZAOSTALI DUG MANJI 1,4 MILIONA EURA

Veći dio registrovanih kupaca na crnogorskom primorju izmirio dugovanja. Za osam mjeseci u Herceg Novom naplata skoro stoprocentna. Kupci sa odobravanjem gledaju na uvođenje novih servisa.

Više od šezdeset hiljada kupaca, od ukupno njih 136.000 na crnogorskom primorju, zaključno sa avgustom, izmirili su sve obaveze za utrošenu električnu energiju. Zahvaljujući akciji „Podijelimo teret“, kao i ostalim aktivnostima FC Snabdijevanje, na jugu je, tokom ljetnje turističke sezone, zabilježen pozitivan trend, pa opravdano očekuju da će naplata do kraja godine biti veća nego prethodne, kao i da će porasti broj kupaca koji uredno izmiruju račun, bez prethodnog dugovanja. Inače, najbolji rezultati za osam mjeseci ove godine zabilježeni su u Herceg Novom koji je, zapravo, ostvario skoro stoprocentnu naplatu. Slijede ga Bar, Budva i ostali primorski gradovi.

Ne skrivajući zadovoljstvo zbog dobrih rezultata, rukovodilac regionalnog centra, sa sjedištem u Baru, **Nikola Smolović**, objašnjava da u pozadini stoji veliko zalaganje zaposlenih, naročito kroz akcije FC Snabdijevanje koje redovnim platišama donose velike povoljnosti.

- Kompanija se trudi da razvije partnerski odnos sa kupcima koji su to prihvatili kao pozitivan stav, tako da svakog mjeseca bilježimo rast broja urednih korisnika naših usluga. Osim toga, zadovoljavajući je i odziv kupaca koji imaju zaostala dugovanja. Kampanja „Podijelimo teret“ bila je veoma uspješna pa je, u okviru nje, u ovom regionu, 866 kupaca potpisalo Protokol o plaćanju električne energije u rata-

ma. Opet prednjači Herceg Novi, gdje je zaključeno 248 ugovora, a zbog velikog interesovanja, akcija je nastavljena i u oktobru – ističe Smolović.

Da rezimiramo, od početka godine, u primorskoj regiji sklopljeno je preko dvije i po hiljade ugovora o plaćanju računa za utrošenu električnu energiju, a prethodni dug je smanjen za više od milion i četiri stotine hiljada eura. Kompletirane su i baze podataka i ostvareni lični kontakti, važni zbog budućnosti koja sa sobom nosi borbu za tržište i kupce.

I oko 50 hiljada nerezidenata, popularno nazvanih „vikendaši“, pozdravili su uvođenje novih servisa (flajeri, elektronska pošta, sms...), posredstvom kojih sada, blagovremeno mogu dobiti informacije o visini računa.

- Da bismo bili uspješni, insistiramo na slobodi i kreativnosti u radu. Svako od zaposlenih može da se iskaže i da ličnim idejama da doprinos na polju naplate. Takve inicijative favorizujemo, svaka se razmatra, ocjenjuje, a zatim se prati njihova realizacija – napominje Smolović.

Povećanju stepena naplate doprinijela su i nova elektronska brojila, kojih je u primorskoj regiji, od maja do avgusta, instalirano 1628, od čega najviše u Budvi, 678, a najmanje u Baru, 73. Tamo gdje su izostali očekivani rezultati pozitivne kampanje, pribjegava se neselektivnom isključenju neodgovornih kupaca.

- Bilo je primjera da su građani već tokom ugradnje novog brojila odlazili da potpišu protokole o plaćanju shvatajući da su vremena u kojima energija nije bila tretirana kao roba, koja ima svoju cijenu, zaključio je Smolović.

Olivera VULANOVIĆ

OJ Snabdijevanje Herceg Novi

PRINCIPIJELAN STAV SA KUPCIMA

Kontinuiranim radom na promjeni svijesti kupaca koji polako prihvataju neminovnost da je električna energija roba, i to garantovanog kvaliteta, koja se mora platiti kao što se to radi sa mlijekom ili hljebom koje niko ne poklanja, mogu se tumačiti dobri rezultati u naplati električne energije od početka godine u Herceg Novom, mišljenja je šefica lokalne jedinice Snabdijevanja, **Lidija Zurovac**. Ona, takođe, ističe i izvanredne rezultate ostvarene u kampanji „Podijelimo teret“. Odnos sa kupcima je otvoren, kaže naša sagovornica, pa pruža, bilo šalterskim radnicima bilo fild agentima na terenu brojne mogućnosti za dogovor i naplatu zaostalih dugovanja, na obostrano zadovoljstvo, bez sudskog epiloga.

Osim toga, dobre poslovne rezultate, Zurovac tumači činjenicom da OJ Snabdijevanje Herceg Novi djeluje kao jedinstven tim. Nema stroge podjele posla već se sve obaveze doživljavaju kao zajedničke, a međusobni odnosi su korektni i mimo radnog mjeseca. U komunikaciji sa kupcima imaju jedinstven i principijelan stav, a svi naporu su usmjereni ka poboljšanju i unapređenju tih odnosa koji su, očigledno, rezultirali uspjehom u naplati potraživanja.

Nikola Smolović

Foto arhiva lista „Elektroprivreda“

Obuke o odnosima sa kupcima u FC Distribucija

PUT DO ZADOVOLJNIJEG KUPCA

Zaposleni iz svih lokalnih distribucija, sastali su se 12. oktobra u Podgorici na jednodnevnoj obuci na temu odnosi sa kupcima, a u okviru realizacije projekta 'Unapređenje korisničkog servisa'.

Prilikom uspostavljanja projekta, identifikovani su svi djelovi kompanije koji imaju direktan odnos sa kupcima, a jedna od tih grupa su i zaposleni koji rade na poslovima izdavanja elektro energetske saglasnosti. Naime, kupac stvara sliku o našoj Kompaniji na osnovu kontakta sa zaposlenima: na šalteru, u kancelariji, na terenu, kroz Centar za kontakt sa kupcima i sl. Kupac ne zna npr. izvršnog direktora ili tehničkog direktora, ali zna šalteriskog radnika, poznaje zaposlenog koji treba da mu izda neko rješenje, vidi zaposlenog u timu za održavanje kad izvodi radove, ili dođe u kuću da mu pročita stanje ili isključi struju. Zbog toga je jako bitno da sve dodirne tačke EPCG sa kupcima komuniciraju na adekvatan način, jer na osnovu njihovog ponašanja i komunikacije formira se mišljenje kupca o EPCG.

Obuka je protekla u prijatnoj i radnoj atmosferi, a o njenom značaju najbolje svjedoče utisci zaposlenih.

Etijen Agić, dipl.el.ing., ED Rožaje

Smatram da je organizovanje ove vrste obuke korisno za sve zaposlene u EPCG, koji svakodnevno imaju kontakte sa potrošačima, pa tako i za mene. Iako smo i u prethodnom periodu komunikaciju sa potrošačima održavali na jako visokom i korektnom nivou, projekat obuke 'Unapređenje korisničkog servisa' će dati još jedan dodatni podstrek za unapređenje komunikacije sa potrošačima na obostrano zadovoljstvo.

Etijen Agić

Ova obuka za mene je predstavljala jedno novo iskustvo i nosim veoma pozitivne utiske sa obuke. Čovjek se uči dok je živ, tako sam i ja stekao nova saznanja koja ću primijeniti u svom budućem radu.

Obzirom da sam poznavao jako malo kolega iz drugih opština, ovaj vid obuke je omogućio da se kolegama koji rade na istim poslovima upoznam, razmijenimo kontakte i iskustva, što će svakako doprinijeti napredniju usluge koje servisiramo unutar naše kompanije.

Kako smo svi mi zaposleni (koji smo u direktnoj komunikaciji sa potrošačima) ambasadori naše kompanije kod potrošača, izgradnja i održavanje dobrih odnosa sa potrošačima je jedna od bitnih kopči na unapređenju međusobnog povjerenja, koje uz profesionalnost i vrijedan rad nas zaposlenih doprinosi visokom kvalitetu usluge.

Dušanika Samardžić, ED Herceg Novi

Nakon obuke sam se zadovoljna vratila u Herceg-Novi. Koliko god mislim da imam korektan odnos sa strankama, uvijek se postavim onako kako bih voljela da se neko ponaša prema meni da sam ja stranka, mislim da se to uvijek može unaprijediti i da sam nešto novo naučila na tu temu. Dobar odnos sa našim korisnicima smatram veoma bitnim jer radeći dugo godina ovaj posao primjećujem da i kad stranka „ne završi svoj posao“, ako joj se ljubazno objasni zašto je to tako, ona zadovoljna izađe iz kancelarije. Mislim da je svaka obuka korisna i uvijek ću odvojiti vrijeme za takav vid obrazovanja.

Dušanika Samardžić

Violeta Knežević, strukovni inženjer elektroteh. i računarstva, ED Bijelo Polje

Obuka je bila korisna, ali mislim da je korisnija neiskusnijim kadrovima. Mada, iako se držim one „Ne učini drugom ono što ne bi želio da on učini tebi“ - nijesam znala šta sve korisnike može da nervira.

Nijesam poznavala većinu kolega iz drugih opština i mislim da su korisna uvijek bila druženja ove vrste, zbog razmjene iskustava i identifikovanja istovjetnih problema.

Održavanje dobrih odnosa sa korisnicima je veoma bitno, ali za to je potrebna i volja sa druge strane. Mišljenja sam da je korisnik jedino zadovoljan kada oposlji posao, kako je on to zamislio, a mi radimo na mjestima gdje je to većinom drugačije od njegovih zamisli. Naime, da je sve definisano kao u uređenim sistemima (mislim na razrađena područja opština), korisnik bi bio zadovoljan, ovako možete se vi truditi, ali ostaje konstatacija da on zbog kašnjenja saglasnosti za priključenje, ne završava posao.

Violeta Knežević

Branislav Brnjada

Branislav Brnjada, Mr. sci., ED Bar

Smatram da je ova obuka za nas višestruko korisna iz nekoliko razloga. Prvo, znanja o kontaktima sa potrošačima, koja su nam jednim dijelom bila poznata iz našeg radnog iskustva, proširena su, nadograđena, uopštena i sistematizovana. Dakle, ta naša iskustva su dobila na kvalitetu i bar dijelimično postala sistematizovano znanje. Smatram da se organizovanjem ove vrste obuke može unaprijediti pristup potrošačima pa bi ih trebalo biti više.

Drugo, naučio sam nove postupke što za unapređenje organizacije posla kao i za psihološki pristup potrošačima koji ih čini zadovoljnim bez ikakvih dodatnih materijalnih troškova, što bi se popularno reklo "Nije teško biti fin".

Posebno sam zahvalan na organizovanju rasprave na temu novinskih članaka na temu poslova i grešaka EPCG u odnosu na potrošača iz dnevnih novina. Korisna je razmjena mišljenja i utvrđivanje zajedničkih stavova o takvim problemima. Kontakt sa potrošačima, i "dobrim" i "lošim" je ključan za uspjeh firme. Treba shvatiti da u kontaktu sa potrošačima ne treba "dolivati ulje na vatru", treba uvijek zadržati prisebnost i "izbrojati do deset".

Ivana Nedović, pripravnik, ED Podgorica

Organizovanje svih vrsta obuka koje doprinose poboljšanju kvaliteta rada, pa i ova obuka kojoj sam prisustvovala, svakako je veoma korisna. Naravno, smatram da je poželjno da se češće organizuju. Na obuci smo čuli dosta korisnih savjeta kako se može unaprijediti odnos sa kupcima. Nažalost, neki od njih se ne mogu iz objektivnih razloga još uvijek primijeniti. Međutim, naučili smo da sa nekim sitnicama možemo učiniti da se kod kupca poboljša povjerenje u naš rad.

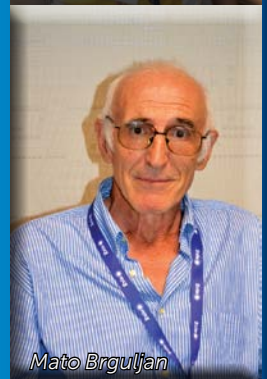
S obzirom na to da naša kompanija u velikoj mjeri zavisi od potrošača, održavanje dobrih odnosa sa njima je po mom mišljenju veoma značajno.

Mato Brguljan, ED Tivat

Na prvi poziv sam bio skeptičan s obzirom na godine života i radnog staža u ED Tivat. Čudno mi je bilo da svi moramo da putujemo u Podgoricu, u subotu. Međutim, nosim pozitivan utisak sa obuke, što sam lično rekao i profesoru. Naime, radi se o odličnom profesoru, jer je uspio da nas sve maksimalno uključi u živu raspravu, a upravo iz raznih iskustava smo dosta naučili. Na kraju smo i preko organizatora uputili rukovodstvu EPCG naše sugestije vezano za izazove u našem poslu pogotovo po osnovu aktuelne procedure o priključenju na elektro mrežu.

Ivana Nedović

Mato Brguljan

INTERVJU Zoran Đukanović, v.d. direktora FC Distribucija

MORAMO POPRAVITI ODNOS I KOMUNIKACIJU SA KUPCIMA

O tome u kakvom je stanju distributivna mreža i koliko spremno dočekujemo predstojeću zimu, investicijama, uvođenju modernih tehnologija u distributivni sistem, kao i planovima za naredni period u ovom broju našeg lista razgovaramo sa Zoranom Đukanovićem, glavnim operativnim direktorom Elektroprivrede Crne Gore i v.d. direktora FC Distribucija.

Sobzirom na neprijatna iskustva s kraja prethodne i početka ove godine, u kakvom su stanju i da li su distributivna mreža i objekti spremni za predstojeću zimu?

Nijesmo zadovoljni stanjem distributivne mreže koja je, u prosjeku, dosta stara i amortizovana i koja u pojedinim djelovima Crne Gore, posebno u seoskim i planinskim predjelima, ne može u potpunosti da obezbijedi kvalitetan servis kakav treba da imaju naši kupci. To je posljedica dugogodišnjeg investicionog "posta", pa iako se posljednjih nekoliko godina intenzivno ulaže u Distribuciju, nemoguće je u kratkom periodu nadoknaditi sve ono što je propuštanost godinama. S druge strane, i sama razuđenost potrošnje i konfiguracija terena u Crnoj Gori dodatno otežavaju obezbjeđivanje kvalitetnog snabdijevanja i zahtijevaju znatno viši nivo investiranja. Havarije od prošle zime i pad više od pet hiljada stubova, bez obzira na objektivne okolnosti koje su do toga dovele, opominju koliko je neophodno i važno investiciono održavanje. Moraju se povećati ulaganja u distributivnu mrežu i podići nivo i kvalitet investicija, iako su ove godine aktivnosti na sanaciji i pripremi mreže i postrojenja za rad u zimskom periodu bile znatno intenzivnije nego prethodnih godina. Akcenat je stavljen na sjeverne krajeve Crne Gore: Žabljak, Šavnik, Mojkovac, Berane i Nikšić, gdje je obim šteta bio najveći. Ugrađen je veliki broj novih stubova, izvršeno zatezanje niskonaponskih linija, urađene popravke na srednjenaponskoj mreži. Nadamo se da će se to odraziti na sistem kad ga vremenske neprilike stave na probu. Moram, međutim, istaći i to da smo i ove godine jedva uspjeli da obezbijedimo stubove početkom jula, iako treba da ih imamo na lageru već sredinom aprila, da bismo mogli da izvodimo radove na terenu bar pola godine. Naravno da nijesmo zadovoljni takvom dinamikom nabavki, jer sa sistemom javnih nabavki mreža nije u našim rukama. Kvalitet ponude se prije cijeni po tome je li ponuđač prikupio sve papire i je li ih pečatirao, je li pravilno upakovao ponudu, nego kakav je kvalitet i cijena robe. Ponuđači jedni drugima pregledaju dokumentaciju i žale se na nepravilnosti, Državna komisija zbog tih nepravilnosti obara tender, a mi ostajemo bez stubova. Za drugi ponovo treba tri

mjeseca, a tada nam za tu godinu stubovi gotovo da ne trebaju. To je previše administracije za ovu djelatnost koja Distribuciji i te kako otežava rad

Rekli ste da su, posljednjih godina, intenzivirane investicije u distributivni sistem. Kakvi su efekti tih ulaganja?

U distributivnu mrežu, u posljednje tri godine, investirana su znatna finansijska sredstva. Poseban investicioni zamah imali smo prošle godine kada je ukupan iznos investicija dostigao 24 miliona eura. Uvedeno je u sistem više novih objekata naponskog nivoa 35 kV. Nije suviše podsjetiti da su u pogonu nove trafostanice 35/10 kV u Budvi, Danilovgradu i Herceg Novom, a do kraja godine pustiće se pod napon TS "Breza" u Kolašinu i TS "Bistrica" u Nikšiću koja je izgrađena ranije, ali će tek ove godine biti uzemljena neutralna tačka i TS biti uklapljen u mrežu. Nakon čega će se taj izuzetno značajan objekat primarne distributivne mreže konačno pustiti u rad. Ako je suditi prema dosadašnjim rezultatima, biće ostvaren i Plan investicija za ovu godinu, "težak" 22 miliona eura. Podsjetimo da Strategija razvoja energetike do 2025. godine predviđa investiranje u distributivnu mrežu u iznosu od 400 miliona eura. Za sada se uklapamo u te planove, iako su u posljednje dvije godine nešto značajnija ulaganja u modernizaciju sistema mjerenja

nego u samu mrežu. Ali, u narednom investicionom ciklusu, nakon 2014. godine, sredstva će se, uglavnom, usmjeravati u distributivnu mrežu.

Kojim investicijama će se dati prioritet u narednoj godini?

U 2014. godini FC Distribucija će nastaviti sa investicijama koje će dugoročno obezbijediti kvalitetnije napajanje. Predviđena su ulaganja u iznosu od 25 miliona eura, koje je odobrila i Regulatorna agencija za energetiku. Distributivna mreža pojačaće se sa još tri kapitalna objekta. U planu je izgradnja TS 35/10 kV "Popovići" u Baru i "Klinci" kod Tivta, nadamo se i započinjanju radova na izgradnji TS "Pristan" u Ulcinju. Planiran je, takođe, i čitav niz projekata u sekundarnoj mreži koja je posebno ugrožena. Naš je cilj da permanentno podižemo nivo investicija, ali on, osim raspoloživih finansijskih sredstava i organizaciono-kadrovskih mogućnosti Elektroprivrede, i kad ga odobri Agencija i dalje zavisi od opštinskih prostornih planova koji treba da predvide energetske objekte, jer je to jedan od predušlova za investiranje u distributivnu mrežu.

Gubici električne energije na distributivnoj mreži i dalje su jedan od ozbiljnih izazova.

Gubici električne energije na distributivnoj mreži su najčešća tema i konstantni prioritet u FC Distribucija. Razlog je svima dobro poznat-previsok nivo gubitaka koje "ne pokriva" regulatorno dozvoljeni prihod. To nanosi veliku štetu Elektroprivredi i Distribuciji. Naime, uprkos tome što je ove godine zaustavljen trend rasta gubitaka iz prošle i što imamo smanjenje od blizu dva odsto, i dalje gubimo veliki novac. Ambiciozan plan od tri i po odsto u ovoj godini, neće biti ostvaren, ali ćemo nastojati da gubitke svedeno na ispod 18 odsto, što je 2,5 odsto manje u odnosu na prošlu godinu i bolje i od 2011. To nije loš rezultat, jer je u pitanju nešto što nije lakorješiv problem. Pored tehničkih gubitaka koji su prouzrokovani strukturom mreže potrošnje, značajno učešće u ukupnim gubicima imaju neredovno mjerenje i greške u očitavanju potrošnje koje idu na našu štetu, te široko rasprostranjena krađa električne energije. Stoga su gubici posao kojim ćemo se baviti i u narednih nekoliko godina, bar dok se po tim parametrima ne uklopimo u planove. Različite su mjere koje će se primjenjivati, ali je sigurno najefikasnije oružje u borbi sa gubicima implementacija daljinskog očitavanja potrošnje sa svim aktivnostima koje prate ugradnju savremenog mjernog sistema, što je u ovom trenutku prvi prioritet u Distribuciji.

Jedan od izazova, u narednom periodu, svakako, jeste izdvajanje FC Distribucija u posebno pravno lice.

Najveći izazov Distribucije u narednom periodu je izdvajanje te cjeline u posebno pravno lice i zaokruživanje organizacije procesa rada u novim uslovima, kao i prilagođavanje rada Operatora distributivnog sistema evropskim propisima. Ukoliko uspješno savladamo te izazove, eliminisaćemo i državi jednu od mogućih prepreka u daljim pregovorima o pristupanju EU. To će biti velika promjena za sve segmente u Distribuciji koja će zahtijevati obnavljanje čitavog niza unutrašnjih procedura, kao i preciziranje odnosa sa EPCG kao matičnom kompanijom, iako mislim da se Distribucija neće potpuno odvojiti kao Prenos. Hrvatska je našla dobar model, ali oni imaju mnogo fleksibilniji Zakon o privrednim društvima koji im je omogućio da osnuju zavisno društvo, a da kroz interne ugovore i pravila ispoštuju evropsku regulativu. Nadamo se da će biti dovoljno senzibiliteta kad je jedan ovako važan proces u pitanju i da se neće insistirati na potpunom izdvajanju. To bi bio korak više u odnosu na Hrvatsku, a oni su u Evropskoj Uniji. Mislim da je realno da se ovaj proces završi do 2015. godine, kada se i otvara tržište električnom energijom za sve distributivne potrošače. Do tada bi morali biti nezavisni operator distributivnog sistema, jer zbog otvaranja tržišta se sve ovo i radi.

Koliko ste zadovoljni postignutim i gdje vidite prostor za poboljšanje i napredak?

Iako su vidljivi veliki pomaci u mnogim segmentima, ima dosta prostora za poboljšanje i napredak. Mislim da je izuzetno važno da se što prije usvoji nova organizacija rada Distribucije koja će uvažiti činjenicu da je ovo jedinstven operator distributivnog sistema Crne Gore, zbog čega se u svim segmentima moraju primjenjivati jedinstvene interne procedure i pravila. Treba uspostaviti sistem rukovođenja koji će se zasnivati na stalnim kontaktima sa radnicima na terenu i potrošačima, kako bi se problemi potpuno otklanjali tamo gdje nastaju i istovremeno obezbijedila kontrola rada i puna informisanost naših zaposlenih o zadacima i akcijama koje sprovodimo. Distribucija nesporno mora znatno popraviti odnos i komunikaciju sa kupcima, i to potpuno usvajajući nove tehnologije i metode čija je implementacija već počela, kao što su AMM, EBS, billing i drugi informacioni sistemi, ali i modernija sredstva za rad koja tek počinjemo da nabavljamo.

Razgovarala: Biljana MITROVIĆ

HERCEG NOVI: BOLJI NAPON OD ZELENIKE DO KAMENARA

Novoizgrađena trafostanica 35/10 kV „Baošići“ puštena je u probni rad, pa će građani hercegnovske rivijere ubrzo osjetiti prednosti kvalitetnijeg napajanja električnom energijom.

Inače, opterećenje postojećih trafostanica na tom području blizu je nominalnog, a dalekovod 10kV između Kumbora i Bijele godinama je preopterećen, pa će novoizgrađena trafostanica stvoriti pretpostavke za rasterećenje mreže i bolje naponske prilike na području od Zelenike do Kamenara.

BAR: OBJEKTI ZA POUZDANIJI NAPON

Ubarskoj Distribuciji u avgustu i septembru realizovan je projekat zamjene dotrajalih 10 kilovoltnih čelija u trafostanicama 35/10kV „Končar“ i „Ostros“ i izgrađena nova trafostanica 10/0,4kV „Aragana“.

Završetak i puštanje u funkciju ovih objekata znači znatno pouzdanije napajanje za dio potrošača barskog konzuma.

KOLAŠIN: TS „BREZA“ PUŠTENJA U PROBNI RAD

Nova trafostanica TS 35/10 kV „Breza“, puštena je u probni rad početkom novembra. Takođe, u toku je i uklapanje 10 kV mreže Kolašina u novu trafostanicu.

Nova trafostanica donijeće veću pouzdanost napajanja potrošača u Kolašinu. Podsjećamo, nova „Breza“ ima duplo veći kapacitet od stare, 2x8 MVA naspram 2x4 MVA, koliko je iznosila snaga trafostanice koja je izgrađena prije 40 godina.

DALEKOVOD: ED Berane

OPTIMISTIČNO ALI SA OPREZOM U NOVU ZIMU

Urađeno dosta na sanaciji posljedica zimušnjeg nevremena, ali do kraja godine predstoji još dosta obaveza. U distributivni sistem, u posljednje dvije godine, na području opština Berane, Andrijevića i Plav uloženo blizu pola miliona eura.

Radnici ED Berane uspjeli su, proljetos i ljetos, da saniraju najveći dio posljedica vremenske nepogode sa početka godine koja je izazvala nezapamćene havarije na tamošnjoj elektrodistributivnoj mreži i objektima. Iza njih su sati i sati danonoćnog rada, a nezaboravljaju ni veliku pomoć mještana limske doline. Njihov učinak sa zadovoljstvom ističe i direktor ED, **Saša Pešić**.

-Jako velikim zalaganjem zaposlenih u Elektrodistribuciji Berane u periodu od 40 dana

u vremenu havarija isporučeno je, podignuto i premontirano uže na blizu 1.200 stubova uz veliku pomoć mještana, navodi Pešić. Podsjetimo, u zimušnjem nevremenu polomljeno je 1069 stubova, a prekinut je i veliki broj provodnika.

Vuksan Mijović, elektromonter 3 u ekipi za održavanje, objašnjava kako je posla bilo dosta, ali da predstoji važan period u kojem se predviđeni zadaci moraju završiti. U toku ljetnjeg perioda naporno je rađeno na sanaciji uočenih nedostataka, kako bi obezbijedili normalno snabdijevanje energijom.

- Radimo punim intezitetom kako bi doveli mrežu u što bolje stanje. Mislim da smo završili oko 80 odsto obaveza, ali predstoji još dosta posla. Nadamo se da ćemo trudom i zalaganjem sanirati najvažnije posljedice do nove zime, kazao je Mijović.

Posao zaposlenih u ED Berane, biće znatno olakšan, ako ne bude sniježnih padavina, posebno ne sa mokrim i teškim snijegom, kao i drugih nepredviđenih okolnosti.

- Stručne ekipe FC Distribucija, u septembru su obavile redovan remont opreme u svih šest TS 35/10 kV. Takođe, tamo gdje je bilo potrebno podešena je relejna zaštita u ovim objektima tako da smatram da naših 350 km DV 10 kV su na kvalitetan način "pokriveni" zaštitom. U cilju što bolje

pripreme srednjenaponske mreže za zimski period formirali smo posebnu ekipu pod vodstvom iskusnog poslovođe, **Vukomira Radičevića**, sa isključivim zadatkom rekonstrukcije VN dalekovoda na području sve tri opštine. U toku je rekonstrukcija DV „Konjuhe“, koji napaja 25 TS, u opštini Andrijevića. Namjera nam je da saniramo i DV „Muri-no“ – otcjep „Velika“ kao i najduži plavski DV „Meteh“, istakao je Pešić.

Pored rada na saniranju posljedica nevremena, kao i redovnog održavanja, u ED Berane mogu da se pohvale velikim brojem realizovanih, kao i planiranih investicija, koje bi trebalo da rezultiraju kvalitetnijim i stabilnijim napajanjem. Šef grupe za investicije i priključenja, **Almas Čekić**, kaže da se trenutno intezivno radi na osam investicija.

- To je osam investicija koje su u planu za 2013. U toku ove godine završili smo investicije, čija je realizacija počela 2012-e, za šest investicija smo dobili upotrebne dozvole, a za dvije ćemo uskoro dobiti, naveo je Čekić. Jedna od značajnijih je investicija u industrijskoj zoni na Rudešu. Kupci sa tog područja napajaju se energijom sa TS 35/6,3kV, koja nije vlasništvo EPCG. Investicionim planom predviđena je gradnja tri objekta. Počela je realizacija dva projekta, a za treći, odnosno treću partiju investicije, nije bilo zainteresovanih ponuđača po Javnom pozivu, pa će uskoro biti ponovljen.

Koliko su ulaganja u distributivni sistem bitna, najbolje svjedoči primjer TS 35/10 kV „Rudeš“, jedne od najznačajnijih investicija u Beranama. Uklopničar u pomenutoj trafostanici, **Dejan Đeković**, tvrdi da je ta investicija opravdala sva očekivanja i da je „doprinijela stabilnom i kvalitetnom napajanju svih okolnih sela“.

Značajni rezultati u ED Berane postignuti su i ugradnjom AMM brojila. Do sada ih je ugrađeno 2.747. Prije početka ugradnje brojila, gubici su bili 10,19%, a u septembru 2013-e sa ugrađenih gotovo 100% brojila gubici su 3,88%.

Još jedna bitna okolnost je što su zaposleni dobili kompletnu ličnu zaštitnu opremu, koja je doprinijela povećanju sigurnosti radnika na održavanju elektrodistributivnih objekata i mreža.

- Uz pozitivno rješavanje statusa ostalih zaposlenih na određeno vrijeme iz naše ED koji ispunjavaju uslove i rješavanje dugogodišnjeg problema nedostatka vozila, posebno terenskih, uvjeren sam da će zaposleni iz ED Berane, kao što su to i do sada radili, biti jedan od oslonaca uspješnog poslovanja EPCG, zaključio je Pešić.

Marko BURIĆ

Direktor Saša Pešić (desno) sa Dejanom Đekovićem pored 35 kV postrojenja u TS „Rudeš“

Kreće na radni zadatak: Vuksan Mijović

Poslovnica Plav INVESTICIJE ZA KVALITETNIJE NAPAJANJE

Na teritoriji opštine Plav sprovodi se pet od planiranih osam projekata u ED Berane. Šef Poslovnice u Plavu, Šefket Tošić, ističe kako je najvažnija investicija izgradnja nadzemnog i kablovskog voda 10 kV od STS 10/0,4 kV „Gropa“ do STS 10/0,4 kV „Šarkinovića Lakat“ i NN mreže sela Gropa.

- Sa tom investicijom postiže se velika sigurnost, a trebalo bi da dobijemo mnogo stabilnije i, što je jako važno, dvostruko napajanje na tom području, kazao je Tošić.

On je dodao da su i ostale investicije bitne i da će doprinijeti kvalitetnijem isporučivanju energije kupcima. Pored rada na realizaciji ulaganja u mrežu, zaposleni u Poslovnici Plav, uložili su veliki trud u sanaciji posljedica nevremena.

- Trenutno radimo na rekonstrukciji DV 35 kV „Andrijevića – Plav“ i DV 35 kV „Plav Gusinje“. Takođe, zamijenjen je veliki broj stubova, a sanirane su i veće havarije na 10 kV i 0,4 kV mreži. Ukoliko ne bude nepredviđenih havarija, trebalo bi da bude stabilno napajanje, dodao je Tošić.

DALEKOVOD: ED Cetinje

NOVA BROJILA SMANJILA GUBITKE

Elektroenergetski objekti dobro pripremljeni za povećana opterećenja i niske temperature. U trafo reonima gdje je ugrađeno oko 90 odsto novih, elektronskih brojila, gubici ispod osam odsto.

Stabilno napajanje ove zime: Dragošlav Damjanović

O bim urađenih poslova u cetinjskoj Distribuciji, u velikoj mjeri, garancija je da će ove zime kupci biti stabilno i redovno snabdjevni električnom energijom. Direktor, **Dragošlav Damjanović**, ističe da je ugrađeno oko 350 drvenih i 330 betonskih stubova na niskonaponskoj i dalekovodnoj mreži te da je pri kraju i rekonstrukcija najstarijeg dalekovoda u konzumu koji napaja hotelsko-turistički kompleks na Ivanovim koritima.

-Intezivno se realizovao plan investicionog održavanja. Izgrađene su dvije nove niskonaponske mreže na betonskim stubovima i SKS kablovima, jedan visokonaponski kabl i dva NN izvoda iz TS Bajice II. Pripremamo se za izgradnju još tri objekta, tako da će se plan investicija za ovu godinu, vrijedan oko 300 hiljada eura, u potpunosti ostvariti. Predstoji kabliranje posljednjeg 10 kV vazdušnog voda u gradu i ugradnja RMU bloka u sredjenaponskoj mreži, što će znatno popraviti snabdijevanje Bajica, kazao je Damjanović.

Direktor ED Cetinje je zadovoljan i time što se privodi kraju izgradnja 35 kV dalekovoda „Cetinje - Rijeka Crnojevića - Podgor“. To je objekat od kapitalnog značaja za Cetinje, jer će se njegovim ulaskom u pogon, krajem godine, stvoriti uslovi, ne samo za sigurno napajanje vodovodnih pumpi u Podgoru, nego i za dvostrano napajanje Riječke nahije i Crmnice.

-Dobroj pogonskoj spremnosti sistema i kontinuitetu isporuke električne energije znatno je doprinio i projekat za daljinsko očitavanje potrošnje, jer su, pripremajući se za njegovu implementaciju, potpuno rekonstruisali 10 od ukupno 12 NN mreža na gradskom području, dok je u traforeonima gdje je ugrađeno oko 90 odsto novih brojila, procenat gubitaka na mreži sada ispod osam odsto. Ukupno gledano, gubici su u julu bili 10,39 odsto, čak 7,1 odsto manje u odnosu na isti mjesec prošle godine. Uz to, sada su sva mjerna mjesta dostupna, pa cetinjski elektrodistributeri lakše i jednostavnije realizuju naloge za isključenje dužnika.

Biljana MITROVIĆ

SA NJIMA DOLAZI POMOĆ

Danilu Crvenici i Miodragu Mudreši, povjerenje je održavanje elektroenergetskih objekata u Katunskoj nahiji. Odgovoran i naporan posao s obzirom da na tom području ima preko šest hiljada stubova i 50-tak trafostanica, a teren, uglavnom, krševit i nepristupačan.

-Teško je uvijek, jer nas je dvojica, a posla dosta. Ali nadljudski napor, kakav smo ulagali prošle zime, kada je palo 180 stubova, ne može se ni sa čim uporediti. Naći mjesto havarije na tako dugim vodovima, na nepristupačnom terenu, bio je us-

pjeh ravan otklanjanju kvara. Gazili smo snijeg do pojasa, kretali se sporo, otežano. Do nekih zaselaka uspjeli smo se probiti tek nakon mjesec ili više, prisjećaju se ovi vrijedni ljudi.

No, i ljeti se oni suočavaju sa velikim iskušenjima, posebno tokom sušnog perioda kada prijete požari. Spretnost i obučenost su im veliki saveznici u poslu koji, ipak vole, a teškoće koje nosi ne smatraju preprekom da ga savjesno obavljaju.

-Iako težak, izgleda da nam je monter-ski posao u srcu i da je to formula naše izdržljivosti, ističu Danilo i Miodrag. Inače, posao montera, tradicija je u porodici Crvenica i Mudreša. Miodragov otac cio radni vijek proveo je kao monter u ED Cetinje. Danilu je stric radio isti posao.

Osim napornog rada, Danilo i Miodrag pamte i lijepe trenutke. Dosta borave na čistom vazduhu i u netaknutoj prirodi. Vezali su se i za te ljude, koji im se uvijek raduju, jer znaju da sa njima dolazi i pomoć. Neopisivo lijep osjećaj je, kažu, kad im zimi obezbijede napajanje da nijesu odsječeni od svijeta. A usput im i donesu namirnice, ljekove, priteknu u pomoć kad god zatreba, jer na terenu koji pokrivaju uglavnom su staračka domaćinstva.

Monter-ski posao u srcu: Danilo Crvenica (lijevo) i Miodrag Mudreša (desno)

KOLAŠIN: NOVA NN MREŽA ZA PLANINICU

Elektrodistribucija Kolašin je krajem oktobra pustila u rad novu niskonaponsku mrežu Planinica, u dužini od oko 3,5 km. Time je zaokružena investicija koja je počela da se realizuje prošle godine izgradnjom dalekovoda 10 kV „Mateševo-Planinica“ sa pripadajućom trafostanicom 10/0,4 kV, a naši kupci u selu Planinica dobili su pouzdano i kvalitetno snabdijevanje el. energijom.

Kolašinski elektrodistributeri ugradili su i oko 1.000 metara podzemnog 10 kilovoltnog kabla od TS 35/10 kV „Manastir Morača“ do trafostanice 10/0,4 kV na tom području, čime je taj dio kolašinskog konzuma dobio samostalno napajanje električnom energijom. Naselje Manastir Morača se, naime, do sada snabdijevalo preko dalekovoda za Prekobrdje koji prolazi kroz, dijelom nepristupačno, ruralno područje, pa je svaki ispad ovog DV ostavljao bez napajanja domaćinstva u Morači. Ovom investicijom je obezbijeđeno sigurno snabdijevanje kupaca na tom području, a znatno su popravljene i naponske prilike.

BERANE: NOVI DALEKOVOD I NN MREŽA

Novoizgrađeni DV 10 kV za priključnu trafostanicu STS 10/0,4 kV „Radmanci II“ sa pripadajućom niskonaponskom mrežom 0,4 kV pušten je pod napon krajem oktobra. Kako navode u ED Berane, novi dalekovod smanjuje gubitke na mreži i poboljšati napajanje na seoskom području Radmanaca.

MOJKOVAC: ZAVRŠEN REMONT DV „SLATINA“

Remont dalekovoda 10 kV „Slatina“ završen je u oktobru. U ED Mojkovac očekuju da, nakon remonta dalekovoda dugog oko 37 km, snabdijevanje potrošača bude kvalitetnije. U Mojkovcu je pušten pod napon i novi dalekovod u Jakovićima, kao i pripadajuća trafostanica TS 35/0,4 kV „Jakovići 3“.

STRUČNI OSVRT: Momir Grbović, dipl.el.ing, sa grupom autora

ANALIZA OPRAVDANOSTI PREVOĐENJA VODA RIJEKE ZETE U AKUMULACIJU „KRUPAC“ I POVEZIVANJE AKUMULACIJA „KRUPAC“ I „SLANO“ (I)

Specifičnost elektroenergetike je da postoji stalno variranje potrošnje električne energije i snage tokom godina, godine, sezona, mjeseca, dana pa i časa, a shodno ovome i proizvodnja mora biti u stalnoj korelaciji sa potrošnjom.

Na povećanje potrošnje električne energije utiče više faktora, od kojih su najznačajniji: povećanje broja stanovnika (prirašaj), povećanje životnog standarda, povećanje porasta primjene električne energije u drugim djelatnostima, porast potreba stanovništva za električnom energijom.

Zbog nemogućnosti da se električna energija akumulira u potrebnoj količini i uskladišti pod ekonomski prihvatljivim uslovima za kasnije korišćenje, ona se, da bi se izbjegli gubici, mora proizvoditi samo onda kada to zahtijevaju potrošači. Nemogućnost skladištenja električne energije dovodi do toga da pojedina elektrana nije u stanju, bez velikih ekonomskih gubitaka, kontinuirano snabdijevati potrošače kvalitetnom električnom energijom.

Da bi se zadovoljile rastuće potrebe za električnom energijom neophodno je stalno praćenje ovih promjena i blagovremeno planiranje i izgradnja novih, revitalizacija i moguća nadogradnja postojećih izvora električne energije. Od kvalitetnog i preciznog predviđanja potrošnje električne energije, odnosno prognoze, umnogome zavise veličina i dinamika izgradnje novih i nadogradnje postojećih objekata u sistemu, kao i niz značajnih zadataka operativnog planiranja, kao što su: angažovanje agregata, izrada planova remonata, koordinacija rada hidro i termo jedinica i ekonomski dispečing.

Usled variranja cijena električne energije na tržištu kao i specifičnost EES-a Crne Gore (proizvodnja i potrošnja), analizirano je postojeće stanje i mogućnost unapređenja proizvodnih kapaciteta.

Kao što je poznato HE „Perućica“ ima sedam agregata instalisane snage 307 MW, moguću godišnju proizvodnju oko 1300 GWh, plansku godišnju proizvodnju 932 GWh. S obzirom na način korišćenja vode HE „Perućica“ nije „klasični“ primjer protočne hidroelektrane, već kombinacija protočne i akumulacione hidroelektrane, usled postojanja akumulacija „Krupac“ i „Slano“, čija voda se koristi za proizvodnju električne energije. Učešće u godišnjoj proizvodnji iz akumulacija iznosi oko 22%, dok je učešće dotoka rijeke Zete oko 78%.

Izgradnjom hidro-energetskog kompleksa „Gornja Zeta“ pokušano je da se „uhvate“ vode rijeke Zete, tj. da se njen hidropotencijal što bolje iskoristi. Od samog puštanja u rad HE „Perućica“ počelo je sa razmatranjem poboljšanja energetskog potencijala „Gornje Zete“. U tom cilju do 1968. godine su izrađene studije i projekat spajanja akumulacija „Slano“ i „Krupac“ kao i prevođenje dijela voda rijeke Zete u akumulaciju „Krupac“. Tokom 2000-e pokrenuto je ponovno razmatranje ove problematike u EPCG, a 2002-e je urađena i projektna dokumentacija od strane Energoprojekta-Hidroinženjering,

Beograd, kojom je bio dat koncept tehničkog rješenja prevođenja dijela voda rijeke Zete u akumulaciju „Krupac“ i „Slano“. Na bazi dogovora EPCG i Opštine Nikšić tokom 2009. godine urađena je i Studija uticaja prevođenja dijela voda rijeke Zete u akumulacije „Krupac“ i „Slano“ na izvoriste Poklonci (zahvat za vodosnabdijevanje grada). Početkom 2012-e OC Upravljanje energijom je dobilo zadatak od strane menadžmenta kompanije, da uradi ekonomsku i energetsku analizu isplativosti prevođenja voda rijeke Zete u akumulacije „Krupac“ i „Slano“. Realizacija ovog Projekta, koji prvenstveno ima energetski i ekonomski značaj, mogao bi unaprijediti ekološke odlike, poboljšanje kvaliteta vode i poboljšanje režima malih voda. Kako je riječ o vrlo značajnom obnovljivom resursu, nameće se širok interes da se potencijal voda iskoristi na najoptimalniji način u što skorije vrijeme. Ovim analizama je pokušano da se na praktičnim primjerima i realnim situacijama, prikažu mogućnosti hidrosistema „Zeta-Krupac-Slano“ kroz energetsko-ekonomsku analizu.

Shodno navedenom urađen je elaborat „Analiza opravdanosti prevođenja voda rijeke Zete u akumulaciju „Krupac“ i povezivanje akumulacija „Krupac“ i „Slano“, koji bi nadgradio već postojeći hidropotencijal HE „Perućica“.

Energetski dio analize razmatra situacije i planirane režime rada HE „Perućica“ koje zavise od snage dotoka, tehničkog ograničenja snage HE „Perućica“ i propusne moći predviđenog sistema za prevod kojima bi se povezali rijeka Zeta i akumulacije „Krupac“ i „Slano“. Radi dobijanja što tačnijih rezultata, korišćena je baza podataka dnevnog stanja akumulacija „Krupac“, „Slano“ i retenzije „Vrtac“, kao i podaci o dnevnom stanju dotoka na rijeci Zeti za višegodišnji vremenski period (1969-2011). Svi podaci su obrađeni kroz dvije varijante i to sa prvom u kojem je sistem za prevod propusne moći $Q=60$ m³/s odnosno $P=250$ MW i drugom u kojem je sistem za prevod propusne moći $Q=26$ m³/s odnosno $P=110$ MW. Tokom izrade ove studije računalo se sa tehničkim ograničenjem HE „Perućica“ od 285 MW koje je tada bilo na snazi. U međuvremenu je studija koju je sproveo institut za vodoprivredu „Jaroslav Černi“ pokazala da je moguće upravljati HE „Perućica“ sa njenom instalisanom snagom (307 MW). Ovo je naročito značajno jer bi rezultati analize bili zasigurno bolji, jer bi se kalkulisalo sa snagom 307 MW umjesto 285 MW. U ekonomskom dijelu analize izvršena je valorizacija dobijenih energetskih efekata korišćenjem prosječnih mjesečnih cijena električne energije („day ahead“) sa EEX berze u periodu 2007-2011. godine. U skladu sa planiranim režimom rada, koji se realizuje preko noćnog (00-08h) uvođenja voda Zete u akumulacije, i dnevnog korišćenja iste (08-20h), interesantne su bile cijene peak (08-20h) i off peak (00-08h) energije na tržištu električne energije.

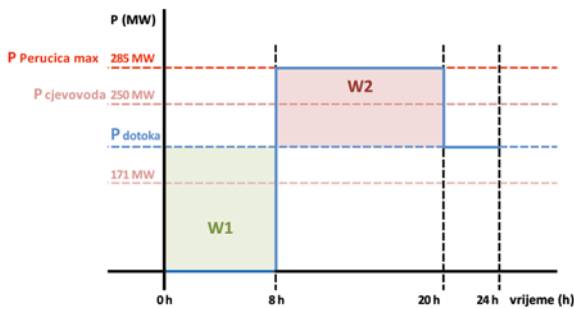
Takođe su opisane mogućnosti korišćenja sistema „Zeta - Krupac - Slano“ kako kroz energetske tako i ekonomske efekte za periode 01.04.-13.05. i 01.10.-12.11.2012. god. Ovi primjeri pokazuju karakteristične slučajeve porasta dotoka na rijeci Zeti tokom proljetnih i jesenjih kišnih perioda.

Prikazane su mogućnosti izmjene režima rada HE „Perućica“ u toku 24h tj. korišćenje mogućnosti prevođenja dijela voda rijeke Zete u akumulacije kako bi se što bolje valorizovao hidropotencijal rijeke Zete. Napravljeno je poređenje ostvarene proizvodnje HE „Perućica“ i moguće proizvodnje po novom režimu rada tj. kada bi imali sistem „Zeta-Krupac-Slano“. Osim energetskih prikazani su i ekonomski efekti. Za ekonomsku analizu na navedenom primjeru korišćeni su podaci o cijenama sa HUPX berze, koja je u tom periodu bila relevantna za tržište CG. Prikazano je da bi u novonastaloj situaciji, dinamika punjenja/praznjenja akumulacija HE „Perućica“ bila fleksibilnija. Novim režimom korišćenja akumulacija „Perućice“ povećala bi se sigurnost u rezervama energije i snage (stanje akumulacija) tokom sušnih mjeseci što do sada nije bio slučaj.

Tokom analize posebno su razmatrane situacije koje zavise od snage dotoka, tehničkog ograničenja HE „Perućica“ i propusne moći sistema za prevod, koje su dalje definisale dodatne stepenice. Ovdje su posmatrane mogućnosti deponovanja i korišćenja energije iz akumulacija u slučaju prevođenja, koje su definisale radne režime „Perućice“. Uvažavajući energetske analize na koji su primjenjena stanja akumulacija i dotoka od 1969. do 2011. godine došlo se do godišnjih podataka za dati niz od 43 godine koji se razlikuju od godine do godine. U daljoj analizi korišćen je godišnji prosjek za navedeni niz godina kao mnogo relevantniji podatak.

Noćni viškovi energije bi se skretali u akumulacije umjesto dosadašnjeg deponovanja u EPS po članu 18. i na taj način bi se izbjeglo umanjivanje te energije za 53% odnosno za koeficijent deponovanja u slučaju povlačenja iste u dnevnom periodu.

Jedan od radnih režima HE „Perućica“ je dat na grafiku.

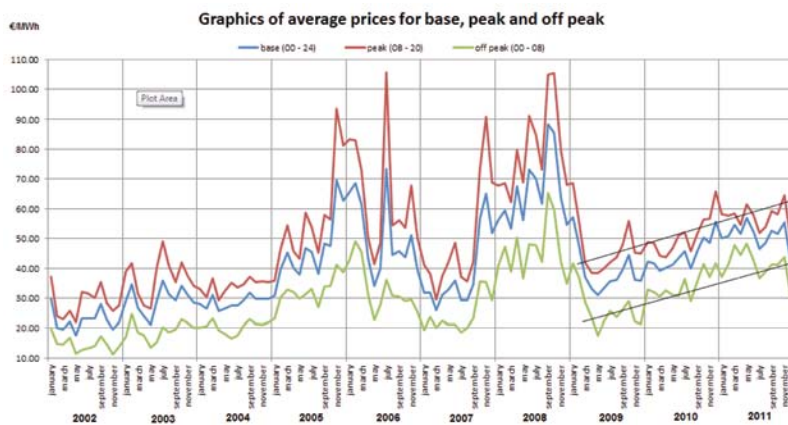

W1 - energija koja je skrenuta iz Zete u akumulaciju u periodu (00-08 h)

W2 - skrenuta energija koja izlazi iz akumulacija u periodu (08-20 h)

Detaljnijom analizom stanja akumulacija, moguće pojave retenzije „Vrtac“ kao i stanja dotoka u zavisnosti od energetske analize kretanja vode došlo se do energije koja se može poravnati na: dnevnom, nedeljnom i nivo-u 2-3 nedjelje. Nakon dobijenih energetske rezultata došlo se do zaključka da je moguće upravljati energijom cca 176,692 MWh na godišnjem nivou.

Za ekonomsku valorizaciju dobijenih energetske efekata korišćene su prosječne mjesečne cijene dobijene sa EEX berze („day ahead“) u periodu 2007-2011. godine pojedinačno, koje daju lošije efekte nego HUPX berza, na koji se prevashodno oslanja tržište u CG. Na grafiku je dato kretanje cijena band-a (baseload (00-24h)), pik-a (peak (08-20h)) i of pik-a (off peak (00-08h)) u vremenskom razdoblju 2002-2011. godine, kao i mogući trend rasta cijena u narednom periodu.

Nakon tretiranja energetske efekata sa cijenama sa EEX berze došlo se da je ekonomski efekat u rasponu od 2,264,413.34 € do 2,903,711.67 €. U sprovedenoj analizi nisu razmatrani efekti dopune akumulacija vikendima i praznicima što iznosi oko 110–120 dana u toku jedne kalendarske godine, kao i smanjena mogućnost pojave retenzije „Vrtac“ pri dotocima kojima se može upravljati, kojima se sa unaprijed pripremljenim akumulacijama izbjegava njegova pojava. Izgradnjom sistema bi se povećala proizvodnja HE „Perućica“, dobilo bi se na kvalitetu električne energije, a koje dodatno pojačavaju kako energetske tako i ekonomske efekte u pozitivnom smislu. Ekonomski efekat za navedene dane (vikendi i praznici) iznosi cca 1,500,000.00€. Pozitivni energetski efekat prevođenja se ogledaju preko povećanja udjela prosječne godišnje proizvodnje iz akumulacija u odnosu na ukupnu godišnju proizvodnju „Perućice“ sa 22% na 45% i smanjenja broja dana moguće pojave retenzije Vrtac što dovodi i do manjih gubitaka vode. Mogućnost upravljanja većom snagom dotoka umjesto dosadašnjih 67 m³/s (285 MW), što predstavlja značajno povećanje i ostavlja veliki prostor za što bolje operativno upravljanje radom HE „Perućica“.

Nastaviće se...

EPCG: REKLOZERI U MOJKOVCU I NIKŠIĆU

U ED Mojkovac na DV 10 kV „Slatina“ ugrađen je reklozer sa pripadajućim rastavljačima (sekcioneri). Taj, poseban vid zaštite, prvi put se primjenjuje u Crnoj Gori, a u toku je ugradnja jednog i na dalekovodu „Lipova ravan“ u Nikšiću. Reklozer (prekidač) radi zajedno sa sekcionerima (rastavljačima) koji omogućavaju da se električna energija gasi selektivno, samo na pojedinim dionicama.

Zahvaljujući ovom uređaju smanjuje se vrijeme trajanja beznaponskog stanja, a njihova sposobnost da registruju i lociraju kvar donijeće distributerima velike olakšice prilikom intervencija na dalekovodima koji se nalaze u planinskim i nepristupačnim krajevima. U Mojkovcu je reklozer pušten u rad, dok će u Nikšiću profunkcionisati sredinom novembra.

EPCG: NOVA BROJILA PO PLANU

U okviru realizacije strateškog projekta „Unapređenje sistema mjerenja u distributivnom sistemu Crne Gore“, u maju, junu, julu i avgustu ove godine nova brojila na daljinsko očitavanje dobilo je oko 30 hiljada kupaca. Tokom pomenuta četiri mjeseca najviše brojila instalirano je u centralnom regionu (Podgorica, Nikšić, Cetinje) oko 20 hiljada, na području sjevernih elektrodistribucija više od osam hiljada, dok je na Crnogorskom primorju novo brojilo instalirano na oko 1,6 hiljada mjernih mjesta.

Prema informacijama iz Sektora za mjerenje FC Distribucija za devet mjeseci ove godine, instalirano je oko 65 hiljada novih elektronskih brojila, dok će tokom posljednja tri ovogodišnja mjeseca biti ugrađeno još oko 9,5 hiljada brojila. Time će se, uglavnom, ispoštovati dinamika ugradnje definisana planom za 2013. godinu.

INTERVJU: Veselin Grbović, predsjednik Opštine Nikšić

IMAMO VIZIJU MODERNOG NIKŠIĆA

- Očekujemo povećanje učešća Elektroprivrede Crne Gore u finansiranju projekata u našoj opštini. - Opština Nikšić će dati puni doprinos realizaciji projekta prevođenja dijela vode Zete u hidroakumulacioni sistem „Peručica“. - Kontinuiranim čišćenjem korita rijeke Zete dajemo, u velikoj mjeri, doprinos očuvanju životne sredine, ali i nesmetanom procesu proizvodnje električne energije. - Sa Elektroprivredom imamo izuzetnu saradnju. Ovo su u najkraćem poruke iz intervjua predsjednika Opštine Nikšić, Veselina Grbovića, za naš kompanijski list.

Izuzetna saradnja sa EPCG: Veselin Grbović

Zatekli ste prilično tešku situaciju kada ste preuzeli funkciju predsjednika Opštine, a sa druge strane od Vas i vašeg tima očekuje se da konsolidujete stanje i pokrenete investicije. Kakva je budućnost Nikšića koji je po mnogo čemu bio prepoznatljiv ne samo u Crnoj Gori, nego i šire?

Kada sam u aprilu mjesecu tekuće godine preuzeo funkciju predsjednika opštine, zajedno sa svojim timom, sagledao sam zatečenu situaciju koja je u tom momentu izgledala ni malo obećavajuća. Veliki privredni kolektivi posluju u izuzetno teškim uslovima sa znatno smanjenim brojem radnika, brojne su privatizacije koje su se pokazale kao neuspješne, a situacija u opštinskom budžetu bila je alarmantna. Dugovanja prema zaposlenima, dobavljačima, Vladi Crne Gore, po osnovu poreza i doprinosa, nijesu dozvoljavala rad na bilo kakvim razvojnim projektima. Međutim, punom posvećenošću i angažovanošću novog rukovodnog tima u lokalnoj upravi, uspjeli smo djelimično konsolidovati stanje u opštinskim finansijama, a ulažemo značajne napore i u pravcu ozdravljenja nikšićke privrede, kao i iznalaženju i ostvarivanju komunikacija sa potencijalnim investitorima koji bi, u dogledno vrijeme, otvaranjem novih manjih preduzeća zaposlili određeni broj naših sugrađana. U narednom periodu nastavićemo i sa ulaganjima u infrastrukturu kako bi našem gradu obezbijedili novo, moderno i urbano lice. Lokalna uprava Nikšića, u ovom trenutku, realizuje više projekata značajnih za naš grad od kojih su neki finansirani iz sredstava IPA fondova. U narednom periodu očekujemo da ćemo povući više sredstava iz tih fondova imajući u vidu da smo aplicirali sa velikim brojem značajnih projekata za koje očekujemo pozitivan ishod. Takođe, očekujemo i značajne investicije iz kapitalnog budžeta Vlade Crne Gore od kojih izdvajamo nastavak rekonstrukcije bulevara „13.jul“, izgradnju mini obilaznice prema Željezari, nastavak radova na KIC-u „18.septembar“, izgradnju centra „Tehnopolis“, rekonstrukciju dvorca kralja Nikole. Privatni investitori u gradu nastavljaju sa svojim investicijama tako da uskoro očekujemo nastavak radova na objektu kod gradske pijace, poslovno-stambenom objektu preko puta zgrade Opštine, početak radova na izgradnji hipermarketa „Laković“ na prostoru preko puta upravne zgrade „Boksita“, a ubrzo će biti okončani radovi na izradi prostornog plana za lokaciju Krnovo gdje će biti postavljeni vjetrogeneratori. Viziju za vraćanje starog sjaja Nikšiću svakako imamo, ali očekujemo i podršku svih društvenih i privrednih subjekata u gradu i državi.

U više navrata ste isticali da je potrebno povećati učešće EPCG u finansiranju lokalnog budžeta i razvojnih projekata. Gdje vidite prostor za to?

Elektroprivreda Crne Gore, svakako, je najznačajniji privredni subjekat čije se sjedište nalazi u našem gradu, a velike površine zemljišta u Nikšiću za potrebe proizvodnje električne energije potopljene su i pretvorene u vještačke akumulacije Krupac, Slano i Vrtac. Zsigurno, ovo je jedinstven primjer u širem okruženju da opština sa tolikim hidro-potencijalom koji se koristi za proizvodnju električne energije nema adekvatnu naknadu za to. Iz tih razloga pokrenuli smo inicijativu za izmjenu zakonske regulative koja definiše korišćenje hidropotencijala u svrhu proizvodnje električne energije kako bi opština Nikšić u finansijskom smislu pripalo ono što je sljedeće po svim principima zdrave logike. Očekujemo povećanje učešća Elektroprivrede Crne Gore u finansiranju projekata u našoj opštini, a posebno interesantnim smatramo moguće zajedničko ulaganje u rekonstrukciju Trga Slobode koji posjeduje sve predispozicije da bude jedan od najljepših u okruženju. **Da li ste upoznati sa projektom prevođenja dijela vode Zete za vrijeme visokog vodostaja u hidroakumulacioni sistem „Peručica“ i kakav je Vaš stav o tom projektu?**

Sa projektom prevođenja dijela voda rijeke Zete u hidroakumulacioni sistem „Peručica“ upoznat sam još dok sam bio generalni direktor AD Rudnici boksita Nikšić i istinski sam se zalagao za njegovu realizaciju. Iz određenih razloga do prevođenja voda Zete, u vrijeme visokog vodostaja, u Slano i Krupac nije došlo, ali se nadam da će, u narednom periodu, i ovaj projekat biti uspješno završen. Opština Nikšić će dati puni doprinos u njegovoj realizaciji, bilo kroz proces eksproprijacije zemljišta, upoznavanja građana sa važnošću tog projekta kao i kroz druge aktivnosti.

Kakvi su planovi nikšićke lokalne uprave u dijelu rješavanja tzv. „divljih deponija“, posebno u rječnim koritima, koje pored životne sredine ozbiljno ugrožavaju i funkcionisanje HE „Peručica“?

Duboko svjesni činjenice da postojanje divljih deponija ugrožava zdravlje naših sugrađana i prirodno okruženje, lokalna uprava Nikšića intenzivno ih uklanja. Slažem se da posebnu opasnost predstavljaju deponije u rječnim koritima koje pored životne sredine ugrožavaju i funkcionisanje hidroelektrane „Peručica“, pa smo nedavno, u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja, pokrenuli akciju čišćenja korita rijeke Zete na potezu od mosta na Duklu do Vukovog mosta. Akcija je bila izuzetno uspješna. Planiramo i čišćenje korita rijeke Zete i u dijelu od mosta na Duklu do Brezovika čime u velikoj mjeri dajemo doprinos očuvanju životne sredine, ali i nesmetanom procesu proizvodnje električne energije.

Kako vidite odnose i saradnju sa EPCG u perspektivi?

Lokalna uprava Nikšića, u posljednje vrijeme, ima izuzetnu saradnju sa Elektroprivredom Crne Gore, a ja lično sa predsjednikom Odbora direktora, Srđanom Kovačevićem, koji ima izuzetan osjećaj za potrebe grada Nikšića. I u narednom periodu siguran sam da će naša saradnja biti konstantno dobra, a sve u interesu građana Nikšića i Elektroprivrede Crne Gore kao društveno-odgovornog preduzeća.

Mitar VUČKOVIĆ

Očekujemo povećanje učešća Elektroprivrede Crne Gore u finansiranju projekata u našoj opštini, a posebno interesantnim smatramo moguće zajedničko ulaganje u rekonstrukciju Trga Slobode koji posjeduje sve predispozicije da bude jedan od najljepših u okruženju.

Hrvatska: ŠERIĆ: PONUDIĆEMO BOLJU CIJENU OD KONKURENCIJE

Hrvatska elektroprivreda (HEP) može biti konkurentna i ponuditi bolju cijenu od konkurencije, izjavio je predsjednik Uprave HEP-a, Tomislav Šerić, u Čakovcu, gdje je obilježeno 120 godina električne energije u tom gradu.

Nakon ulaska Hrvatske u EU, HEP se našao pred velikim izazovima koje podrazumijeva pojačana tržišna konkurencija.

-Sigurno da je električna energija tržišna komponenta, a HEP ima dobar portfelj. Cijena

električne energije zavisice od cijene goriva i količine padavina, ali bez obzira na to HEP će biti konkurentan, poručio je predsjednik Uprave HEP-a odgovarajući na novinarsko pitanje o cijeni električne energije i konkurenciji.

/SEEbiz/

Crna Gora: NACRT NOVE SRE PROMOVISAN NA SAJMU ENERGETIKE U BUDVI

Ministarstvo ekonomije predstavilo je ciljeve i sadržaje Nacrta strategije razvoja energetike Crne Gore do 2030. godine, na prvom Sajmu energetike u Budvi od 25. do 29. septembra.

Nacrt SRE je dalekosežna i ambiciozna strategija koja ima za cilj da osigura stabilnost energetske potrošnje i potražnje u zemlji, kao i da pozicionira Crnu Goru u regionu kao važnog izvoznika energije, stoji u dokumentu. U zemlji je evidentan stalan uzlazni trend u ukupnoj potrošnji energije od oko 3,74 odsto godišnje, a predviđa se da će se takav trend nastaviti. Strategija ima tri glavna prioriteta i 20 strateških opredjeljenja koja se fokusiraju na obezbjeđenje energije, razvoj konkurentnog tržišta energije, i održiv energetski razvoj. Nacrtu strategije detaljnije ćemo se posvetiti u narednom broju lista „Elektroprivreda“.

Na Sajmu su predstavljena i dva aktualna projekta iz oblasti energetike: Montesol za pravna lica i Energy Wood.

Pomoćnik ministra ekonomije u Vladi Crne Gore, Miodrag Čanović, kazao je da je energetika za našu državu značajna, jer „u našoj zemlji postoje veliki neiskorišćeni energetske resursi i potencijali, što predstavlja našu posebnu razvojnu šansu“.

Zapaženo učešće na Sajmu imao je viceguverner italijanske regije Abrucio, Alfred Kastiljone, koji je predstavio rad „Mogućnosti za saradnju regije Abrucio i Crne Gore u oblasti energetike“.

Srbija: EPS ŠALJE OPOMENE PRED ISKLUČENJE

„EPS Snabdijevanje“ dostavilo je svim potrošačima koji nijesu platili samo jedan račun za električnu energiju veći od 5.000 dinara opomenu pred isključenje. Potrošačima je ostavljen rok od 15 dana da izmire svoja dugovanja. Novo preduzeće za isporuku električne energije, koje je počelo da radi 1. jula, ne toleriše ni minimalna kašnjenja u izmirenju mjesečnih obaveza, pa su upozorenja stigla na 70.000 adresa u Srbiji, dok će obavještenje da moraju da plate potrošene kilovate, dobiti čak 150.000 potrošača.

Domaćinstva koja su u prethodna tri mjeseca ostala dužna EPS-u više od 10.000 dinara, kao i kupci koji su priključeni na visoki i srednji napon, a imaju dug veći od 100.000 dinara dobiće uz posljednji račun upozorenja pred obustavu isporuke električne energije.

/elektroenergetika.
info/

EBRD: NOVIH 75 MILIONA EURA ZA ENERGETSKU EFIKAS- NOST

Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD) pokreće novi finansijski okvir od 75 miliona eura za održivu energetske efikasnost na području zapadnog Balkana (WeBSEFF II), koji će pomoći bolje korišćenje i očuvanje energije u regionu. Finansijski okvir u vrijednosti od 75 miliona eura je dizajniran da obezbijedi kreditne linije lokalnim bankama u Crnoj Gori, Albaniji, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Makedoniji, Kosovu i Srbiji za dalje kreditiranje privatnih i opštinskih korisnika investicija u energetske efikasnost i obnovljive izvore energije.

Program kombinuje neophodno dugoročno finansiranje sa tehničkom ekspertizom, što predstavlja dvije ključne komponente koje je često teško obezbijediti.

/elektroenergetika.info/

Energetska zajednica: USVOJENA REGIONALNA ENERGETSKA STRATEGIJA

Energetska zajednica jugoistočne Evrope usvojila je 24. oktobra u Beogradu Regionalnu energetske strategiju kojom je obuhvaćeno 35 projekata čija je vrijednost procijenjena na oko 30 milijardi eura. Među tim projektima 14 se odnosi na elektroenergetiku. Na ministarskom savjetu Energetske zajednice donijeta je i odluka o produženju primjene ugovora o energetskeo zajednici za deset godina, do 2026. godine.

Članice Energetske zajednice jugoistočne Evrope su Crna Gora, Albanija, BiH, Makedonija, Moldavija, Ukrajina i Srbija, kao i EU i Kosovo. Kroz Energetske zajednicu region treba da se uskladi sa propisima EU u oblasti energetike i pripremi za integraciju u evropsko energetske tržište.

/energyobserver.com/

INTERVJU: Slobodan Daković, nekadašnji generalni direktor EPCG

IZGRADNJA DRUGOG BLOKA TE "PLJEVLJA" - APSOLUTNI PRIORITET

U namjeri da u našem kompanijskom listu predstavimo i stavove ljudi koji su obilježili određeno razdoblje u razvoju Elektroprivrede Crne Gore i njihove poglede na dosadašnji razvoj, aktuelni trenutak i perspektive crnogorskog energetskog sektora, u ovom broju donosimo intervju sa svojevremeno generalnim direktorom EPCG, Slobodanom Dakovićem.

U vrijeme kad vas je Vlada imenovala za generalnog direktora EPCG, 1994. godine, uveliko se odigravao raspad jedinstvenog jugoslovenskog tržišta, dok su kraj Vašeg mandata obilježile nepopularne restrikcije u isporuci električne energije. Kako danas gledate na to vrijeme?

Period u kojem sam rukovodio EPCG, u dva mandata, od 1994. do 2002, bio je obilježen nizom ograničavajućih spoljnjih faktora koji su, ukupno, a i svaki pojedinačno, imali vanredan karakter i bitno uticali na funkcionisanje elektroenergetskog sistema Crne Gore.

Radi se o periodu kraha državne zajednice, rata koji je bijesnio u neposrednom okruženju, raspada prve sinhronne zone UCTE-a na ovim prostorima, na kojima se desila i najveća inflacija u svijetu. U to vrijeme zbilja se i havarija u TE "Pljevlja", na snazi su bili loši politički odnosi između Crne Gore i Srbije, sa svim svojim posljedicama. Cijena električne energije bila je niska, dok je njen deficit, godišnje, iznosio i do 40 odsto od potreba konzuma. Svemu treba dodati sankcije međunarodne zajednice, kao i nedostatak deviznih i obrtnih sredstava za razvoj i tekuće poslovanje. U takvim uslovima, voditi i upravljati složenim sistemom kakav je EPCG, bilo je ravno alhemičarskoj vještini.

Međutim, to vrijeme donijelo je i određene, pozitivne stvari. Bilo je to doba maksimalne

društvene odgovornosti EPCG i doba prve vlasničke ili upravljačke transformacije jedne energetske kompanije u regionu. Esnafska solidarnost između susjednih energetskih sistema bila je izuzetna, takođe solidarnost i entuzijazam zaposlenih u EPCG, kao i dobri međuljudski odnosi. U takvoj klimi, bilo je relativno uspješno rješavanje ličnog i društvenog standarda, a podrška Vlade kao osnivača i vlasnika, kao i lokalnih zajednica i stručne i laičke javnosti u Crnoj Gori bila je snažna i nesumnjiva. Sve ovo davalo je dodatnu snagu menadžmentu prilikom upravljanja EPCG koje se odvijalo bez ozbiljnih konflikata i u interesu države kao osnivača.

Na žalost, u posljednjoj godini mog mandata, maja 2001. godine, Upravni odbor EPCG donio je odluku o proglašenju opšte nestašice električne energije koja je trajala, bezmalo, do kraja prvog kvartala 2002. godine. Sa ove vremenske distance, moram napomenuti da su restrikcije u isporuci električne energije sprovedene planski i organizovano, ali i u uslovima skoro maksimalne proizvodnje KAP-a. Svakako, problemi nerješavanja deficita električne energije u datom trenutku, naravno i restrikcija u isporuci električne energije su, bez obzira na sve objektivne okolnosti, poraz menadžmenta, struke, kao i energetske politike jedne zemlje, sa svim posljedicama koje iz toga proizilaze.

-Crna Gora je u situaciji da mora što skorije graditi novi izvor energije. Najizvjesniji je II blok TE Pljevlja za koji je Vlada već dala "zeleno svjetlo". U opticaju je više projekata. Koji je, po Vama, realno graditi u skorijoj budućnosti?

Definitivni odgovori oko razvojnih prioriteta koje donosi Strategija energetike Crne Gore do 2030. godine uveliko će zavisiti od osnovnog inputa – pitanja sudbine KAP-a! Dva su zaista bitno različita razvojna scenarija: sa i bez KAP-a! Posljednja sagledavanja stanja imovine i obaveza od strane stečajne uprave KAP-a - 120 miliona eura prema 470 miliona (sporno), odnosno 360 miliona (nesporno), sami po sebi su najbolji odgovor. Na žalost, kroz svoju istoriju, KAP nije bio organizaciono, tehnološko i razvojno pitanje, već, skoro uvijek, predominantno političko, sa svim svojim posljedicama.

No, nezavisno od toga, izgradnja drugog bloka TE "Pljevlja" je apsolutni prioritet, s jedne strane, zbog energetske resursa Pljevlja i potrebe Crne Gore za energetskom sigurnošću iz termo proizvodnje. S druge strane, prvi blok je, uz svu pouzdanost koju ima nakon rekonstrukcije 2001. i 2011. godine, pri kraju svog amortizacionog vijeka.

Kad je u pitanju vodni potencijal, sa novim izvorima energije treba biti jako oprezan, rukovodeći se sopstvenom sviješću i odgovornošću, a ne samo obavezama koje proističu iz direktiva Evropske Unije. Vodni potencijali Crne Gore su zaista veliki, ali njima treba upravljati krajnje racionalno, vodeći računa o održivom razvoju, visokim ekološkim standardima i višenamjenskom korišćenju akumulacija. Imajući u vidu ove kriterijume, kao i kriterijume maksimalne optimizacije vodotoka, akumulacija rijeka i HE "Piva", čini mi se da se izgradnja HE "Kornarica" i HE "Kruševo" nameću kao budući razvojni prioriteta.

Razvoj ostalih alternativnih izvora energije treba prepustiti privatnoj inicijativi, svakaako na organizovan način i uz monitoring države.

-Šta će značiti projekat interkonektivnog podmorskog kabla za elektroenergetski sistem i, uopšte, ekonomiju Crne Gore?

Javnosti je malo poznato da je ideja o izgradnji interkonektivnog energetskog kabla između Italije i Crne Gore u kompaniji Terna prisutna već desetak godina. Dok sam bio direktor EKC-a u Beogradu, 2005. godine, uradjena je prva studija opravdanosti izgradnje pomenutog kabla. Naravno, drago mi je da je projekat evoluirao do početka realizacije, koja je u toku, a u kojoj su partneri CGES i Terna. Radi se, zaista, o kapitalnom projektu od posebnog, zajedničkog interesa za Crnu Goru i Italiju, kao i za zemlje u okruženju.

Projekat implementacije pametnih brojlara, koji je u toku u EPCG, od kapitalnog je značaja za eliminisanje ili, bolje rečeno, objektivizaciju gubitaka na distributivnoj mreži, uz sve druge energetske-ekonomске benefite projekta.

O ovom projektu i njegovim nespornim energetsko-ekonomskim benefitima dosta je već poznato. Bitno je istaći da nema rizika od ulaganja po CGES kao partnerske strane (izgradnja TS 400/110/35 KV "Lastva" i dalekovođa 400 KV "Lastva- Pljevlja"). Naprotiv, to značajno doprinosi stabilnosti elektro-energetskog sistema Crne Gore u budućnosti. Naravno, puni efekti valorizacije ove investicije biće poznati nakon izgradnje novih izvora električne energije u Jugoistočnoj Evropi i njenim tranzitom energetskim koridorom do instalisanog kapaciteta, što nosi veći rizik za Ternu kao partnera.

Podrazumijeva se da će, tokom izgradnje, ovako kapitalna investicija rezultirati upošljavanjem značajnih lokalnih kapaciteta, na srednji rok, što je i očekivani sinergijski efekat.

-Već dugo godina Elektroprivreda je suočena sa problemima gubitaka i otežane naplate računa za isporučenu električnu energiju. Kako sad, sa određene distance, gledate na probleme koji su bili prisutni i dok ste Vi bili na najodgovornijoj funkciji u EPCG?

Za vrijeme mog mandata u EPCG cijena električne energije bila je daleko od ekonomske i imala je dominantno siccijalnu dimenziju. S druge strane, nedostatak obrtnih sredstava i nelikvidnost privrede uticali su da smo, i na tako niskoj cjenovnoj osnovi, imali nepovoljan i nedovoljan stepen naplate potraživanja. Indikativan je podatak da smo od glavnog kupca, KAP-a, tek od oktobra 1998. godine, tj. od aranžmana sa Glenkorom, imali virmanska plaćanja električne energije. Sve do tada, bili smo prinuđeni da na platu vršimo isključivo kompenzacionim aranžmanima, sa ili preko KAP-a, a koji su bili nepovoljni po EPCG. S druge strane, gubici električne energije su bili jako visoki, kako iz subjektivnih, tako i iz objektivnih razloga koji su bili posljedica nedovoljnog ulaganja u održavanje i razvoj distributivne mreže.

Projekat implementacije "pametnih brojlara", koji je u toku u EPCG, od kapitalnog je značaja za eliminisanje ili, bolje rečeno, objektivizaciju gubitaka na distributivnoj mreži, uz sve druge energetsko-ekonomske benefite projekta.

Što se tiče naplate potraživanja, finansijska disciplina i pravno-finansijske sankcije su jedino rješenje. Naravno, za takvo rješenje mora da postoji i odgovarajući društveni konsenzus i podrška menadžmentu EPCG da na tome istraje.

-Kako vidite EPCG u budućnosti, tim prije što je sada prisutan i strateški partner, italijanska kompanija A2A?

Budućnost EPCG je, pretežno, u vlasništvu države. Na taj način se čuva energetska samostalnost i nezavisnost, odnosno energetski i ekonomski suverenitet Crne Gore. Čini mi se da je to na vrijeme shvatio aktuelni partner EPCG, kompanija A2A, reterirajući od nekih ambicija i odredbi iz ugovora potpisanog sa Vladom Crne Gore.

Međutim, s druge strane, nezavisno od očekivanja, pa i mog, treba imati poštovanja prema partneru koji je u jednom delikatnom trenutku uložio relativno velika sredstva i došao do vlasništva u EPCG od 43,7 odsto. Stoga, ima pravo da očekuje da na svom konceptu menadžerstva povрати i oplodi uložena sredstva.

Zavisno od toga kako će se dalje razvijati partnerski odnosi i kojom dinamikom će se vraćati uložena sredstva, zavisice i dalji status kompanije A2A kao partnera u EPCG. Čini mi se da dobra volja i strpljenje postoje sa obje strane, što može da bude garancija daljeg partnerstva. Možda jedna dobra i kvalitetna investicija u EPCG bude provjera i garant trajnosti ovoga partnerstva.

Razgovarala: Olivera VULANOVIĆ

Nezavisno od očekivanja, pa i mog, treba imati poštovanja prema partneru koji je u jednom delikatnom trenutku uložio relativno velika sredstva i došao do vlasništva u EPCG od 43,7 odsto. Stoga, ima pravo da očekuje da na svom konceptu menadžerstva povрати i oplodi uložena sredstva.

ORACLE[®] e-businesssuite

EPCG: SREĐIVANJE EVIDENCIE

U Sektoru za administraciju ljudskih resursa do sada skenirano je, oko 2,3 hiljade personalnih dosijea zaposlenih, ili, oko 25 hiljada dokumenata koji će biti centralizovani i smješteni u jedinstvenu bazu podataka. U posao se krenulo sredinom aprila, a radi se o sređivanju evidencije osnovnih podataka o zaposlenima: ličnih podataka, iz radnog odnosa, kao i onih koji se tiču organizacije Kompanije, sistematizacije radnih mjesta, rasporeda zaposlenih itd. Istovremeno, skeniraju se svi novi personalni dokumenti koji nastaju na dnevnom nivou u Direkciji za ljudske resurse i opšte poslove. Dokumenti se ubacuju u Oracle eBS bazu podataka, gdje im se na jednostavan i konforan način može pristupiti. Očekuje se da će taj obimni posao biti završen do kraja godine..

EPCG: POTROŠNJA U SEPTEMBRU MANJA ZA ČETVRTINU

Domaćinstva su u septembru potrošila 25 odsto manje električne energije nego u avgustu. Potrošeno je preko 84 GW/h energije, koliko i tokom septembra prošle godine.

Prosječan septembarski račun za električnu energiju za domaćinstva (ukoliko se izuzmu neočitana mjerna mjesta u objektima koji nijesu stalno nastanjeni) iznosio je 33.46 eura sa uračunatom taksom na tarifno brojilo. Domaćinstva u Mojkovcu bilježe najnižu prosječnu potrošnju od 24 eura, dok je najveća potrošnja prethodnog mjeseca očitana u Ulcinju, gdje su domaćinstva u prosjeku potrošila električne energije u vrijednosti od oko 41 eura.

Račun vrijedan preko 150 eura dobilo je samo 0.67 odsto potrošača, dok je potrošnja od 100 do 150 eura očitana kod 1.15 odsto potrošača.

RAE ODUSTALA OD PRIJAVA PROTIV EPCG I CGES-A

Regulatorna agencija za energetiku (RAE) odustala je od zahtjeva za pokretanje prekršajnih prijava protiv Elektroprivrede Crne Gore i Crnogorskog elektroprivrednog sistema (CGES). RAE je protiv CGES-a i EPCG, kao i izvršnih direktora obje kompanije, podnijela prekršajne prijave u dva navrata i to 27. marta i 11. septembra ove godine. Kako je objašnjeno iz RAE prijave su podnijete zbog nezaključivanja međusobnih ugovora između tih energetskih subjekta, na koje su obavezni Zakonom o energetici i Tržišnim pravilima. Radi se o ugovoru o pružanju pomoćnih i sistemskih usluga, ugovoru o korišćenju prenosnog sistema i o nabavci električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosu. Kako je kontrolom rada navedenih subjekata izvršenom 1. oktobra utvrđeno da su subjekti zaključili navedene ugovore RAE je pred nadležnim prekršajnim organima povukla zahtjeve za pokretanje prijave. **/CdM/**

DOZVOLE ZA IZGRADNJU PODMORSKOG KABLA DO KRAJA GODINE

Italijanska kompanija Terna do kraja godine očekuje konačno odobrenje za izgradnju podmorskog kabla između Italije i Crne Gore, saopštio je izvršni direktor, Flavio Kataneo. -Očekujemo da ćemo dobiti sve dozvole, uključujući i od Crne Gore, u sljedećih nekoliko mjeseci. Izgradnja će trajati četiri godine, tako da možemo očekivati da kabl bude u funkciji 2017. godine, rekao je Kataneo u intervjuu Rojtersu. Procjenjuje se da će kabl koštati oko milijardu eura i jedan je od niza infrastrukturnih projekata Terna za povezivanje sa susjednim zemljama. Terna je sa crnogorskom Vladom i Crnogorskim elektroprivrednim sistemom CGES u novembru 2010. potpisala Sporazum o uspostavljanju podmorske interkonekcije između Crne Gore i Italije. Pobjeda

[/elektroenergetika.info/](http://elektroenergetika.info/)

IZ SVIJETA ENERGETIKE PUŠTENA U RAD NAJVEĆA OFFSHORE FARMA VJETRENJAČA NA SVIJETU

Najveća offshore vjetroelektrana na svijetu, „London Array“, za koju je Siemens isporučio 175 vjetroturbina i mrežnu konekciju svečano je puštena u rad. Zajedno sa kompanijom Dong Energy, Siemens će biti zadužen i za servisiranje vjetrenjača prema dugoročnom sporazumu.

Vjetroelektrana, u vlasništvu konzorcijuma kompanija Dong Energy, E.ON i Masdar, ukupnog je kapaciteta od 630 megavata (MW) i stvaraće dovoljno električne energije za potrebe 500.000 britanskih domaćinstava. „London Array“ smanjiće godišnje emisije ugljen-dioksida za oko 900 tona, što je jednako emisiji iz 300.000 putničkih automobila.

Offshore vjetroelektrana „London Array“ smještena je na ušću Temze, na oko 20 kilometara od obala Kenta i Esekse. Siemens je isporučio i montirao 175 turbina na vjetar, od kojih svaka ima prečnik rotora od 120 metara i snagu od 3,6 MW. Kompanija je obezbijedila konekciju ka mreži, sa jednom trafostanicom na obali i dvije offshore trafostanice u Sjevernom moru. Električna energija koju stvaraju vjetrenjače na moru prenosi se do obale visokonaponskim podmorskim kablovima. Za upravljanje i održavanje vjetroelektrane izgrađena je baza u luci Ramsgejt.

Energija vjetera sa pučine već igra važnu ulogu u energetskim sistemima u Sjevernoj Evropi. Najveća tržišta za takve proizvode, Velika Britanija i Njemačka, imaju ambiciozne planove razvoja. Obje zemlje planiraju brzu i veliku ekspanziju generisanja priobalne energije. U Njemačkoj je uspješna tranzicija električne energije ka ispunjavanju budućih potreba moguća jedino uz dalji rast priobalne energije vjetera. Njemačka vlada planira da instalira 10 gigavata (GW) priobalnih kapaciteta do 2020. godine. Cilj Velike Britanije je do 18 GW energije koju stvara vjetar do 2020. godine, što bi činilo jednu petinu potreba za električnom energijom u Britaniji.

Siemens je lider na tržištu za offshore vjetroelektrane, konekcije ka mreži i servis offshore vjetroelektrana. Kompanija je već montirala više od 1.100 turbina na moru, ukupnog kapaciteta od 3,4 GW, od kojih se preko dvije trećine nalazi u Velikoj Britaniji.

www.siemens.com

SA SVIH MERIDIJANA

KRAVE KRIVE ZA NESTANKE ENERGIJE

Stanovnici Landone, na britanskom ostrvu Englsi, već duže vrijeme se žale na česte nestanke električne energije, a lokalna elektrodistribucija navodi da je konačno lokalizovala problem.

- Već godinama energija nestaje na nekoliko sekundi, pa se vrati, kaže Kervin Džons, predstavnik ovog velškog sela, dodajući da su mu u elektrodistribuciji objasnili da su krave glavni krivci zbog lošeg snabdijevanja električnom energijom. Naime, do prekida dolazi zbog toga što se krave prejako češu o električne stubove. Problem će, kako tvrde, biti uskoro riješen, kada specijalne ograde budu postavljene oko stubova

/ elektroenergetika.info/

KARUSEL KOJI PROIZVODI ENERGIJU

U cilju promovisanja mogućnosti obrazovanja kroz igru, španska kompanija, "Ecosistema urbano", osmislila je karusel koji proizvodi energiju te pruža sate zabave ne samo djeci, već i odraslima.

Proizvod je osmišljen kako bi se na zabavan način edukovala djeca o alternativnim izvorima energije, a prototip ovog zanimljivog karusela nedavno je postavljen u gradiću Dordrehtu u Holandiji.

Cijeli projekat napravljen je uz pomoću efikasnih i recikliranih materijala. Kinetička energija koju djeca proizvode vješanjem, penjanjem na konopcima te okretanjem karusela ostaje u bateriji, koja se nalazi u centralnoj strukturi kako bi se potom iskoristila za proizvodnju rasvjete u večernjim satima. Mehanizam za proizvodnju energije i rasvjete vrlo je sličan mehanizmu u biciklima, dok se boja svjetla mijenja zavisno od toga koliko su energije djeca "proizvela" tog dana.

/ ecosistemaurbano.org/

TURISTIČKI KOMPLEKS "OHLAĐEN" VODOM

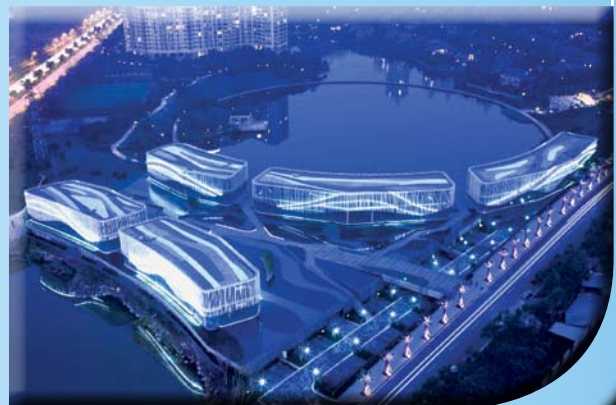
Novi turističko-ugostiteljski kompleks u kineskom gradu Čongkingu u potpunosti je okružen vodom, no ne samo zbog estetskih razloga. Projekat, koji je osmislio australijski arhitektonski studio "HASSELL", smješten je na obalama jezera Palm, a radi se o ukupno pet građevina u kojima se nalazi pet restorana i kuća čaja.

Budući da se ovaj grad nalazi u centralnom zapadnom dijelu Kine, poznatom i kao "Kineska peć", arhitekti uz pomoć dvostrukog stakla, jake izolacije te aluminijskih šipki odlučili su napraviti malo hlada

za goste kompleksa. Osim toga, vještačko jezero stvara posebnu mikroklimu te štiti podzemne prostorije od pregrijavanja.

Posebna mikroklima napravljena uz pomoć hladne vode, koja cirkuliše, i svježeg vazduha stvara učinak hlađenja prirodnim isparavanjem vode. Kvalitetna izolacija na krovu i eksterijerima kompleksa smanjuje gubitak energije i toplinski efekat, dok uski tlocrti građevina povećavaju ulaz dnevnog svjetla i prirodno prozračivanje. Spoljne aluminijske šipke blokiraju toplotu, ali ipak propuštaju danju svjetlost za vrijeme vrućih ljetnih dana te gostima kompleksa omogućavaju uživanje u okolini i gastronomskoj ponudi bez nepotrebne potrošnje energije.

/ croenergo.eu/

SINDIKALNE AKTUELNOSTI: Zasedala IV redovna Skupština Sindikalne organizacije zaposlenih EPCG

RADOŠEVIĆ NOVI PREDsjedNIK SKUPŠTINE SOZ-a

Nadzorni odbor konstatovao „krajnje profesionalan odnos i stručno vođenje dokumentacije i knjigovodstva“. Umjesto penzionisanog Blaža Brkuljana, Jovan Radošević, novi predsjednik Skupštine. U narednom periodu povremeno će se angažovati pravni savjetnik radi zaštite sindikalnih interesa.

Prezentujući Izvještaj o radu između dva skupštinska zasjedanja, predsjednik SOZ-a, **Zoran Ostojić**, istakao je činjenicu da ta sindikalna organizacija posebno nastoji da prati potrebe zaposlenih te da je upravo iz tog razloga dodijeljen veći broj novčanih pomoći socijalno ugroženima, kao i zaposlenima koji su se obratili za pokrivanje dijela troškova liječenja u slučajevima težih bolesti.

Ostojić je pojasnio da je pomoć dodjeljivana na osnovu odredbi Kolektivnog ugovora i u skladu sa tada važećim Kriterijumima, po svim osnovama.

-Svoju društvenu odgovornost i angažman na zadacima van kompanijskih okvira, SOZ je još jednom potvrdio dajući novogodišnje paketiće, pored djece naših radnika, i za skoro sve ustanove u Crnoj Gori koje brinu o djeci sa smetnjama u razvoju, rekao je Ostojić.

Skupština je prihvatila i prijedlog Izvršnog odbora SOZ-a o o povremenom angažovanju eksternog pravnog savjetnika za zastupanje interesa organizacije i članstva pred poslovođstvom i menadžmetnom kompanije, a umjesto dosadašnjeg predsjednika Skupštine SOZ-a, **Blaža Brkuljana**, koji do kraja godine odlazi u penziju, izabran je **Jovan Radošević**, inače, predsjednik podružnice TE"Pljevlja".

Skupština je razmatrala i prijedlog Statuta Nezavisnog sindikata energetike Crne Gore.

Olivera VULANOVIĆ

BIOGRAFIJA /Jovan Radošević/

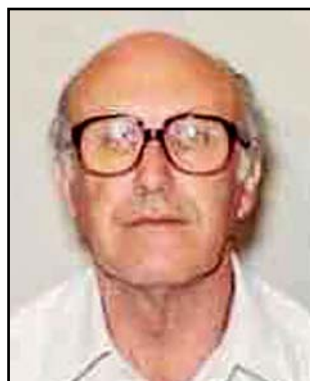
Jovan Radošević, diplomirani mašinski inženjer, rođen je 1966. godine u Pljevljima. Mašinski fakultet završio je u Podgorici, a u TE „Pljevlja“ je zaposlen od 1993. godine. Bio je vođa smjene bloka, a, zatim, i inženjer za analizu procesa proizvodnje. Trenutno je glavni mašinski inženjer za analizu, kontrolu i pripremu procesa proizvodnje na spoljnim objektima i glavnom pogonskom objektu. Sindikalno je aktivan od osnivanja SOZ-a i predsjednik je sindikalne podružnice u TE „Pljevlja“.

Skupština Sindikalne organizacije zaposlenih, četvrta redovna, jednoglasno je usvojila Izvještaj o radu SOZ-a i sindikalnih podružnica, kao i Izvještaj Nadzornog odbora o finansijskom poslovanju te radničke organizacije za 2012.godinu.

Od ukupno prihodovanih oko 300 hiljada eura, tokom 2012. najviše novca potrošeno je na humanitarnu pomoć i sponzorstva i to oko 76 hiljada eura. Slijede troškovi reprezentacije vrijedni 43 hiljade eura, troškovi novčane nadoknade koleginicama povodom osmog marta u iznosu od 26 hiljada, dok je za potrebe sporta i rekreacije te radničkih sportskih susreta u 2012. godini izdvojeno oko 20 hiljada eura. Na kraju prošle poslovne godine na računu Sindikalne organizacije zaposlenih bilo je 14 hiljada eura tzv. preostalih sredstava, pa je Nadzorni odbor u svom izvještaju konstatovao „krajnje profesionalan odnos i stručno vođenje dokumentacije i knjigovodstva“.

„ONOGOŠT“ SMANJIO BROJ ARANŽMANA

Ove godine su realizovana četrdeset i četiri aranžmana u ljetovalištima koje koriste radnici EPCG, osam manje nego u 2012. godini. Razlog za to je činjenica da je HTP „Onogošt“ zakasnio sa plasiranjem ponude koja je bila i nepovoljnija u odnosu na prošlogodišnju. Posjeta u ostalim ljetovalištima bila je gotovo ista kao i u 2012. godini. Inače, ovoga ljeta zaposleni u našoj kompaniji najčešće su posjećivali hotel „Centar“ u Igalu, dok su prošle godine najrađe odsijedali u risanskoj „Teuti“. Trenutno je SOZ u pregovorima oko aranžmana za zimovanje, pa se očekuje da će ponuda vrlo brzo biti istaknuta. Da podsjetimo, sindikalne participacije u plaćanju ljetovanja više nema, a jedina olakšica za radnički džep je otplata „u ratama.“

IN MEMORIAM DEJAN LAZAREVIĆ (1929 – 2013)

Dejan Lazarević, diplomirani elektroinženjer, nekadašnji direktor ED Herceg Novi, preminuo je 25. septembra u osamdeset četvrtoj godini života.

Tehnički fakultet, energetski smjer, završio je u Zagrebu. Radio je u kotorskoj Elektroboki i u Brodogradilištu u Bijeloj. Od 1980. godine bio je prvi čovjek hercegnovske Distribucije, sve do odlaska u penziju, 1993. godine. Kao stručnjak bio je priznat i potvrđen, naročito se istakao na sanaciji mreže nakon katastrofalnog zemljotresa na Crnogorskom primorju. Bio je poznat i uvažen kao dobar i korektan saradnik. Njegove ljudske vrline nijesu zaostajale za profesionalnim. Ugledan, omiljen i duhovit, ostavio je duboki trag među kolegama iz hercegnovske Distribucije i čitave EPCG.

Ugasi žeđ
uz najbolju
zabavu!

NOVO
Nikšičko
Cool
Grejpfрут
PIVO SA UKUSOM
SADRŽI
VOĆNI
SOK
TREBJESA
1896
2% alc
OF MONTENEGRO

Novo!

Osvježavajuće pivo sa ukusom grejpfruta!

FELJTON: Monografija "Resursi površinskih voda Crne Gore",
mr Slavko Hrvačević (X)

KARAKTERISTIKE TERENA SLIVA RIJEKE LIM (I)

Mr Slavko Hrvačević, dipl.inž., naš poznati ekspert u oblasti voda, svoja dugogodišnja istraživanja vodnih resursa Crne Gore krunisao je vrlo lijepom i korisnom knjigom. Kao što i sam autor kaže u uvodu knjige - vodni resursi predstavljaju najveće prirodno bogatstvo Crne Gore. Ta resursna dragocjenost ne samo da dosad nije bila na odgovarajući način iskorišćena za dobrobit ljudi, već nije bila ni cjelovito monografski obrađena. Ideja o izradi monografije proistekla je iz autorovog dugogodišnjeg rada u Elektroprivredi Crne Gore, ali i kao saradnika Republičkog hidrometeorološkog zavoda Crne Gore. Sadržaj monografije »Resursi površinskih voda Crna Gore« koncipiran je sa namjerom da prije svega sintetizuje relevantne podatke, procese i projekte u oblasti voda i omogući formiranje solidne baze za dalju nadgradnju.

Tereni sliva rijeke Lim svojim najvrednijim djelovima sliva pripadaju Crnoj Gori i manjim dijelom Albaniji. Dio srednjeg i donjeg toka nalazi se u Srbiji i BiH. Lim je najveća pritoka rijeke Drine i predstavlja hidrogrfski najrazvijeniju crnogorsku rijeku. Dužina toka Lima iznosi 123 km. Lim je, jednim dijelom svog toka, granična rijeka između Crne Gore i Srbije.

Ukupna površina sliva rijeke Lim iznosi 6016 km kvadratnih, dok površina sliva do HS Dob-

rakovo i Ševarinsku rijeku, a kao desne Šekularsku, Kaludarsku i druge povremene vodotoke.

Analizom hidrološko-klimatoloških parametara, uočava se da su prosječne padavine na razmatranom dijelu sliva do HS Dobrakovo 1230 mm vodenog taloga. Visina padavina se, međutim, značajno mijenja idući od izvorišnog dijela prema Bijelom Polju i dalje nizvodno do granice razmatranog područja. Na slivu do Gusinja prosječne padavine su oko 2040 mm, do HS Plav 1986 mm, da bi se dalje nizvodno značajnije smanjivale do samo 880 mm vodenog taloga na slivu Bjelopolske Bistrice. Uočljivo je sistematsko opadanje prosječnih padavina idući nizvodno duž toka.

Najpoznatiji izvori u slivu Lima su: *Alipašini izvori*, *Bajrovića izvori*, *izvor Grlje*, *vrelo Bajrovića*, *Đurđevi stupovi*, *Merića izvori*, *Bistričko vrelo*, *Navotinsko vrelo*, *Zagorsko vrelo*, *Dapsičko vrelo*, izvori *Lijeska*, izvori *Bistrce*, i mnogi drugi manje izdašnosti.

Bitno je istaći da u terenima sliva Lima na teritoriji Crne Gore, ima pojava i **mineralnih voda**. Najizdašniji izvori mineralnih voda nalaze se sa lijeve strane Lima odmah nizvodno od Bijelog Polja. Tu su poznati izvori u Nedokusima. Brojni izvori mineralnih voda registrovani su u dolini rijeke Lješnice, Ljuboviđe, Orahovštice, Crnče, u Stojanovićima i drugim lokalnostima.

Usvojena površina sliva Lima, do HS Bijelo Polje, iznosi 2183 km kvadratnih. Bilansna jednačina glasi: Prosječna visina padavina za cio sliv Lima iznosi 1348 mm vodenog taloga. U slivu Lima se godišnje formira na račun padavina $V_{\text{palo}} = 2.942,7$ miliona metara kubnih godišnje. Oticaj za navedeni period za Lim iznosi 65.4 metara kubnih vode u sekundi. Oticaj sa sliva je $V_{\text{oteklo}} = 2.062,5$ miliona metara kubnih vode godišnje.

Iz ovoga proizilazi da je evapotranspiracija (odnosno gubici vode uključujući i eventualno podzemno oticanje) za čitav sliv Lima 880.2 miliona metara kubnih vode godišnje ili $\%P=30$.

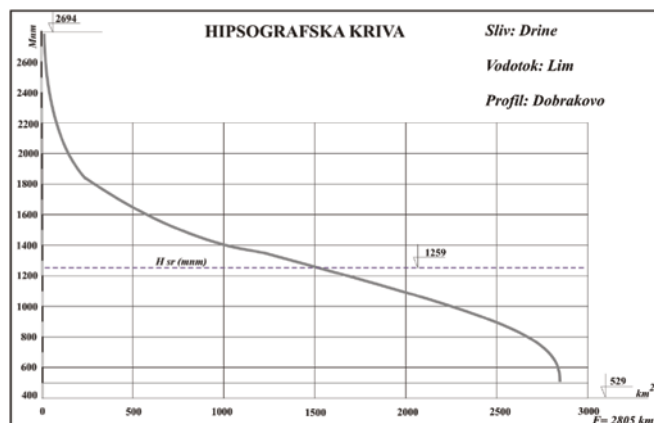
Izdašnost sliva može se izraziti sa koeficijentom oticanja ($\varphi = 0.72$) i modulom oticanja ($q = 29.9$ litara u sekundi po kilometru kvadratnom), što govori o vodnosti sliva.

rakovo (izlazni hidrometrijski profil sa teritorije Crne Gore) iznosi 2805 km kvadratnih, što je ujedno i površina razmatranog područja. U ranijoj obradi (VOCG-1981), analizirana je površina Lima u iznosu od 2880 km kvadratnih, ali je kasnije ta površina izmijenjena iz razloga korigovanja površine sliva Bjelopolske Bistrice, otpisujući jedan dio sliva Pešterske visoravni.

U prosjeku godišnje dobija, za čitav sliv, računajući do HS Dobrakovo, oko 1230 mm vodenog taloga, sa prosječnim višegodišnjim proticajem oko 78.9 metara kubnih u sekundi i srednjim specifičnim modulom oticaja za čitav sliv od 28.1 litara u sekundi po kilometru kvadratnom.

Hidrogrfska mreža rijeke Lima je dobro razvijena. *Rijeka Lim* nastaje oticanjem voda Plavskog jezera (predstavljajući jednu otoku tog jezera) na koti 908.9 mnm. Kota isticanja voda iz Plavskog jezera, odnosno kota kojom počinje rijeka Lim, tokom godine zavisi od nivoa vode u Plavskom jezeru. Teče, generalno, na sjever i sjeverozapad pored Andrijevice (760 mnm), Berana (667 mnm), Bijelog Polja (589 mnm), Brodareva (489 mnm), Prijepolja (299 mnm), Priboja i Rudog, do ušća u Drinu, nizvodno od Medjeđa (299 mnm). Velikim dijelom svog toka, rijeka Lim teče kroz klisure i kotline. U području krečnjačkih sedimenata doline su uske sa visokim dolinskim stranama, a u ostalim djelovima je više proširena.

Poslije isteka iz Plavskog jezera, rijeka Lim teče na sjever i sjeveroistok, pri čemu u reonu Andrijevice formira dosta oštru krivinu. Prije Andrijevice glavne pritoke Lima, sa lijeve strane su *Murinska* rijeka i *Zlorečica*, koju čine *Kutska* rijeka i *Peročica*, a sa desne strane Đurička rijeka sa značajnim pritokama *Jasenicom* i *Hotskom* rijekom te sa *Ržaničkom*, *Veličkom*, *Pepičkom* i *Komaračom*. Od Andrijevice do Berana Lim kao lijeve pritoke prihvata *Krašticu*, *Trebačku* ri-

Prirodni uslovi za korišćenje vodnih snaga rijeke Lim svrstavaju ovaj sliv u izuzetno hidroenergetski produktivno područje. Rijeka Lim je najveća pritoka Drine (skoro četvrtinu voda rijeke Drine daje Lim) pa je njegov uticaj na hidropotencijal i rad hidroelektrana na Drini kao i vodoprivredu ukupnog sliva veoma značajan.

Na rijeci Lim padovi se mijenjaju značajnije duž toka, zavisno od toga kroz kakve se morfološke oblike protiče rijeka. U Plavsko-Gusinjskoj dolini padovi su vrlo mali i iznose samo 0.5 do 1 m/km. Nizvodno od Plava, ulaskom u klisuru, rijeka teče sa velikim podužnim padom, prosječno 8-10 m/km. Na dionici od isteka iz Plavskog jezera pa do km 175 prosječan pad je 7.53 m/km. Nizvodnijih 15 km pad je nešto manji i iznosi blizu 5 m/km. Sa ulaskom u dolinu Berana i dalje nizvodno padovi se smanjuju najprije na oko 4 m/km, a u dolini Zatona i na oko 3 m/km, da bi se u dolini Bijelog Polja smanjili na 2 m/km. Na najnižvodnijoj dionici razmatranog područja padovi se ponovo penju na vrijednosti oko 3-4 m/km.

Ukoliko se isključi dio toka u Plavsko-Gusinjskoj kotlini, gdje su zbog malih padova i proticaja vodne snage vrlo male, čak manje i od 0.1 MW/km, u nizvodnom dijelu toka neto vodne snage su prilično ravnomjerno raspoređene, krećući se u opsegu od 1.1 do oko 2 MW/km. To je posljedica činjenice da se padovi generalno gledano smanjuju idući nizvodno, a proticaji rastu te se dobijaju relativno ravnomjerne vodne snage. Najveće koncentracije vodnih snaga su od km 160 do 165 (zona ušća Kaluderske rijeke), gdje iznosi prosječno 1.98 MW/km. Slijede zone od km 180-185 i km 190-195 u kojima prosječno neto snage iznose 1.94 MW/km i 1.92 MW/km, kao i potez između te dvije dionice, na kome su prosječne neto snage 1.55 MW/km. Nizvodno od Berana, pa sve do ušća Bjelopolske Bistrice neto vodne snage su relativno ujednačene i kreću se od oko 1.1 MW/km, do 1.6 MW/km. Na samom kraju razmatranog poteza Lima, u zoni Dobrakova, ostvaruje se nešto veća koncentracija neto vodnih snaga od oko 2.5 MW/km.

Ukupne neto vodne snage rijeke Lima, pri prosječnom proticaju Q_p iznose 133.74 MW. To je vrlo značajan linijski potencijal, praktično isti kao i odgovarajući specifični potencijal Tare (1.51 MW/km), i nešto manji od odgovarajućeg potencijala Pive (1.63 MW/km). Jedna od njegovih karakteristika je dosta ravnomjerna raspoređenost duž toka, što omogućava korišćenje praktično čitavog razmatranog poteza Lima, bez gubitaka pojedinih dionica sa manjim potencijalom.

Neto snage značajnih pritoka Lima iznose oko 35.7 MW (računato sa prosječnim proticajima), sa energetske ekvivalentom neto potencijala 313 GWh. Prema tome, prosječne vodne snage sliva Lima na razmatranom području iznose 169.44 MW, dok je odgovarajući neto hidroenergetski potencijal od voda manjih od prosječnog proticaja (protočna energija) iznosi 1.484 GWh. Specifični površinski potencijal od voda manjih od prosječnih proticaja iznosi za razmatrani dio sliva Lima 0.52 kWh/m². Specifični linijski potencijal duž toka Lima na razmatranom potezu iznosi 13.02 GWh/km, što ovaj vodotok po koncentraciji linijskog potencijala svrstava u energetske produktivne vodotoke.

Po VO Crne Gore (1981), tehnički i ekonomski iskoristiv potencijal razmatranog dijela Lima posmatran je u dvije varijante korišćenja toka uzvodno od Berana i dvije osnovne koncepcije iskorišćenja vodotoka nizvodno od Berana. Time je praktično izvršena dekompenzacija hidroenergetskog sistema Lima na sljedeće podsisteme:

a) Hidroenergetski podsistem Lima uzvodno od Berana (HE »Plav«, HE »Andrijevića« - pribranska, HE »Lukin Vir«, HE »Ivanograd I« i HE »Ivanograd II«,

b) Hidroenergetski podsistem Lima nizvodno od Berana, do granice sa Srbijom (HE »Zaton«, HE »Tivran«, HE »Brzava«, i HE »B. Polje«),

c) Hidroenergetski podsistem na pritokama Lima (1. Akumulaciona hidroelektrana »Šahovići – Bijelo Polje III« na rijeci Ljubovići; 2. Hidroelektrana »Vojno Selo« sa manjim akumulacijom na Đuričkoj rijeci. Predviđeno je i iskorišćenje hidroenergetskog potencijala Zlorečice, na taj način što će se njene vode tunelom uvoditi u akumulaciju »Andrijevića«, čime se povećava proizvodnja energije tog postrojenja).

Nastaviće se...

PROMO PRVA "SLANA SOBA" U CRNOJ GORI

Slana soba je imitacija prirodne slane pećine (obložena solju sa svih strana – oko 2.5 tone kamene soli) čija je mikroklima ljekovita. Dodatnim doziranim, uduvavanjem, najfinijih čestica kamene soli, putem halogeneratora, terapijski efekti se mogu povećati za određene bolesti. Vazduh u slanoj sobi je sa prisutnim viškom negativnih jona što obezbjeđuje relaksaciju i smanjenje stresa. Ustanovljeno je da čestice aerosola koje su veličine do 5 mikrona, imaju visoku sposobnost prodora do krajnjeg dijela respiratornog trakta. Kod usitnjavanja u halogeneratoru, zbog jakog mehaničkog uticaja, čestice soli primaju negativni naboj i visoku energiju na površini. Stalnim mljevenjem kamene soli u toku tretmana i uduvavanjem mikročestica soli postiže se znatno veća koncentracija korisnih negativnih jona nego u prirodnim uslovima. Jonizovan vazduh sa viškom negativnih jona utiče pozitivno na čovjekov nervni sistem dovodeći do njegove relaksacije, psiho-fizičke ravnoteže, poboljšanja koncentracije i radne sposobnosti. Skoro sve bolesti disajnih puteva su izazvane ili provocirane od uzročnika infekcije, koji čak nakon terapije antibioticima ostaju u organizmu. Suvi slani aerosol olakšava izbacivanje i razvodnjavanje sekreta, ima antiinflamatorna svojstva, redukuje procese u čitavom respiratornom traktu, smanjujući otok sluzokože koja oblaže disajne puteve, čime se oni proširuju što odmah olakšava disanje. Omogućava normalan prolaz sluzi, lakšu i bržu evakuaciju sekreta iz sinusa i disajnih organa i eliminaciju ostataka sluzi i blokade kroz prirodan proces. Kod dječijih infekcija usiju popravljaju odnos vazdušnog pritiska sa obje strane bubne opne do normalizacije, jer smanjuje otok. Ova vrsta terapije nije u suprotnosti sa savremenim medicinskim liječenjem. Bezbedna je, neinvazivna i prijatna za sve uzraste. Vrijeme oporavka se kod hroničnih bolesti skraćuje mobilisanjem imunoloških snaga organizma, a kod alergijskih promjena se skraćuje učestalost i intenzitet promjena. Pored ljekovitog dejstva čiste kamene soli u slanoj sobi se nalaze oligoelementi koji takođe ispoljavaju svoje ljekovite učinke (gvožđe, kalcijum, magnezijum, bakar, cink, selen, litijum) prodirući duboko u bronhije, bronhiole i alveole.

EFIKASNOST TERAPIJE POTVRĐENA KOD OSOBA KOJE PATE OD:

- **bolesti disajnih puteva** (alergije, astma, bronhitis, faringitis, hrkanje, laringitis, pušački kašalj, rinitis, sinuzitis, tonzilitis, traheitis,)
 - **kožnih problema** (alergijski dermatitisi, ekcemi, psorijaza, seboreja)
 - **učestalih virusnih i bakterijskih infekcija**
 - **oboljenja koštano-zglobno-mišićnog sistema** (artritis, miozitis, stanja nakon povreda, operacija)
 - **stresa i nesaničnosti**
- Terapija djeluje antistresno, povećava kapacitet pluća, djeluje antiseptički na cijeli organizam, opušta i smiruje. Preporučeni broj terapija je 7-18 terapija u zavisnosti od bolesti koja se tretira. Vrijeme trajanja terapije za odrasle je 40 minuta a za djecu 25 minuta.

Više informacija možete saznati na internet stranici

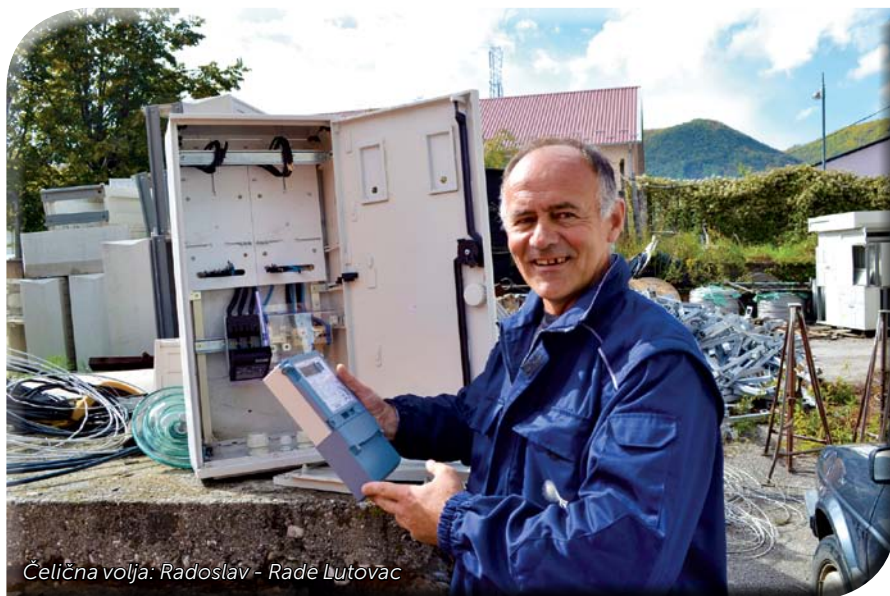
www.slanasoba.me

ili na tel: 020/228-105, 069/411-125.

Adresa prve "Slane sobe" u Grnoj Gori je: Bulevar Džordža Vašingtona br. 31 (kod zgrade Maxim) Podgorica.

ŽIVOTNA PRIČA: Radoslav Lutovac, inkasant u ED Berane

PORODICA I KOLEGE ULIVAJU MI DODATNU SNAGU

Čelična volja: Radoslav - Rade Lutovac

Radoslav Lutovac, prijateljima i kolegama poznatiji po nadimku Rade, zaposlen je u Elektrodistribuciji Berane od januara 1998. godine. Tada je primljen u stalni radni odnos, a do danas je, kako kaže, "utkao svoj život u ovu firmu".

Po završetku srednje stručne škole, Rade je, kao električar, radio deset godina na Crnogorskom primorju, a uporedo se i bavio svojom "velikom ljubavlju" – fudbalom. Igrao je u Bokelju, Arsenalu, ali prilika koja mu se ukazala januara 98-e, morala je da se iskoristi. Zbog velikih havarija u tom periodu, ED Berane je tražila radnike, pa je Rade iskoristio tu šansu i postao dio velikog i kvalitetnog kolektiva. U početku je radio kao monter, a koliko je taj posao težak i rizičan, uvjerio se i sam, kada je 99-e doživio tešku povredu. Vežan za stub koji je pukao u zemlji, pao sa 12 metara visine.

- Kolega, koji je bio na stubu do mene, pokušao je da me uhvati, ali bez uspjeha. Mislio sam tada da neću ostati živ, imao sam sreće. Oporavak je bio težak, zbog velikog broja preloma gips sam nosio šest mjeseci, objašnjava Rade teške trenutke u svom životu.

Doktori su mu govorili da će se teško oporaviti, ali nijesu računali na snagu njegove volje. Velikim trudom i zalaganjem uspio je da se vrati u relativno dobro fizičko stanje, ali pad sa stuba je ostavio trajne posljedice (invalid rada je III kategorije sa trajnim invaliditetom od 40 odsto). Po povratku na posao, dobio je radno mjesto inkasanta.

Rade tvrdi da ga i u toku oporavka od povrede ljubav prema fudbalu nije napuštala, čak mu

je bila dodatni motiv, da se oporavi, a zatim krene u ostvarenje svoje želje. Želja mu je bila da postane fudbalski trener, a 2003. godine je i ostvario, pošto je, kao prvi trener sa sjevera Crne Gore, dobio UEFA B licencu. Trenersku karijeru počeo je u FK Berane, ali ubrzo je osjetio potrebu da se posveti nečemu sasvim novom - ženskom fudbalu. Jedan je od osnivača ženskog fudbala u našoj državi, a sam je osnovao ŽFK "Cvetex", koji okuplja djevojčice iz Berana, Andrijevice, Plava, Gusinja, Rožaja...

- Teško je u početku bilo objasniti roditeljima da djevojčice žele i mogu da igraju fudbal. Ipak, trud se isplatio, prije svega zahvaljujući djevojkama, koje su bile silno motivisane u želji da dokažu svima da i one "umiju sa lop-

tom", prenosi nam Rade iskustvo sa početka rada sa djevojčicama.

Ženski fudbal je za kratko vrijeme dosta napredovao i Rade je srećan što su i djevojke iz njegovog tima dio crnogorskih reprezentacija. Ipak, ne bi mogao na pravi način da se posveti fudbalu, da nema razumijevanje u ED Berane, počev od direktora, **Saše Pešića**, zatim šefa kontrole, kolega...

- Ne znam kako bih uspio sve da postignem da ne nailazim na toliko razumijevanje u ovoj firmi. Zaista sam svima zahvalan što mi dozvoljavaju da uskladim sve obaveze i da se na pravi način posvetim i onome što me motiviše i ispunjava u životu, a to je fudbal, objašnjava Rade.

Pored velike podrške koju ima na poslu, Rade pokretač, zvijezda vodilja, koja ga tjera naprijed svaki put kad je teško i uhvati se u koštac sa surovom realnošću, ipak je van radnog mjesta i van fudbalskog terena, koji toliko voli.

- Porodica! To je ono što me pokreće, to je odskočna daska i vjetar u leđa u svemu što radim. Cilj je da, ako ja ne uspijem, bar neko od moje djece uspije, dočarao je Rade ljubav koju dijeli sa porodicom.

U braku je već 23 godine sa Biljanom, otac je troje djece, Katarine, Lare i Vuka. Kaže da ima dovoljno energije i volje da radom i trudom obezbijedi egzistenciju svima njima, a teško mu pada što još žive kao podstanari. Ipak, kako je optimista u životu, vjeruje da će se i to riješiti u dogledno vrijeme.

Marko BURIĆ

ŽFK "CVETEX"

Ženski fudbalski klub "Cvetex" broji 35 djevojčica, koje su podijeljene u tri generacije. Da Rade sa djevojčica radi kvalitetno najbolje svjedoči to što u timu igra šest reprezentativki, od kojih su dvije članice seniorske reprezentacije Crne Gore. Zahvaljujući pomoći humanista, zatim i same ED Berane, klub opstaje i, posebno u kadetskoj kategoriji, bilježi odlične rezultate. Rade često i sam iz sopstvenog džepa i teško zaradene plate izdvaja za opremu kluba.

Klub nastupa u Prvoj ženskoj fudbalskoj ligi, a cilj je da se približi nivou ubjedljivo najbolje ženske ekipe u Crnoj Gori, Ekonomistu. Međutim, najveći problem je što djevojke, kada napune 18 godina odu iz Berana u potrazi za boljim uslovima za život. I pored svih problema, Rade ne gubi želju i volju, vjeruje u "svoje" djevojke, očekuje dobre rezultate na terenu i nada se boljim vremenima.

MLADE SNAGE: Radosav Glavičanin, električar u Službi mjerenja ED Podgorica

ELEKTRIČAR, PLANINAR, RIBOLOVAC I PČELAR...

Radosav Glavičanin, električar u Službi mjerenja ED Podgorica, po svemu zasluhuje da se nađe u našem kompanijskom listu. Sa time se, ne bez razloga, slažu i njegove kolege. Ovaj vrijedni i skromni mladić u našu kompaniju došao je prije četiri godine. U početku je sticao znanje na održavanju razučene mreže u Manastiru Morača, gdje se dobro snašao, jer je imao veliku podršku starijih kolega koji su ga lijepo prihvatili. U Elektroprivredi mu je radio i otac, pa su ga na poslu dočekali oni koji su ga poznavali još dok je bio dijete, što mu je olakšalo prve radne dane.

-Nijesam imao one početničke nesigurnosti, svojstvene mladima. Kad su odnosi među ljudima dobri, sve lakše ide, a i posao mi se sviđao. Čovjek dok ne započne nešto da radi ne može ni znati da li je to ono što će ga učiniti zadovoljnim. A biti zadovoljan poslom najbolji je garant da ćete ga dobro raditi, kaže Radosav.

Iako mu je posao održavanja mreže u Manastiru Morača bio zanimljiv i izazovan, Radosav se nakon dvije godine odlučio da pređe na novo radno mjesto u Podgorici, ponajprije zbog toga što je bio bliži kući i porodici.

-Radim u dobroj i sigurnoj firmi, zato je dobro svako zaduženje u EPCG, pomislim uvijek kad mi je teško na terenu. Ja sam odabrao put rada i posvećenosti poslu. Možda to dugujem disciplini i istrajnosti koje sam stekao još u ranom djetinjstvu. Odrastao sam u Morači, gdje sam i počeo da radim.

Bilo nas je petoro djece i svi smo morali da zapnemo, radili smo sve što nam se kaže. Ja sam od malena volio da majstorišem, popravljao sam sve živo, raspoloženo se prisjeća Radosav.

Nije on spretan samo sa kablovima, nego i sa ljudima. Zadužen za isključenje neredovnih kupaca u Podgorici, ističe da se trudi da svima priđe sa uvažavanjem. Smatra da treba napraviti dobru procjenu, ili, kako kaže, biti dobar "psiholog".

Radim u dobroj i sigurnoj firmi, zato je dobro svako zaduženje u EPCG, pomislim uvijek kad mi je teško na terenu.

-Suvišno je govoriti o teškoćama koje prate ovaj posao. Nikad ne znamo šta nas očekuje na terenu. Nije fizički naporno, ali je povezano sa neprijatnim situacijama, često na granici incidenta. Pojedini potrošači, da bi došli do "besplatnih" kilovata, ne prezaju ni od vrijeđanja i drugih neprimjerenih reakcija. Misle da je nama u Elektroprivredi lako, ali i mi smo potrošači, i mi moramo da plaćamo energiju, Radosav prenosi iskustva sa terena.

Za ovih nekoliko godina radnog iskustva naučio je mnogo o ljudima. Treba, kaže, biti psihički veoma jak i ne dozvoliti da se uvreda lično shvati. Nekada je to veoma teško, iako Radosav uvijek ima dostojanstven i smiren pristup. Dio tog mira i staloženosti,

prijeko potrebne električarima, ispunjava i prostoriju u kojoj razgovaramo.

-Na to nas tjera jako izražena svijest da i mi na svoj način stvaramo sliku o Elektroprivredi. Nije nam uvijek lako, jer ima potrošača u teškoj materijalnoj situaciji, ali, čini mi se, više onih koji mogu da plate, ali neće. Ima i siledžija kod kojih ne dobijamo ni priliku da pridemo mjernom mjestu, pa tražimo asistenciju policije. Tada ne mogu, a da ne poželim da se vratim starom poslu, koji je fizički težak, ali kud i kamo manje stresan, iskren je Radosav.

Godišnje odmoro provodi u Morači gdje život barem na mjesec dana poprimi drugačija obilježja i vrijednosti. Tu je imao lijepo i srećno djetinjstvo. Nije se živjelo bogato, ali je u kući bila sloga. I imali su slobodu da se igraju po cijeli dan. Napolju, gdje se život sa prirodom stapa u jedno. Kad je odlazio u grad, nije bilo zanimljivije od igre u prirodi. Trčao je na Moraču, tu je zavolio pećanje. Iako ta strast ne jenjava, sad se štapa lati samo u rijetkim časovima predaha.

-Kad riba zagriže i povuče udicu treba odmah reagovati. Nema tog novca kojim se taj gušt može platiti, zanio se za trenutak naš simpatični sagovornik.

Radosav je i strastveni planinar, u tome mu je prošlo cijelo djetinjstvo i mladost. Njemu je, kaže, planinarenje u genima, jer "ne možete rasti podno Moračke kape, a da vas znatiželja ne povuče gore". Ne odustaje ni danas, kad je sve manje vremena za to. Tako "puni baterije", a kad se vrati s planinarenja u toplom porodičnom domu čekaju ga supruga i dvije kćerke. Žive skromno, budući da im je jedini prihod Radosavova zarada.

-Iako volim selo, može se bolje živjeti od rada u Elektroprivredi nego od zemlje i stoke, ne ostavlja dilemu. Pčelarenje je još jedan njegov hobi.

-Lijepi pčelarski zanat me odmara i priprema za odgovoran posao u Distribuciji. One su veličanstvene, to je neprevaziđena organizacija. No, ja to samo na sitno, meda ima za moju porodicu i ponekog rođaka i prijatelja, sa oduševljenjem priča ovaj mladić kojem bi i stariji mogli pozavidjeti na trezvenosti i psihološkoj snazi.

Koliko god da je umoran i pod stresom, zagrljaj za njegove dvije mezimice je uvijek spreman.

Biljana MITROVIĆ

SAVJETI LJEKARA: Dr Vjera Bojović, specijalista medicine rada i član ljebarske komisije EPCG

POSEBNI USLOVI RADA ZAHTIJEVAJU REDOVNE PERIODIČNE PREGLEDE

Osnovni uslov da se jedna bolest, u zakonskom smislu, smatra profesionalnom jeste postojanje uzročno-posljedičnog odnosa između obavljanja poslova i nastanka bolesti.

Dr Vjera Bojović

Šta se podrazumijeva pod profesionalnim oboljenjem?

Profesionalne bolesti su patološka stanja nastala u neposrednoj vezi s redovnim zanimanjem radnika. Povrede na radu su posljedica jednokratnog djelovanja određenih uzročnika. Ono podrazumijeva svaku povredu prouzrokovanu neposrednim i kratkotrajnim, mehaničkim ili hemijskim dejstvom, kao i povredu nastalu iznenadnim opterećenjem tijela. Takva povreda mora da bude uzročno vezana za obavljanje poslova, odnosno radnih zadataka.

Ko utvrđuje listu profesionalnih oboljenja i koliko ih ima u Crnoj Gori?

Osnovni uslov da se jedna bolest, u zakonskom smislu, smatra profesionalnom jeste postojanje uzročno posljedičnog odnosa između obavljanja poslova i nastanka bolesti. Posebnim pravilnikom utvrđeno je 56 profesionalnih bolesti, a nabrojani su i poslovi pri čijem se obavljanju javljaju, kao i uslovi pod kojima se smatra-

ju profesionalnim. Ispitivanja i verifikacija profesionalnih oboljenja obavljaju se na Institutu za medicinu rada, dr Dragomir Karajović u Beogradu, po pravilniku iz 1997. godine. Predloženi registar profesionalnih bolesti u Crnoj Gori još je u doradi i proceduri.

Koja je procedura u slučaju povrede na radu?

Postoji pravilnik o sadržini i načinu izdavanja liste o povredi na radu koja se izdaje u četiri primjerka. U roku od tri dana, preduzeće je u obavezi da je dostavi organizaciji zdravstvenog osiguranja, kod koje radnik ostvaruje prava utvrđena propisima o zdravstvenom osiguranju, a koja zadržava dva primjerka (preduzeću jedan, radniku jedan primjerak).

Koliko se ulaže u preventivni sistem zaštite zdravlja radnika kod nas?

U cilju zaštite zdravlja radnika redovno se rade periodični pregledi za radna mjesta sa posebnim uslovima rada. Preduzeće šalje svoje radnike jednom godišnje na redovne preglede pred komisijom koju sačinjavaju tri specijalista medicine rada, oftalmolog, orinolarinolog i psihijatar, te se komisijom procjenom donosi zaključak o daljoj radnoj sposobnosti radnika za određeno radno mjesto.

Član ste ljebarske komisije EPCG. Zbog čega Vam se najviše obraćaju naši radnici, sa kakvim zahtjevima?

Komisiju čine tri člana: pravnik, predstavnik sindikata i lekar. Radi se po novom pravilniku. Radnici se javljaju za pomoć uglavnom u vezi sa težim bolestima, a to su maligne, kardiovaskularne, bolesti koštano-mišićnog sistema, kojih, na žalost, ima priličan broj. Prema medicinskim indikacijama, komisija odobrava i vid liječenja medicinskom rehabilitacijom, u skladu sa pravilnikom.

Olivera VULANOVIĆ

KOMENTAR ŠAHOVSKE PARTIJE

Navara, David (2703) – Karuana, Fabijano (2779) [C84]
29th ECC Open 2013 Rhodes GRE (6.1), 25.10.2013

Krajem oktobra u Grčkoj je završen Evropski klupski kup koji je tradicionalno okupio najjače evropske klubove i sami vrh svjetskog šaha. Predstavljamo odlučujuću partiju u muškoj konkurenciji, između češkog velemajstora **David Navare** (G-Tim Novi Bor) i trenutno trećeg igrača svijeta, italijanskog velemajstora **Fabijana Karuane** (SOCAR). Pobjedu na Rodosu ostvario je G-Tim Novi Bor iz Češke, a na ženskom šampionatu Serkl d' Ešek iz Monte Karla. Šahistkinjama iz Monte Karla je to šesta titula, dok su šahisti iz Češke priredili veliko iznenađenje u konkurenciji 53 ekipe.

Šahovski klub "Elektroprivreda", ukoliko osvoji nacionalni šampionat, stiće direktno pravo učešća na narednom Evropskom klupskom kupu.

1.e4 e5 2.Nf3 e6 3.Bb5 a6 4.Ba4 Sf6 5.0-0 b5 7.Bb3 Be7 6.d3 d6 8.a4 Bd7 9.c3 Na5 10.Bc2 c5 11.d4 Kb8 12.Bg5 h6 13. Bf6 13 Bf6 14.dc5 dc5 15.Kd5 Nb7 16.ab5 Be6 17 Dc6 + Bd7 18.Kd5 Be6 (**važno je da pomjeri kraljicu sa b5 prije uzimanja pješaka...**) 19.Kd1 ab5 20.Ra8 Ka8 21.Na3 Ka5 22.Nb5 (**bijeli osvoje pješaka**) 22 ... Bc4 23.Nd6 + Nd6 24.Kd6 Bkf1 25.Kf1 (**crni gubi još jednog pješaka i Karuana već stoji jasno slabije**) 25 ... Kb5 + 26.Ke1 c4 27.g3 h5 28.h4 Be7 29.Ke5 Ke5 30.Ne5 (**crni će morati da se odrekne pješaka c4. On mora što prije da kreira kontranapad, prije nego što bijeli aktivira pješake**) 30 ... g5 31.Ba4 + Kf8 32.hg5 Bg5 33.Bc6 ! (**crni c4 pješak ne ide nigdje. Lovac bi radije branio e4 iz d5 nego iz c2**) 33... h4 34.gh4 Rh4 35.Nc4 f5 36.Ne5 Rh1 + 37.Ke2 Rb1 38.Nd3 fe4 39.Be4 (**crni nema jasan način da sprijechi pješake da napreduju**) 39. ... Ke7 40.f4 Bh6 41.b4 Bg7 42.Kd2 Ra1 43.Bd5 Kd6 44.c4 Bd4 45.Kc2 Ra3 46.f5 Rc3 + 47.Kd2 Ra3 48.Be4 Ra2 + 49.Kd1 Be3 50.c5 + Ke7 51.Ne5 Rb2 52. Bc2 52 ... Bg5 (**Poraz! [52 ... Ra2 bi zadržao borbu 53.f6 + Ke6 (53. ...Kd8 !) 54.Bb3 + ! Ke5 55.Ba2 Kf6 je zapravo pobjeda bijelog. 56.Ke2 Bf4 57.Kd3 Ke7 58.b5 Kd7 59.Kc4 i ova pozicija je poznata kao pobjeda uprkos poziciji crnog lovca**) 53.c6 Ra2 54.b5 Be3 55.f6 + Kd8 . 56.f7 Bc5 57.b6 Ra1 + 58 Ke2 Ra2 59.Kd3 Rb2 60.Nc4 Rb5 61.Bd1. (**Sjajna partija Navara**) **1-0**

PRIPREMIO: Jovan MILOVIĆ (FIDE-majstor)

najveći izbor sportske opreme u Crnoj Gori

POENTA JE U IZBORU!
100% HIT
SPORT VISION

BRAVERA

SPORT VISION

Podgorica-UI.Slobode 87

-UI.Hercegovačka 39

-UI.Hercegovačka 42

-Delta City

Nikšić

-UI.Njegoševa 8

Bijelo Polje-UI.Slobode

Bijelo Polje-UI.Ž.Žižića

Bar

-UI.V.Rolovića

Kotor

-Trg od oružja

Berane

-UI.M.Zečevića

PUTOPISNA REPORTAŽA: Ohrid

GRAD SRDAČNIH

Još jedno putovanje je iza mene, u Ohrid, biser Makedonije. Šta reći, sem da su se sve uspomene probudile, služenje vojnog roka u Kičevu i Prilepu, nostalgija stare Jugoslavije, osjećaj već viđenog i dragog mom srcu.

U maju, spajajući Prvomajske i Vaskrsne praznike, imali smo mali godišnji odmor, tako da smo odlučili da putujem u Ohrid. Krenuli smo u ranim jutarnjim satima, čekala nas je vožnja preko Albanije, put dug oko 350 km. Nije nam se žurilo, laganom vožnjom prolazili smo od Shkoder-a, preko Tirane, do Durresa, predjelimima nepoznatim mom društvu. Često smo stajali na mjestima koja su vizuelno privlačila njihovu pažnju, a ja sam, i ako mi je taj put bio poznat, uživao nanovo u lijepim predjelima.

Dolaskom u Tiranu, ušli smo u saobraćajni "haos", izgubili smo sat i po da bi izašli iz grada i našli se na putu koji vodi ka Elbasanu. Vijugao se poput zmije planinskim dijelom Albanije, poput puta od Cetinja do Kotora, preko Njeguša. Za razliku od našeg, uži je, sa rijetkim proširenjima na koja se može stati. Prelijepo kadrovo koje je pružao, nisam mogao fotografisati, jer Albanci "čudni" vozači, naša brzina 80-90 km/h, za njih je bila pres-

pora, prećicali su nas i đe se može i đe se ne smije. Približivali smo se Elbasanu, gradu čija je okolina prepuna stabala masline, trešanja, i tu smo pored puta prvi put videli trešnje spletene u pletenice, koje su okolni mještani prodavali pored puta. Prodavali su i maslinovo ulje, suve smokve... Odlučili smo da posjetimo Elbasan u povratku.

Ponovo smo se našli u ravničarskom dijelu Albanije, vožnjom pored rijeke nastavili smo do graničnog prelaza. Na granici velika gužva, kolone turističkih autobusa i automobila čekalo je ulazak u Makedoniju. Granične formalnosti, kada se dođe na red, brzo se završe. Prolaskom pored Struge, bez stajanja, zaputili smo se ka Ohridu koji je 16 km udaljen. Kroz Ohrid smo se lako snalazili. Vožili smo putem pored jezera, pored prvog kafića se zaustavili sa namjerom da popijemo piće. Ali, nije nam se dalo. Našim izlaskom iz automobila prišao nam je čovjek na biciklu i ponudio smještaj. Njegovoj ponudi sam se nasmijao, kroz glavu su mi prošle slike "dile-

ra soba" na našem primorju ljeti, nevjerovatno je koliko smo mi balkanski narodi slični. Prelijepa višespratnica do koje nas je doveo, od jezera je udaljena svega 20 metara sa obezbijedenim parkingom, sobe sa klimom, televizorom, internetom, zajednička kuhinja... Naša odluka je pala u isti čas: "Ostajemo ovđe". Cijena po krevetu je 10 €, da smo se cjenkali mogli smo je i spustiti, ali zbog položaja na kojem se kuća nalazi nijesmo htjeli. Dio društva želio je mali odmor, ali moja želja da što prije krenemo u obilazak grada omela ih je u tome, nijesmo došli da odmaramo već da upoznamo bisere Ohrida. Nije bilo negodovanja, veseli i razdragani krenuli smo ka Starom gradu. Prelijepa staza pored jezera, izuzetno sreden park sa pregrštom raznog cvijeća, klupama za odmor, igraonicama za djecu. Prve slike o Ohridu su pozitivne. Dolaskom do male luke u kojoj su vezane barke i veći turistički brodovi, uživali smo u pogledu na Stari grad, trg prepun kafića i turista. Počeli su da "padaju" prvi snim-

Muzej na vodi "Jezerko naselje"

Rimski amfiteatar

Crkva Sveti Kliment

Biljanini izvori

ci. Zaboravio sam na piće koje sam predlagao dolaskom, ali me društvo sa smijehom podsjetilo na to. Terasa kafića prepune, jedva smo našli slobodan sto. Moglo se plaćati i eurima, nije bilo potrebe za zamjenu novčanica /kovane novčanice 1€-50 denara, papirne 1€-60 denara/. Vrijeme je počelo da leti, a toliko toga nas je čekalo. Zbog duge vožnje, odlučujemo da u ovim kasnim poslijepodnevima obiđemo dio grada koji se nalazi pored jezera, centar... Penjanje uskim uličicama ostavili smo za sljedeći dan. Makedonci ljubazni i srdačni, odmah smo se uvjerali u to, davali su nam smjernice što treba vidjeti i posjetiti. Ipak, radi preciznijih informacija, po običaju, kupujem turistički vodič grada. Veče smo završili u prelijepoj piceriji i tu sam po prvi put probao specijalitet "Otomanska pizza". Cijene pizza su bile od 220 do 700 denara, pivo se pilo za 80-90, kafa 50-60, sokovi 60-80denara... Ovo su cijene u Starom gradu, a mnogo su niže u lokalima van njega.

Sljedećeg jutra sa ruksacima na leđa, opskrbljeni vodom, sokovima, grickalicama... /kupljenim u prodavnici - cijene su niže od naših/, nakon popijene kafe na trgu krenuli smo u obilazak Starog grada. Prvo odredište bila nam je Samuilova tvrđava, koja se nalazi na vrhu Starog grada. Penjanje uskim uličicama, prolazak pored starih autentičnih kuća bio je poseban ugođaj. Čudili smo se velikom broju parkiranih vozila, vožnja je dozvoljena kroz Stari grad. Prolaskom pored crkava malih i jednostavnih, velikih i raskošnih koje su plijenile ljepotom, došli smo do kapija Samuilove tvrđave za čiji ulazak smo morali izdvojiti po 50 denara. Sa monumentalnih zidina pruža se fascinantan pogled koji osvaja, Ohridsko jezero, crkva Sv. Klimenta, Stari grad je ko na dlanu. U tvrđavi se radi, nove iskopine se istražuju. U tim trenucima sam zavidio pticama na krlima, želio sam letjeti sa jednog mjesta na drugo. Ne znam koliko smo vremena provedli na tvrđavi, vrijeme za mene je stalo. Bilo je zaustavljeno i onog trenutka kada smo kročili na ostatke rimskog amfiteatra. Nevjerovatna građevina, divio sam se svakom kamenu, arhitektonskom rješenju... Šetnja Starim gradom je ostavila na sve poseban utisak, vrućina koja je vladala tih dana nije nam smetala. Nastavili smo od Starog grada prema Biljaninim izvorima, mjesta koje se mora obići. Izvore sam zamišljao drugačijim, no i viđena slika nijednog trenutka nije mogla umanjiti moje zadovoljstvo. Nevjerovatno je kako vrijeme ponekad leti, a nekada se minut čini da je vječnost. Treći dan boravka je već pred nama, sljedećeg

jutra čeka nas povratak. Zaputili smo se ka "Zalivu na koskite" koji je 12 kilometara udaljen od Ohrida. Ovdje zastajemo, morali smo posjetiti ovaj jedinstveni kompleks i vidjeti kako se živjelo u praistoriji. Na osnovu arheoloških otkrića u jezeru došlo se do zaključka da je na ovom mjestu nekada postojalo praistorijsko naselje. Na ulazu plaćamo kartu 100 denara, obilaskom ovog naselja po prvi put u životu imao sam fizički kontakt sa onim o čemu sam čitao u knjigama. Kućice napravljene od pruća, obilježene zemljom i sa predmetima nađenim prilikom istraživanja, izazivale su naše oduševljenje. Dugo smo odmarali na terasi kafića, uživali u pogledu na ovo naselje, u pogledu na bezbroj turista koje je poput nas tjerala radoznalost da obiđu svaku kućicu, da zavire u njenu unutrašnjost. Vrijeme je grabilo "naprijed", moralo se krenuti. Prije napuštanja ovog kompleksa obišli smo lokalitet Gradište, ostatke rimskog vojnog logora koji se nalazi na obližnjem uzvišenju i nastavili put prema Manastiru Sv. Naum, koji je od Ohrida udaljen 30 km.

Na parking u blizini Manastira jedva smo našli slobodno mjesto, plaćajući ga 50 denara. Bezbroj ljudi, velika gužva... Osim turista koji su dolazili kopnom, u maloj luci ispod manastirskog kompleksa svakog časa su pristizali veliki brodovi i mali čamci sa turistima. Žao nam je bilo i što mi nijesmo krenuli brodom, da doživimo ovaj predio posmatrajući ga sa vode. No, biće prilike i za to. Prolaskom kroz kapiju manastira na svakom koraku pauni, čak i na krovovima objekata, kao da su osjetili našu želju da ih fotografiramo, širili su krila, pozirali nam. Nevjerovatan prizor! Bio sam sretan k'o malo dijete. Nakon razgledanja cijelog kompleksa odmarali smo u restoranu ispod ogromnih krošnji drveća, smještenom na malom ostrvcetu, uživajući u živim zvucima tradicionalnih makedonskih pjesama. Žao mi je što od Sv. Nauma nijesmo nastavili do Bitole, ali dan je već duboko zagazio u kasne poslijepodnevne sate.

Na kraju, svi smo došli do zaključka da je odluka o posjeti Ohridu bila prava i u svima nama se javila želja da se ponovo vratimo ovom gradu koji plijeni prošlošću i sadašnjošću, srdačnošću i ljubaznošću blagorodnih ljudi.

Tekst i fotografije: Andrija Kasom

Pogled sa Samuilove tvrđave

NAŠ GOST: Jovana Mrkić, reprezentativka Crne Gore u fudbalu i student Elektrotehničkog fakulteta

FUDBAL I ELEKTROTEHNIKA SU MOJ IZBOR

Da nauka i sport mogu zajedno dokaz je mlada Nikšićanka, koja na fudbalskom terenu bilježi dobre rezultate, bila je jedan od đaka generacije u Gimnaziji, a i kao student niže najbolje ocjene, desetke.

Ljubav prema nauci velika: Jovana u amfiteatru ETF-a

Odakle uopšte interesovanje za fudbal i kako si počela da se baviš tim sportom?

Ne umijem da objasnim zašto baš fudbal, jednostavno, razlog je ljubav prema ovom sportu. Od malena, sa društvom, najviše sam voljela da igram fudbal. Počelo je kao bezazlena igra, a onda sam se upisala u klub, Ekonomist iz Nikšića, čiji sam član već oko sedam godina.

Mnogi smatraju da je fudbal „muški sport“, pa je, posebno u našoj sredini, neobično vidjeti djevojku u kopačkama i štucnama. Jesi li imala problema sa tim ili je to bila dodatna motivacija?

U nekim većim svjetskim zemljama, ženski fudbal je ravnopravan sa svim ostalim ženskim sportovima, a skoro ravnopravan i sa muškim fudbalom. U našoj sredini, to je mnogo drugačije, okolina nije dovoljna naviknuta na činjenicu da i djevojke igraju fudbal, a razlog je vjerovatno što ljudi nijesu upoznati sa tim na kom nivou mi igramo i takmičimo se, kao i koliki kvalitet posjedujemo. Ipak, od kada treniram reakcije iz okoline su sve pozitivnije, stvari se konstantno poboljšavaju i sigurna sam da će tako biti i ubuduće. Lično, to mi nije nikad smetalo, jer sam uvijek imala punu podršku svih bliskih ljudi.

Član si ženske fudbalske reprezentacije Crne Gore, koja uskoro počinje takmičenje u Grupi 6 kvalifikacija za Svjetsko prvenstvo, koje se 2015. godine igra u Kanadi. Kakva su tvoja očekivanja, koji su zapravo dometi naše selekcije?

Kao mlada selekcija, koja se oformila 2012-e, nemamo prava na neka velika očekivanja, igramo u veoma jakoj grupi sa iskusnim protivnicima, ali smo spremni da se borimo, i da pokažemo sav kvalitet i mogućnosti koje imamo, i u koje vjerujemo.

Jedna si od glavnih „karika“ u nikšićkom Ekonomistu, ubjedljivo najbolje crnogorske ekipe u ženskom fudbalu, koja je nedavno ostvarila, kada se uzme sve u obzir, zapažen nastup u Ligi šampiona. Možemo li reći da ženski klupski, ali i reprezentativni fudbal u Crnoj Gori ima budućnost i dobru perspektivu?

Ekonomist je prošle godine debitovao u ženskoj fudbalskoj Ligi šampiona, a ove smo, na svom drugom nastupu, uspjeli i da upišemo prve bodove, ostavimo dobar utisak i odigramo tri veoma dobre utakmice. Što se tiče ženskog klupskog i reprezentativnog fudbala u Crnoj Gori, u posljednjih nekoliko godina napredak je izuzetan. Kao klub i kao reprezentacija, često igramo prijateljske utakmice sa ekipama iz okruženja, tako da imamo stalne provjere, i mogu da

Mislim da je obrazovanje jedna od najvažnijih stvari u životu, ali i da bi svi mladi ljudi trebalo da se bave nekim sportom, jer sport donosi samo dobro. Najvažnije je postaviti neki cilj, i naporno raditi da bi se do njega došlo, ne odustajati kad je teško.

kažem da uz ovakav rad ovaj sport u našoj zemlji ima perspektivu. Osim toga, i baza se stalno uvećava, sve više djevojčica odlučuje da se okuša u fudbalu.

Pored toga što dobro „barataš“ sa loptom, odličan si student na Elektrotehničkom fakultetu u Podgorici (na prvoj godini od 11 predmeta deset ocjena A i samo jedna ocjena B). Kako ti polazi za rukom da na oba polja budeš uspješna? Druga sam godina Elektrotehničkog fakulteta u Podgorici, i za sada mi zaista ide dobro. Posvećujem dosta pažnje i vremena fakultetu i učenju, tako da ni dobri rezultati ne izostaju. Nekad mi stvarno bude naporno da uskladim sve obaveze, ali uglavnom se dobro organizujem i nemam problema da postignem sve. I fudbal i ova vrsta nauke su moj izbor, nešto što ja volim da radim. Želja mi je da stalno napredujem i usavršavam se, na oba polja, tako da uvijek imam energije da se tome posvetim.

Da li je jača ljubav prema fudbalu ili nauci? Kako zamišljaš sebe u budućnosti, kao vrhunskog fudbalera ili kao osobu koja je posvećena nauci?

Često razmišljam o tome, ali ni sama nijesam načisto šta mi je od to dvoje važnije. Za sada, srećom, ne moram da izaberem, bavim se tim uporedo i uspijevam sve da uskladim. Kada dođe takav trenutak i budem morala da napravim izbor i možda se nečega odreknem, biće mi stvarno teško.

Kao uspješan sportista i student, koja bi bila tvoja poruka mladim ljudima, koji smatraju da je nemoguće spojiti sport i nauku i da je teško biti uspješan na oba ta polja?

Mislim da je obrazovanje jedna od najvažnijih stvari u životu, ali i da bi svi mladi ljudi trebalo da se bave nekim sportom, jer sport donosi samo dobro. Najvažnije je postaviti neki cilj, i naporno raditi da bi se do njega došlo, ne odustajati kad je teško. Svaki trud se isplati, tako da je apsolutno moguće postići uspjeh i u sportu i na studijama.

Marko BURIĆ

U dresu crnogorske reprezentacije

V.K

PREPORUKA GRADSKO KNJIŽARE

SVJETSKI BESTSELLER

"RUKOPIS OTKRIVEN U AKRI" /Paulo Koeljo/

"Poražen je samo onaj ko odustane."

Dugo očekivani, novi roman, proslavljenog brazilskog pisca, Paula Koelja, „Rukopis otkriven u Akri“, pojavio se u knjižarama u septembru, a za kratko vrijeme postao je svjetski bestseller.

Dok se Jerusalem sprema za napad krstaša, 14. jul 1099. godine, jedan Grk poznat kao Kopt saziva skup svih građana: mladih i starih, muškaraca i žena. Mnoštvo Jevreja, hrišćana i muslimana stiže na trg očekujući besjedu kako da se pripremi za bitku, ali to nije ono što Kopt ima da im prenese.

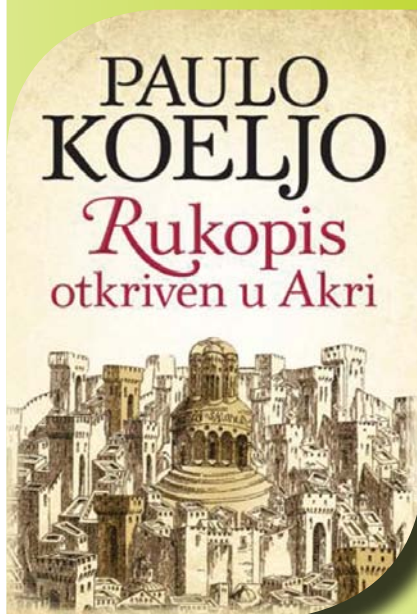
Sve ukazuje na to da je poraz neizbježan, no Grk jedino želi da uputi ljude kako da pronađu mudrost skrivenu u svakodnevici, iskovanu od izazova i teškoća sa kojima se suočavaju.

Istinsko saznanje, vjeruje on, počiva u proživljenim ljubavima, otpaćenim patnjama, u trenucima krize i slave, i u neprestano prisutnoj svijesti o neminovnosti smrti.

Danas, mnogo vijekova kasnije, odgovori ovog mudrog čovjeka svjedočanstvo su o neprolaznim ljudskim vrijednostima. Ko smo, čega se bojimo i čemu se nadamo saznaćemo unutrašnjim znanjem i vjerom, a ne kroz nedaće koje nas okružuju.

Knjiga koja na nepretenciozan način nudi utjehu, vjeru, nadu i širi ljubav. Roman koji se čita kao zbirka mudrih misli o životu.

PRIPREMIO: Marko BURIĆ

ŽIVOT JE UVIJEK U PRAVU /Grupa autora/

Ako neko od vas još uvijek traga za dokazima o tome da li život ima smisla, pronaći će ih u ovoj knjizi. Jednostavne i istinite, privlačne u svojoj stidljivosti, ali dovoljno smjele da prikažu ono sklonjeno od pogleda, priče u njoj povezuje riječ koju toliko volimo da čujemo i izgovaramo. Sreća...

SEDAM SUNACA I SEDAM LUNA /Žoze Saramago/

U doba zapanjujućih javnih pokajanja jeretika, inkvizitorskih mučenja, širenja kuge i kolonijalizma, sveštenik-otpadnik, Bartolomeu Lourenso de Gužmao, izabrao je dvoje ljudi, glavnih junaka romana, da mu pomognu u konstruisanju leteće mašine: Baltazara, zvanog Sedam Sunaca, koji samo što

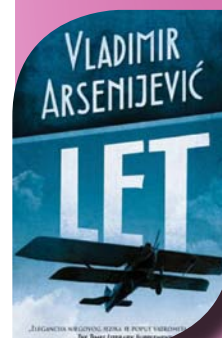
se vratio iz vojske, i njegovu ženu Blimundu, zvanu Sedam Luna, proročicu koja ima moć da pronikne u dušu svakog čovjeka. Mašina će zaista poletjeti, ali će izazvati neslućene posljedice...

LET /Vladimir Arsenijević/

Dirljiva priča o Pavlu Andrejeviću, mladom vazduhoplovnom poručniku vojske Kraljevine Jugoslavije, koji krajem tridesetih godina, na relaciji Petrovgrad - Novi Sad - Sarajevo - Mostar - Beograd, upozna je ne samo specifičan duh doba nego i mnoge velikane književnosti

i filma, kao i začetnike stripa i fotografije tog vremena...

18. kolo nagradne igre za zaposlene „Budi u toku, budi u igri“

SOZ PET PUTA PO 100 EURA, PODIJELJENO JOŠ 20 VRIJEDNIH NAGRADA

SOZ, i u ovom kolu, nagradio pet zaposlenih sa po 100 eura. Tradicionalno, Lovćen osiguranje AD obezbijedilo godišnje osiguranje kuće ili stana, lanac prodavnica sportske opreme „Bravera“, poklonio četiri vaučera u vrijednosti od po 50 eura za kupovinu u njihovim prodajnim objektima, dok je Pivara „Trebjesa“, obezbjedila pet kartona Nikšičkog piva za srećne dobitnike. Prva Slana soba u Crnoj Gori za učesnike nagradne igre poklonila pet puta po dva tretmana, a Direkcija za odnose sa javnošću pet knjiga Maksima Vujačića „VITO zatočenik žute gošće“.

Dobitnici novčane nagrade SOZ-a:

1. **Sonja Tanjević (ED Podgorica)**
2. **Saša Šurbatović (ED Nikšić)**
3. **Ljubiša Radević (ED Berane)**
4. **Lukica Radović (ED Kotor)**
5. **Žarko Čalasan (HE „Piva“)**

Nagrada Lovćen osiguranja AD Podgorica pripala je **Momiru Petroviću (TE „Pljevlja“)**.

Vaučere „Bravere“ vrijedne po 50 eura dobili su:

1. **Vlado Simonović (ED Kotor)**
2. **Zdravko Vukotić (HE „Perućica“)**
3. **Vesna Rašović (FC Distribucija)**
4. **Mirko Bulatović (ED Kolašin)**

Karton Nikšičkog piva dobili su:

1. **Želimir Glomazić (HE „Piva“)**
2. **Zorica Ivanović (Direkcija)**
3. **Jasmina Čeranić (ED Bar)**
4. **Žarko Stanković (HE „Perućica“)**
5. **Rada Sekulić (TE „Pljevlja“)**

Knjigu Maksima Vujačića „VITO zatočenik žute gošće“ dobili su:

1. **Ivana Madžar (OJ Snabdijevanje Bar)**
2. **Lidija Brnović (OJ Snabdijevanje Podgorica)**
3. **Zoran Grbović (HE „Perućica“)**
4. **Milanko Pupović (TE „Pljevlja“)**
5. **Nikola Kuljić (HE „Piva“)**

Po dva tretmana u Slanoj sobi dobili su:

1. **Dragan Jovović (HE „Piva“)**
2. **Vera Kovačević (ED Podgorica)**
3. **Đorđije Vukotić (HE „Perućica“)**
4. **Zorka Vojvodić (Direkcija)**
5. **Mileva Boljević (CFO)**

Dobitnicima čestitamo, ostalima više sreće u narednom kolu.

NAPOMENA: Poštovane kolege, obavještavamo Vas da ćemo u obzir uzimati samo kupone sa tačnim odgovorom na nagradno pitanje. Istovremeno, podsjećamo Vas da se, shodno pravilima, učešće u nagradnoj igri obezbjeđuje popunjavanjem isključivo jednog kupona. Svi oni koji budu slali dva ili više kupona, kao i kuponi sa netačnim ili bez odgovora biće unaprijed diskvalifikovani!

REDAKCIJA

NAGRADNO PITANJE U OVOM KOLU:

KADA SU OTVORENE PONUDE NA TENDERU ZA IZGRADNJU II BLOKA TE „PLJEVLJA“?

Kad shvatiš suštinu života,
u svim stvarima ćeš naći
ljepotu.
Kahlil Gibran

Ne ljuti se što drugi nijesu
takvi kakvi bi htio da budu,
kad ni sam ne možeš biti
takav kakav bi htio biti.
Tomaž Kempčan

Više vrijedi jedno korisno
iskustvo nego sedam
mudrih pravila.
Arapaska mudrost

Još nikada nikoga nijesu
slavili zbog onoga što je
dobio. Čast zaslužuju oni
koji daju.
Calvin Coolidge

Naše najveće i najsigurnije
bogatstvo je osjećaj
zadovoljstva zbog onoga
što imamo.
Marko Tulije Ciceron

Čovjek uvijek nađe ono
što traži: zlo ili dobro,
probleme ili rješenja.
John Marks Templeton

Do onoga do čega se
isplati ići, ne vodi prečica.
Beverly Sills

tanja.nikcevic@epcg.com

Rješenje skandinavke iz
PROŠLOG BROJA: K, O, A, Aukci-
ja, J, RD, Ares, A, S, Švorc, Ser, TN,
E, Anima, Id, Li, ETJ, E, Šijan, AMN,
Verho, AT, EJEE, ZR, NONT, OFK,
A, Vanović.

Autor: Marko Burić	Na slici je...	Brazilski fudbaler	"Pčelinji proizvod"	Trajna mentalna dispozicija Andre Nosalski	Švedska	Grad u južnoj Italiji
Krvni podliv					Kiseonik	
Majka cara Konstantina I Velikog					Energija	
Slobodan ...				Ostrvo u Jadranskom moru Predsjednik MOK-a, Žak...	"Instant messaging"	
"English Nature"			23. slovo latinice Otežano disanje		Lična zamjenica 17. slovo grčkog alfabeta	
Film Živka Nikolića					Norveška	
Pritisak		Mjesto za održa- vanje skupština u ant. Grčkoj			Programski jezik	
Uran		Film Brajana Sing- era, Savršen...				
Vuk dlaku mijenja, a ... nikada Napadač Svonsija						
Zanatsko udruženje Rod zeljastih biljaka iz fa- milije usnatica						
Sjever Vrsta kafe		Sastavni veznik 21. slovo latinice	Ubrzanje			

BUDI U TOKU - BUDI U IGRI

Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić

IME I PREZIME _____

POSLOVNA JEDINICA _____

BROJ TELEFONA _____

E MAIL _____

ODGOVOR _____

BUDI U TOKU - BUDI U IGRI

Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić

IME I PREZIME _____

POSLOVNA JEDINICA _____

BROJ TELEFONA _____

E MAIL _____

ODGOVOR _____

BUDI U TOKU - BUDI U IGRI

epcg

Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić

NAGRADNO PITANJE KOLIKO JE PRISTIGLO PONUDA ZA IZGRADNJU DRUGOG BLOKA TE „PLJEVLJA“?

Nagradna igra lista "Elektroprivreda" devetnaesto kolo traje do 10. 12. 2013.

*Sindikalna organizacija
zaposlenih Elektroprivrede
Crne Gore - AD Nikšić
i ovaj put obezbjeđuje za
vas glavnu nagradu*

*Lovćen osiguranje
osigurava vašu kuću
ili stan na period od
godinu dana*

*Bravera
poklanja četiri vaučera
od 50 eura, za kupovinu
u njihovim prodavnicama
sportske opreme*

*Nikšićka pivara
srećnim dobitnicima,
poklanja pet
paketa piva*

PRAVILA NAGRADNE IGRE

Prilježnik nagradne igre "Budi u toku - budi u igri" je Direkcija za odnose sa javnošću EPCG. Svrha priređivanja je nagrađivanje zaposlenih, osim zaposlenih u Direkcija za odnose sa javnošću. Jedno lice ima pravo da popuni jedan kupon. Izvlačenje nagrada organizuje Direkcija za odnose sa javnošću, a imena dobitnika biće objavljena u narednom broju lista EPCG. Za učesće u nagradnoj igri, potrebno je tačno odgovoriti na postavljeno pitanje

